

Nuguan' gè gi'hiaj gānānīn' nānj huin gachrūn

MATEO

Nej yi Ma'an Señor Jesucristo

(Lc. 3:23-38)

1 Librū nānj 'na' nej yì'nīn' nej dùguì' yi Ma'an Jesucristo huin da'nin sì'nīn David, huin da'nin sì'nīn Abraham.

² Da'ní Abraham huin Isaac, nī da'ní Isaac huin Jacob, nī da'ní Jacob huin Judá ngà nej dinín sô'. ³ Da'ní Judá ngà nika sô' Tamar huin Fares ngà Zara, nī da'ní Fares huin Esrom, nī da'ní Esrom huin Aram. ⁴ Da'ní Aram huin Aminadad, nī da'ní Aminadad huin Naasón, nī da'ní Naasón huin Salmón. ⁵ Da'ní Salmón ngà Rahab huin Booz, nī da'ní Booz ngà Rut huin Obed, nī da'ní Obed huin Isaí. ⁶ Da'ní Isaí huin rey David, nī rey David ganakaj nika Urias nī da'ní nguèj nika sô' huin Salomón.

⁷ Nī Da'ní Salomón huin Roboam, nī da'ní Roboam huin Abías, nī da'ní Abías huin Asa. ⁸ Da'ní Asa huin Josafat, nī da'ní Josafat huin Joram, nī da'ní Joram huin Uzias. ⁹ Da'ní Uzias huin Jotam, nī da'ní Jotam huin Acáz, nī da'ní Acáz huin Ezequías. ¹⁰ Da'ní Ezequías huin Manasés, nī da'ní Manasés huin Amón, nī da'ní Amón huin Josías. ¹¹ Da'ní Josías huin Jeconias ngà nej dinín sô', nī diú nānj ga'na' gayakaj nej stādu nī ga'anj daran' nej sij Babilonia.

¹² Ne' rùkù nga ga'anj nej sij Babilonia, nī da'ní Jeconias huin Salatiel, nī da'ní Salatiel huin Zorobabel. ¹³ Da'ní Zorobabel huin Abiud, nī da'ní Abiud huin Eleaquim, nī da'ní Eleaquim huin Azor. ¹⁴ Da'ní Azor huin Sadoc, nī da'ní Sadoc

huin Aquim, n̄i da'ní Aquim huin Eliud. ¹⁵ Da'ní Eliud huin Eleazar, n̄i da'ní Eleazar huin Matán, n̄i da'ní Matán huin Jacob. ¹⁶ Da'ní Jacob huin José, n̄i nika José huin María, n̄i da'ní María, huin Ma'an Señor Jesús gù'nàj Cristo.

¹⁷ N̄i daran' nej yi'nin' n̄anj àsj nga gayi'ij ngà Abraham n̄i nda guchij ngà David gachin yìgàn'anj yi'nin'in; àsj David n̄i nda ga'na' gayakaj nej stâdu ga'anj daran' nej sij Babilonia, gachin a'ngô yìgàn'anj yi'nin'in; n̄i àsj nga ga'anj daran' nej sij Babilonia, ngà nda Ma'an Cristo gachin a'ngô yìgàn'anj yi'nin'in.

Ga'nga Ma'an Jesucristo

(Lc. 2:1-7)

¹⁸ Nga ga'nga Ma'an Jesucristo n̄i huê dânanj gahuin: N̄i gà' huà yugui María nni Ma'an Jesús guendâ garan rà'a ngà José, n̄i nga nin' gâchin gayakaj dugui' nguêj sij, n̄i gà' nun riki María gi'hiaj Ma'an Espíritu Santo. ¹⁹ N̄i José huin nika María, n̄i huin sô' 'ngô sí gi'hiaj sa n̄ikaa, n̄i nun garan' ruhuâ sô' nga gini'in sô' nun riki María, n̄i ganin ruhuâ sô' gudunâj huì sô' María. ²⁰ N̄i nga ganin ruhuâ sô' dânanj, n̄i nngaj sô' atoj sô' n̄i ganikin' 'ngô si-ángel Ma'an Señor riñan sô' n̄i gata gunin sô':

—José, huin da'ní David, s̄i gahuin n̄a'anj ruhuâ sò' ganahuin ra'â' nikat María, dadin' ne'ej nun riki dânj, n̄i Ma'an Espíritu Santo huin sa ga'nin ruhuâ riki nanj ánj.

²¹ N̄i ga'nga 'ngô da'nin ne'ej na'uu, n̄i dugu'nàj' siyugui JESÚS dadin' huê Ma'an huin sa gi'hiaj ganin yin riñan nej gakin'in.

²² Daran' nej n̄anj gahuin da'nga'a n̄i gisij nuguan' ga'min Ma'an Señor, nga gata, gunin si-profetaj:

²³ Hiaj rû'huaj, n̄i ginun riki 'ngô siyànà n̄aan san̄i nun gin̄i'in s̄i san̄i ga'nga da'nin ne'ej na'uu, n̄i dugû'nàj' siyugui ne'ej dânj Emanuel, n̄i Emanuel ruhuaj gata: Ma'an Ña'anj an huin ngà nê'.

²⁴ N̄i gana'nin̄j ñan José nga gisij gatoj sô', n̄i gi'hiaj sô' dàj rûn' ga'nin' ángel suun riñan sô', n̄i ganahuin ra'a sô' María.

²⁵ Sani nun gɨngaj sô' ngà María nda gisɨj ga'nga da'nin ne'ej na'u yàhuà'a; nì dugù'nàj sô' siyugui ne'ej dânj JESÚS.

**Ga'na' gini'hiaj nej sí digi'nùn nej atí'i ñan
nngaj Ma'an Jesús nga ga'nga**

2 Nej gui nga ginikaj sun rey Herodes, ga'nga Ma'an Jesús yuman' Belén huin do'ó Estado Judea, nì ne' gisɨj gui ga'na' nej sí digi'nùn nej atí'i nì guyumân nej sô' yuman' snà'ànj Jerusalén. ² Nì gataj nej sô':

—Dànè' nne Ma'an Rey ginikaj sun riñan nej judío, dadin' gà' ga'nga sô' rà'aj. Dadin' gini'in nej nùnj si-atí' sij nda ne' gisɨj gui, nì ga'na' ginùn ñà'anj nej nùnj sij.

³ Nì nga gunin rey Herodes nuguan' nânj, nì nun ga dìn'inj ruhuâ sô', nì huê danj nanj nitaj si hua dìn'inj ruhuâ daran' nej guì màn yuman' snà'ànj Jerusalén. ⁴ Nì nagi'hiaj chre' sô' daran' nej rej a'nin' doj màn ruhuâ yuman'an, ngà nej maestrú chrun ley, nì ganachin' na'anj sô' dànè' ga'nga Ma'an Cristo. ⁵ Nì gataj nej sô':

—Huê Belén huin hio'ó Judea ga'nga sij, dadin' huê dânj nnunj riñan ñanj gachrún sô' gataj dàj gahuin:

⁶ Nì sò' huin yuman' Belén, do'ó Judá,
nì sê sì huín' yuman' lij siganin nej sí nìkaj sun riñan hio'ó
Judá;

dadin' riñan' gahui 'ngo sí ginikaj sun,
nì dugumîn sô' yinân Israel.

⁷ Hiô' nì gakín huì Herodes, nej síchij digi'nùn nej atí'i, nì ùta gudadù ganachin' na'anj sô' nej síchij dânj àmàn àsij gini'in nej sô' atí' yigìn. ⁸ Nì ga'nín sô' ga'anj nej síchij dânj yuman' Belén, nì gataj sô':

—Ga'anj nej suj hiuj dânj nì ùta hue'ê gànàchìn' na'anj nej suj rayí'i ne'ej dânj; nì nga ganari' nej suj sô' nì gànàtá' na'anj nej suj riñânj, da'nga nì ga'an nì ginùn ñà'an sij.

⁹ Nì nga gunin nej síchij dânj, sa gataj rey, nì ga'anj nej sô', hiô' nì atí' gini'in nej sô' ne' gisɨj gui nì hua ne' ñaan riñan nej

sô', nda guchij ñan nngaj ne'ej dânj, nị ganikinj. ¹⁰ Nị nga gini'in nej sô' ati' dânj, nị útã ganahuin ñihĩa' ruhuã nej sô'. ¹¹ Nị nga gatúj nej sô' ruhuã hue'e, nị gini'in nej sô' ne'ej dânj ngà nni María, nị ganikinj' rúdàkòj nej sô', nị ginún ñã'anj nej sô' ne'ej dânj; nị gana'ninj nej sô' chrún nịkaj nej sô' huaj nej sô', nị ga'hui' nej sô' aga' oro, ngà sikíi nị ngà gono'ô gù'nàj mirra. ¹² Sanị ga'nin' nej sô' ñan' dânj, nị gataj Mạ'an Nạ'anj an gụnịn nej sô' sisi sị gananikàj nej sô' nan' nej sô' riñan Herodes, nị gida'a nej sô' a'ngô chrej e nị nan' nej sô' yiñan nej sô'.

Gunânj nej sij ga'anj nej sij Egipto

¹³ Ne' rùkù nga ga'anj nej síchij nânj, nị nngaj José atoj sô' hiô' nị ganikinj' 'ngô ángel ga'nin Mạ'an Señor riñan sô' nị gata gụnịn sô':

—Ganachi sò' nị ganakaj ne'ej dan ngà nni, nị gụnanj ga'anj' nda ne' Egipto, nị gane' hiuj dan nda gataj na'ân gụnịn'; dadin' gàyì'i Herodes nị nà'nhuì' sij ne'ej dan guendã ðagahui' sij sô'.

¹⁴ Nị nga gana'ninj ñan José ñan' dânj, nị ganakaj sô' ne'ej dânj ngà María, nị ga'anj nej sij nda Egipto. ¹⁵ Nị gane nej sij hiuj dânj nda gahui' Herodes; nị gisij nuguan' gataj Mạ'an Señor nga garânj sunj ga'min nej sô' gataj ðàj gahuin, dadin' gataj sô': “Ne' Egipto gàkìn ga'na' da'nî.”

Ga'nin' sụn Herodes si ðagahui' nej sij nej sílij i

¹⁶ Hiô' nị nga gini'in Herodes si gidigañu'unj un nej sí digi'ñun nej ati'i sô', nị útã gina'an ruhuã sô', nị ga'nin' sô' suun si ðagahui' nej stãdu daran' nej sílij huaj gisij hio' huìj i ruhuã yuman' Belén nị nda ganikàj nìn' gàchrà' rukù yuman' dânj, ðàj rùn' hua nuguan' ganari sô' du'hua nej síchij digi'ñun nej ati'i. ¹⁷ Hiô' nị gisij nuguan' gataj Jeremías sô' gataj ðàj gahuin, nga ga'min sô':

¹⁸ Dugue'e nej guìi gụnìn nda Ramá,
nị útã gaguâj hĩa ninj, nị ganarânj guchej ninj;

nì dugue'e Raquel rayi'î guendâ gahui' nej da'nin,
nì nun ga'hue ganahuin nìhià' ruhuaj, dadin' ganahuij nej
da'nin gahui'.

¹⁹ Sani ne' rùkù nga gahui' Herodes, nì ganikìn' si-ángel
Señor riñan José nga nngaj sô' atoj sô' nda Egipto, Nì gata
gunìn sô':

²⁰ —Ganachî sò', nì ganakaj silíj dan ngà nni sij, nì nànikàj'
nan' riñan hio'ó Israel, dadin' gà' gahui' nej sí gahuin ruhuâ
dagahui' silíj dan.

²¹ Hiô' nì ganachi sô', nì ganakaj sô' silíj dânj ngà María, nì
gana'na' sô' riñan hio'ó Israel. ²² Sani gunìn sô' si Arquelao
nikaj sun riñan Estado Judea dadin' ganakaj sô' si-sun rej sô'
Herodes, nì yu'hui' José nan' sô' yuman' dânj; sani gataj
na'anj Ma'an Ña'anj an gunìn sô' nga nngaj sô' atoj sô', si
dànanj ga'anj sô' riñan hio'ó Galilea. ²³ Nì ga'na' sô' nì gane
sô' yuman' nà'anj gù'nàj Nazaret, da'nga nì gisîj nuguan' gataj
nej sí gataj dàj gahuin, si da'hui Ma'an Jesús gù'na Nazareno.

Ganata' Juan Bautista si-nùguàn' Ma'an

Ña'anj an riñan nej guiì

(Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9; 15-17; Jn. 1:19-28)

3 Nej gui dânj ga'na' Juan Bautista nì ganata' sô' si-
nùguàn' Ma'an Ña'anj an riñan nej guiì màn riñan hio'ó
nàkò huin Estado Judea. ² Nì gataj sô':

—Nànikàj ruhuâ nej suj rayi'î si-gakìn' nej suj, dadin' gà'
gahuin nìchrùn' Ma'an sa nìkaj sun yàtà'a.

³ Huê rayi'î sí nânj huin sa ga'min Isaias sô' gataj dàj
gahuin, nga gataj sô':

Gunìn nej suj ga'min nùkuaj 'ngo sí dânj riñan hio'ó hua
nàkò:

“Nagi'hiaj nìka nej suj ma'an nej suj;
dàj rùn' garan' ruhuâ Ma'an Señor.”

⁴ Nì nun Juan 'ngo atsîj huin duhuê yuku kameyu, nì 'nìnj
nnìnj gatìn sô'; nì yâ sô' yirikí sta'naj a ngà gatsi' màn riki kij

ï. ⁵ Nî 'nâ' nej guîl màn Jerusalén, nî 'nâ' daran' nej guîl màn Estado Judea, nî 'nâ' daran' nej yuman' màn ganikàj rukû kin Jordán riñan sô', ⁶ Nî ganata' nej guîl dânj si-gakin' ninj, nî duguata' nne sô' ninj ruhuâ kin Jordán.

⁷ Nî nga gini'in Juan si ùta gà'ì nej sí fariseo ngà nej sí saduseo ga'na' gàtâ' nne riñan sô, nî gataj sô':

—Dàj rûn' gi'hiaj nej yì'nîn' yukuáa nga gunânj nej xuj riñan sañuun huê danj gi'hiaj nej suj nî ahuin si gataj si gunânj nej suj riñan sañun 'nâ'a rà'aj. ⁸ Gîdîgân nej suj, si hia gùrùguì' hue'ê sa sà' gi'hiaj nej suj, si yàngà' hia gà' gananikàj ruhuâ nej suj rayi'î si-gakin' nej suj, ⁹ nî sî ganîn ruhuâ nej suj ngà ruhuâ nimân nej suj: “Si Abraham huin rej nej suj”; dadin' ñùnj taj si Mâ'an Ñâ'anj an nî ga'hue ganachi nika da'ní Abraham siganînj nej hiěj nânj. ¹⁰ Nî gà' huâ yugui aga' a'ne' chrun nga guendâ ga'nej hia'a nej chrun; hiaj rû'huaq nî daran' nej chrun nitaj si gahiu chruj sà'a raq nî gîyì'nej nî ga'an riñan ñâ'aan. ¹¹ Ñùnj nî yàngà' hia duguata' nnêj ruhuâ nnee nej suj guendâ gà' nànikàj ruhuâ nej suj rayi'î nej si-gakin' nej suj; sanî Mâ'an sa 'nâ' ne' rùkùj, nî nà'aj ñânj gîrîj kanj n'înj dako, dadin' ùta nikaj sunj gà' da' ñùnj; nî Mâ'an duguata' nne ngà Mâ'an Espíritu Santo nî ngà ñâ'aan nej suj. ¹² Nî 'nînj 'ngo hué ñâ'aan ra'a, guendâ nagi'hiaj sà'aj si-trigûj siganînj nej akò; nî nej trigû gà' ganahuin sà' nî gana'chra sà'aj ruhuâ 'ngo guchrûu, nî gachri ñâ'an nej akò riñan ñâ'an nitaj àmàn gìnà'aj.

Gata' nne Mâ'an Señor Jesús

(Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22)

¹³ Hiô' nî ne' Galilea ga'na' Mâ'an Jesús nî guyumanj ñan 'nâ' kin Jordán, dadin' hiuj dânj nun Juan duguata' nne sô' nej guîl, nî ruhuaj si duguata' nne sô' Mâ'an.

¹⁴ Sanî na'huej ruhuâ Juan duguata' nne sô' Mâ'an, nî gataj sô':

—Ñùnj da'hui gàtâ' nne gi'hiaj Ma'ân rè', nî ruhuâ rè' si duguata' nnêj Ma'ân rè' nanj nî'.

¹⁵ Sani nanikàj Mạ'an Jesús nị gata:

—Dụguata' nne sò' ñùnj hiạj, dadin' huê dạnanj da'hui' gadagahuin' daran' sa nịkaa.

Hiô' nị garânj yina Juan nị dụguata' nne sô' Mạ'an Jesús.

¹⁶ Nị ne' rùkù, nga gisj gata' nne Mạ'an Jesús, nị gahui ruhuâ nnee; nị ganayi' ñìnj nej yàtà'a, nị gini'in gininj si-Espíritu Mạ'an Ña'anj an ga'naj nị huaj dậj rùn' hua ya'àan, nị ga'naj nị gataj ahui Mạ'an Jesús. ¹⁷ Nị ga'min Mạ'an Ña'anj an nda ne' yàtà'a, nị gata:

—Huê nânj huin da'nî nị ùta 'lì ruhuâj ni'ín Mạ'an, nị ùta garan' ruhuâj ni'ín Mạ'an.

Duguane' sichre gakìn'in riñan Mạ'an Jesús

(Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13)

4 Hiô' nị ginikaj Mạ'an Espíritu Santo ga'an Mạ'an Jesús riñan hio'ó huạ nàkòo, guendâ gayakaj sa nàsà'a da'nga'a ngà Mạ'an.

² Nị ga gininej Mạ'an Jesús huịj xia gui nị huịj xia ña'an, nị ne' rùkù nị ganachinj yi'naa riki Mạ'an. ³ Nị ga'na' sichre duguane' gakìn'in riñan Mạ'an Jesús, nị gata:

—Si huîn' Da'ní Mạ'an Ña'anj an, nị gataj sò' gunin nej hiệj nânj si ganahuin ninj rachrúun.

⁴ Nanikàj Mạ'an Jesús nị gata:

—Huê danj nnunj riñan ñanj: “Nị sê man 'ngo rìn rachrúun ga'hue gi'hiaj ga nì'nà' síi, dadin' ga'hue ga nì'nà' sij ngà daran' nej nuguan' gahui ruhuâ du'hua Mạ'an Ña'anj an nanj ánj.”

⁵ Hiô' nị ginikaj sa nàsà'a ga'an Mạ'an Jesús ñan nngaj yuman' snà'ànj gèe, nị ganinj nda raạ sìhià hue' huin nùhui Mạ'an Jesús, ⁶ Nị gata:

—Si huîn' Da'ní Mạ'an Ña'anj an, hiô' nị guej sò' nìkà' man; dadin' huê danj nnunj riñan ñanj:

Nị gà'ñìnj Mạ'an Ña'anj an nej ángel ga'na' ninj riñan', nị ngà ra'a ninj gàrà'huê' ninj sò',

da'nga ni si ge'êj dakót ngà nej hiëj mánj.

⁷ Ni gataj Ma'an Jesús:

—Huê danj nnunj riñan ñanj: “Ni si ga'hue gayakaj da'nga'a ngà Ma'an Señor huin Da'anjt mánj.”

⁸ Ginikaj sa nàsà'a ga'an a'ngô ñûn Ma'an Jesús raa 'ngo kij ùta yàkàan, ni gidiganj daran' nej yuman' màn ruhuâ yumiguì ni dàj nìko hua nej yuman' dânj. ⁹ Ni gata:

—Daran' nej nânj rìkìj ra'â', si ganikin' rúdàkòj' ni ginùn ña'anj' ñùnj.

¹⁰ Hiô' ni gataj Ma'an Jesús:

—Guij, sichre sò', dadin' huê danj nnunj riñan ñanj: “Ni riñan Ma'an Señor huin Da'anjt ginùn ña'anj', ni 'ngo rìn riñan Ma'an gunanj gitsi'.”

¹¹ Hiô' ni guxun sa nàsà'a ma'an riñan Ma'an Jesús, ni ga'na' nej ángel ni gunânj gitsi ninj riñan Ma'an Jesús.

Gayi'i Ma'an Jesús ganataj si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an
(Mr. 1:14-20; Lc. 4:14-15; 5:1-11; 6:17-19)

¹² Ni nga gunin Ma'an Jesús gatúj Juan dukuâ ga'a, ni nanikàj Ma'an ga'naj riñan hio'ó Galilea;

¹³ Ni guduna yuman' Nazaret, ni ga'naj ni gane Kapernaúm, yuman' snà'anj nngaj du'hua nne ña'anj, huin do'ó Zabulón ngà Neftalí, ¹⁴ ni gisij nuguan' gataj Isaias sô' gataj dàj gahuin nga ga'min sô':

¹⁵ Do'ó Zabulón ngà do'ó Neftalí,
chrej huaj du'hua nne ña'anj, ne' ané kin Jordán,
Galilea ñan màn nej sí nàsùnunj un;

¹⁶ Yuman' gi'hiaj gakìn'in ni ginì'in sa ùta nìko gi'hiaj yigìn;
ni nej guì nne riñan gakìn'in ni gà' gahui' ninj rayi'f si-gakìn' ninj,

sani giyigìn riñan ninj gi'hiaj sa yigìn.

¹⁷ Hiô' ni àsij nej gui dânj ni gayi'i Ma'an Jesús ni ganataj si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an, ni gata:

—Gànànikàj ruhuâ nej suj rayi'f si-gakìn' nej suj, dadin' gà' gahuin nichrun' Ma'an sa nìkaj sun ne' yàtà'a.

Gakín Ma'an Jesús ginikò' nej ga'anj sí 'nĭnj
sun giri yukuaj a rukuj
(Mr. 1.16-20; Lc. 5.1-11)

¹⁸ Gaché nun Ma'an Jesús nìchrùn' du'hua nne ña'anj gù'nàj Galilea, nĭ gini'in nguèj dìnnĭj sí dânj, 'ngo sô' huin Simón, nĭ huê sô' huin sí gù'nàj Pedro, nĭ a'ngô sô' huin Andrés, nĭ nĭn nguèj dìnnĭj sô' ga'nĭn nguèj sô' nnanj giri yukuaj a ruhuâ nne ña'anj; dadin' sun giri yukuaj a gi'nĭnj nguèj dìnnĭj sô'. ¹⁹ Nĭ gataj Ma'an Jesús gĭnĭn nguèj sô':

—Ga'na' nguèj suj nĭ ginikò' nguèj suj rukû Ma'án, nĭ gi'hia si gahuin nguèj suj sí gĭrĭ' nej sí ginikò' rukû Ma'án.

²⁰ Hiô' nĭ nda nanè chre nĭ gudunâj nguèj sô' nnanj giri yukuaj a, nĭ ginikò' nguèj sô' ga'anj nguèj sô' rukû Ma'an Jesús.

²¹ Nĭ gachinj hiuj dânj, nĭ gini'in ahuĭj dìnnĭj sí dânj, nĭ 'ngo sô' huin Jacobo, nĭ a'ngô sô' huin Juan, nĭ nne nguèj sô' ngà Zebedeo rej nguèj sô' ruhuâ barku, dadin' si ganachrâj nej sô' nnanj mân nej sô', nĭ gakín Ma'an Jesús ga'na' nguèj sô'. ²² Nĭ nda nanè chre gudunâj nguèj sô', barku ngà rej nguèj sô', nĭ ginikò' nguèj sô' ga'anj nguèj sô' rukû Ma'an Jesús.

Gidigân Ma'an Jesús ùta gà'ì nej guì
(Lc. 6.17-19)

²³ Nĭ gaché Ma'an Jesús ga'an nĭn' gàchrà' riñan hio'ó Galilea, nĭ gidiganj si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an ruhuâ hue' si-nùhuì nej sij, nĭ ga'min nuguan' gi'hiaj ganānĭn nej sij riñan gakĭn'in, nĭ gi'hia si ganāhuin daran' nej guì a'ngaj ngà nneè kú ruhuâ yuman' dânj. ²⁴ Nĭ gaya'nĭn sa sà' gi'hiaj Ma'an Jesús nĭn' gàchrà' riñan hio'ó Siria, nĭ ginikaj nej sij daran' nej guì a'ngaj nneè kú, ngà nej guì giran' sañun gi'hiaj gà'ì nej yi'ì nĭ nej guì giran' sañun gi'hiaj nanè kĭj hua, nĭ nej guì nne nanè kĭj huua ruhuâ nimân, nĭ nej guì dagahui' 'huij nĭ nej guì na'hue gĭsikì' nneè kú; nĭ gi'hia si ganāhuin daran' nej guì

dânj. ²⁵ Nî ginikò' ùta gà'ì nej guiì màn Galilea ga'na' ninj rukû Mạ'an Jesús, nî huê danj nanj ga'na nej guiì màn Decápolis, nej guiì màn Jerusalén nî nej guiì màn Judea nî nej guiì màn ané du'hua kìn Jordán.

Nuguan' ga'min Mạ'an Jesús nga nikinj raạ 'ngo kij ì

5 Gini'hiạj Mạ'an Jesús si màn ùta gà'ì nej guiì, nî gahui ga'an raạ 'ngo kij ì, nî ga'anj gane, nî ga'na' nej sí 'nạ' gahuin chrụn riñanj. ² Nî gayi'ij gidiganj riñan nej guiì nî gata:

**Ganahuin nìhià' ruhuâ nej guiì nga
gùyùmàn nej nânj riñan ninj
(Lc. 6:20-23)**

³—Ganahuin nìhià' ruhuâ nej guiì gi'hiạj dàj rûn' gi'hiạj nej guiì giran' àko guendâ ùta ni'ñanj nanè nimân ninj Mạ'an Ña'anj an, dadin' ga'hue gùchì' ninj gane ninj ñan nne Mạ'an sa nìkaj sun ne' yàtà'a.

⁴ Ganahuin nìhià' ruhuâ nej guiì dugue'e, dadin' nàgà'huì' Mạ'an Ña'anj an chrej nùkuaj rûhua riñan ninj.

⁵ Ganahuin nìhià' ruhuâ nej guiì nìn 'hiạj, dadin' ganahuin ra'a ninj hio'ó ñan gane ninj gi'hiạj Mạ'an Ña'anj an.

⁶ Ganahuin nìhià' ruhuâ nej guiì ùta huin ruhuâ gi'hiạj sa nìkaa, dadin' dàj rûn' 'hiô' nga ganachinj yi'naa rikì' nî ganakô' nnee huê danj gi'hiạj ninj, nî gachra nìn' ruhuâ nimân ninj ngà nuguan' sà'aj gi'hiạj Mạ'an Ña'anj an.

⁷ Ganahuin nìhià' ruhuâ nej guiì guruguñu'unj a'ngô nej guiì, dadin' guruguñu'unj Mạ'an Ña'anj an ninj.

⁸ Ganahuin nìhià' ruhuâ nej guiì gà' ganaruhui ruhuâ nimân, dadin' gìnì'in ninj Mạ'an Ña'anj an.

⁹ Ganahuin nìhià' ruhuâ nej guiì, gi'hiạj si ganạ'mìn nej guiì unìn' ngà Mạ'an Ña'anj an, dadin' huê ninj gù'nàj da'ní Mạ'an Ña'anj an.

¹⁰'Ganahuin nihià' ruhuâ nej guî gata ra'a nej sí rayi'í guendâ duna'huej ninj rayi'í nuguan' níkaa dadin' ga'hue gùchì' ninj gane ninj ñan níkaĵ sun Ma'an Ña'anj nne yàtà'a.

¹¹'Ganahuin nihià' ruhuâ nej suj si rayi'í nĵ ganari ninj nej sí nĵ ùta gata rùhuà nej sô' nej suj, nĵ ùta ga'min a'nan' nej sô' rayi'í nej suj, ngà nej nuguan' gidigañu'unj un. ¹²Gahuin nne nej suj nĵ gahuin nihià' ruhuâ nej suj nĵ dugu'nĵn' nej suj ga'anj nej suj ne' ñaan dadin' sa ganahuin ra'a nej suj nĵ ùta níko huaj ganahuin ra'a nej suj ne' yàtà'a; dadin' huê ðananj gata rùhuà nej sij nej sô' gataĵ ðaj gahuin nej sô' gane diû rĵki nej sí ga'na' sinĵn gà' da' nej suj.

Dàĵ rûn' huin ñaan huĵn' ruhuâ yumigui

(Mr. 9:50; Lc. 14:34-35)

¹³'Dàĵ rûn' huin ñaan huĵn nej suj riñan nej guî màn ruhuâ yumigui; Sanĵ si gànàrè' ñan ðanj, nĵ ahuin si ngà ga'hue nagĵ'hiaĵ nnĵ' rà'aj. Nitaj nùnj guenda ni'ñan gà' mánĵ, man guendâ girè'è' ne' ye'e nĵ gùrrùn nej guî riñanj ni'ñanj nanĵ ánĵ.

¹⁴'Dàĵ rûn' huin ña'an giyigĵn ruhuâ yumigui huĵn nej suj, nĵ 'ngo yuman' snà'anj tàĵ raĵ 'ngo kíĵ ĵ nĵ sí ga'hue gachrĵ huĵ' mánĵ. ¹⁵Nĵ nga gutô' ña'aan raĵ kantil nĵ nitaj sí gachrĵ' gi'nĵn rĵki chrúun mánĵ, gutô' gitá kantil dan ñan yàkàan, da'nga nĵ gudugunj nĵn' gàchrà' ruhuâ hue'e. ¹⁶Nĵ ðaj rûn' ùta hue'è gudugùn ña'aan nĵ huê ðanj gi'hiaĵ nej suj sa huĵ hue'è riñan nej guî, da'nga nĵ gini'in ninj sa sà' gi'hiaĵ nej suj, nĵ ga'mĵn hue'è ninj rayi'í Ma'an Rê Ña'anj nne yàtà'a.

Gidigân Ma'an Jesús rayi'í ley

¹⁷'Sĵ ganĵn ruhuâ nej suj si ga'ná guendâ gudurè'è si-ley Ma'an Ña'anj an ngà si-nùguàn' nej sô' gataĵ ðaj gahuin, dadin' ga'ná guendâ ðagahuĵn daran'anj. ¹⁸Dadin' yàngà' hia nĵn' tâ nĵ si huĵ nanĵ ga yàtà'a ngà hio'óo, nĵ sí giyi'nêĵ gà' si 'ngo tsin liĵ nej letra huĵ liĵ doj nĵ sí giyi'nêĵ gà' si 'ngo si-ley

Mạ'an Ña'anj an, dadin' daran'anj da'hui gisij dàj rún' gataj Mạ'an Ña'anj an. ¹⁹ Nị ahuin nanj sí nitaj si dagahuin 'ngo rín nej nuguan' huạ lij doj giyi'nin' sun gi'hiaj Mạ'an Ña'anj an, nị huê danj gidigân sij riñan a'ngô nej guì, nị sí nânj gùnàj ne' rùkù nga gùchì' sô' ñan gịnikaj sun Mạ'an sa nne yàtà'a; sanị daran' nej sí dagahuin nị huê danj gidigân sô' riñan a'ngô nej guì nị sí nânj gahuin sí achij i nga gane sô' ñan nne Mạ'an sa nịkaj sun ne' yàtà'a nanj ánj. ²⁰ Dadin' ñnunj taj nị si sa nịka gi'hiaj nej suj nị nitaj si gachinj doj riñan sa nịka gi'hiaj nej maestrû chrun ley ngà nej sí fariseo, nị sị ga'hue gatụ nej suj ñan nne Mạ'an sa nịkaj sun yàtà'a mánj.

**Gidigân Mạ'an Jesús si nitaj si dùgùnàj
huaj si gịnạ'an ruhuâ nej guì**

(Lc. 12:57-59)

²¹ 'Gà' gunin nej suj dàj gataj Mạ'an Ña'anj an gunin nej guì gimân diú riki: "Sị dagahui' mánj, nị ahuin nanj guì dagahui' nị nanikìn' ninj riñan guesì guendâ ganahuin ra'a ninj kastígu."

²² Sanị ñnunj taj nị ahuin nanj sí gina'an ruhuâ ni'in dinín nga nitaj núnj huaj, nị da'hui sô' nị gunin gà'ì sô' gi'hiaj sí achij nịkìn' riñan si-nùhuì Mạ'an Jesús; sanị ahuin nanj sí gataj gunin dinín: Nitaj rakinj sò' nun gà' mánj, nị da'hui gịyì'nìn' si-gakìn' sô' riñan nej yì'nìn' nej sí nịkaj sun riñan si-nùhuì Mạ'an Jesús, nị ahuin nanj sí gataj gunin dinín: Aya' sò' sinún hia, nị da'hui sô' nị ga'anj sô' ruhuâ rúnâko gịnun nìgànj sô'.

²³ 'Huê danj, nị si huaj gà'huì' 'ngo rasun riñan Mạ'an Ña'anj an, nị ganun ruhuâ' si huạ 'ngo nuguan' gachin' riñan dinint, ²⁴ nị sị ga'hui' akuan' rasun dan riñan Mạ'an Ña'anj an mánj, nànikàj ga'anj' nị gana'min' ngà dinint, hiô' nị nga gisij gana'min' nga dinint nị ga'hue gà'huì' rasun ruhuâ' gà'huì' riñan Mạ'an Ña'anj an nanj ánj.

²⁵ 'Nị si ni'ín' si ga'anj garan ruhuâ sí riñan gi'hiâ' gakìn'in, nị rân'nanj gana'min' ngà sij rayi'î si-gakint nga nìn' huaj

ga'hue, dadin' sisi si gana'min' ngà sij ni ga'anj garan ruhua sij rayi'fi riñan guesi, ni guesi dânj nàgà'huì' sò' ra'a nej sí policia ni gachri nej sò' dukuâ ga'a sò'.²⁶ Yàngà' hia gata ni si ga'hue gahui' ruhua dukuâ ga'a, nda gana'min' ngà sij nùnj huin sij doj hua gakin' gi'hiâ' riñan sij nanj ánj.

**Gidigân Ma'an Jesús si nitaj si dũgùnàj
huaj si ginikaj sii nika dugui' sij**

²⁷ 'Gà' gunin nej suj dàj gataj Ma'an Ña'anj an: "Si ga'hue ginikaj' nika duguít mánj." ²⁸ Sani nùnj taj ni ahuin nanj sí gini'hiaj riñan 'ngo siyànàa guendâ ruhua sò' gininj sò' gakin'in ngà siyànà dânj, ni gà' gi'hiaj sò' gakin'in ngà ruhua nimân sò' nanj ánj.

²⁹ 'Huê danj ni, si rune ñant ne' huà' gi'hiaj guendâ gininj' riñan gakin'in, giri ni girè'ej'; dadin' dânanj dũgùnàj huaj si ga'anj ni'hia doj nneè kú', gà' da' si ga'anj ni'hia da' hua gè ma'ân' ni ginun' riñan ña'aan nìgànj nanj ánj. ³⁰ Ni si ra'ât ne' huà' gi'hiaj gininj' riñan gakin'in, gà'nè' ni girè'ej'; dadin' dânanj dũgùnàj huaj si ga'anj ni'hia doj nneè kú'; gà' da' si ga'anj ni'hia da' hua gè ma'ân' ni ga'anj' ginun' riñan ña'aan nìgànj nanj ánj.

**Gidigân Ma'an Jesús rayi'fi ñanj acta ganachi
nikaj nga gudunâj sii nika sij**

(Mt. 19:9; Mr. 10:11-12; Lc. 16:18)

³¹ 'Ni huê dânj gataj Ma'an Ña'anj an: "Ni ahuin nanj sí ganachi nikaj ñanj acta guendâ gudunâj sò' nika sò', ni ga'hue gà'huì' ñanj acta guendâ gudunâj dugui' nguèj nika sò'."

³² Sani nùnj taj ni sí ganachinikaj ñanj acta guendâ gudunâj sò' nika sò', sani si sê rayi'fi guendâ gininj siyànà dânj riñan gakin'in ngà a'ngô sii huin rù'huaj, ni gi'hiaj sò' si gininj siyànà dânj riñan gakin' nikaj nika dugui'; ni sí garan ra'a ngà siyànà gà' gunâj dânj, ni gininj sò' riñan gakin' nikaj nika dugui' nanj ánj.

Gidigân Ma'an Jesús sisi sî ga'hue gùtò' rumendu

³³ 'Nî gà' gunin nej suj dàj gataj Ma'an Ña'anj an gunin nej guì gimân diû rîki: "Sî ga'hue gataj si yàngà' gà'huì' 'ngo rasuun nga sê yàngà' gà'huì' mánj, dadin' ña'an huaj si ðagahuin' nej nuguan' gataj' gunin Ma'an Ña'anj an nanj ánj." ³⁴ Sani ñunj taj: Nî sî ga'hue gataj nej suj si yàngà' hia; gini'in yàtà'a sa gi'hiaj nej suj, dadin' hiuj dânj nikin' chrun yîla nne Ma'an Ña'anj an. ³⁵ Nî gà' sî ga'hue gataj nej suj si yàngà' gini'in hio'óo sa gi'hiaj nej suj, dadin' hiuj dânj nikin' dakó Ma'an Ña'anj an, nî gà' sî ga'hue gataj nej suj si yuman' snà'anj Jerusalén huin sa gini'in yàngà' sa gi'hiaj nej suj, dadin' hiuj dânj huin yuman' snà'anj huin yíán Ma'an Rey. ³⁶ Nî gà' sî ga'hue gataj nej suj si ahui nej suj huin sa gini'in yàngà', dadin' sî ga'hue gi'hiaj nej suj ganahuin gatsi huê ahui nej suj nî sî ga'hue gi'hiaj nej suj ganahuin maru 'ngo rin huê lij màn ahui nej suj. ³⁷ Sani sa ga'min nej suj gahuin: Si gataj nej suj "ga'hue" nî ðagahuin nej suj nuguan' garânj yina nej suj. Nî si gataj nej suj, "sî ga'hue" nî huê danj gi'hiaj nej suj; dadin' ga'hue gataj nej suj sani nitaj si ðagahuin nej suj nî gakîn'in huin nga nitaj si ðagahuin nej suj nanj ánj.

Gidigân Ma'an Jesús sisi sî gi'hio' sa yì'ì ngà sí gi'hiaj sa yì'ì ngò'

(Lc. 6:29-30)

³⁸ 'Gà' gunin nej suj dàj gataj Ma'an Ña'anj an: "Si giri 'ngo sí dânj rune ñan nej suj nî giri nej suj rune ñan sò', nî si giri 'ngo sí dânj ñan' nej suj nî giri nej suj ñan' sò'." ³⁹ Sani ñunj taj: Nî sî gunin' nej suj ngà nej guì kîj huaa mánj; sa sinin gi'hiaj nej suj huin, si hua 'ngo guì ruhuâ gà'huì' yi'nín riñan nej suj ne' huà' nej suj, nî ðunikàj nej suj yi'nín riñan nej suj ne' chrin nej suj gà'huì' ninj. ⁴⁰ Nî si hua 'ngo sí ruhuâ gunin' ngà', nî ruhuâ sij ga'ne sij si-gatôt, nî gudunâj' si ga'ne sij si-chamarât nej nanj ánj. ⁴¹ Nî ahuiin nanj sí gi'hiaj guesâ gatâ' rasuun 'ngo kilometru nî gi'hiaj guesâ ma'an' nî gatâ' huìj kilometru ga'anj' ngà sij nanj ánj. ⁴² Nî si hua 'ngo sí gachin

'ngo rasuun riñan', nì gà'huì' rasuun gachín sij riñan'; nì si ruhuâ sij gà'huì' yikín' 'ngo rasuun riñan sij, nì gà'huì' yikín' rasuun gachín sij riñan' nanj ánj.

Ga 'ì ruhuô' ni'in' nej sí gunin' ngò'

(Lc. 6:27-28, 32-36)

⁴³ 'Gà' gunin nej suj dàj gataj Ma'an Ña'anj an riñan nej guiì gimân diú riki: "Ga 'ì ruhuâ nej suj ni'in nej suj nej dugui' nej suj nì gininj 'ì nej guiì gunin' ngà nej suj riñan nej suj." ⁴⁴ Sanì ñùnj taj: Nì ga 'ì ruhuâ nej suj ni'in nej suj nej guiì gunin' ngà nej suj, nì ga'min hue'ê nej suj riñan nej guiì ga'min kij riñan nej suj, gi'hiaj nej suj sa sà'a riñan nej guiì nun huin yiñan' ruhuâ ni'in nej suj, nì gachinj nì'hiaj nej suj riñan Ma'an Ña'anj an rayi'f nej guiì ran' nej suj, ngà nej guiì gata ra'a nej suj. ⁴⁵ Da'nga nì ga'hue gahuin nej suj da'ní Ma'an Rê Ña'anj nne yàtà'a, dadin' huej huin sa gi'hiaj gisij gui riñan nej guiì kij huaa ngà riñan nej guiì gi'hiaj sa nìkaa, dadin' huej huin sa gi'hiaj gaman' riñan do'ó nej guiì gi'hiaj sa nìkaa nì huê danj nanj gi'hia ngà nej guiì gi'hiaj gakín'in. ⁴⁶ Dadin' si 'ì ruhuâ nej suj ni'in nej suj nej guiì 'ì ruhuâ ni'in nej suj, hiò' nì ahuin 'ngo sunuj ganahuin ra'a nej suj rà'aj. Sê huê dànanz gi'hiaj nej sí ga'nêj san'anj an guendâ nej sí nìkaj suun rà' saj ûn'.

⁴⁷ Nì si man ra'a dinín nej suj gida'a nej suj, nì nùnj huin saj nì gi'hiaj nej suj dànanz rà'aj. Sê dànanz gi'hiaj nej sí nàsinùnj un rà' saj ûn'. ⁴⁸ Gi'hiaj nej suj sa nìkaa, dàj rún' gi'hiaj Rej nej suj nne yàtà'a dadin' gi'hia sa nìkaa.

Gidigân Ma'an Jesús rayi'f nej sa sà' da'huì' gi'hiò'

6 'Ga gudadû nej suj nì sî gananiñ nej suj sa sà' gi'hiaj nej suj gunin nej guiì; nì sî gunin ninj nej suj sa sà' gi'hiaj nej suj, dadin' si gananiñ nej suj sa sà' gi'hiaj nej suj nì sî ganahuin ra'a nej suj nanì'hiaj nej suj gi'hiaj Ma'an Ña'anj nne yàtà'a mánj. ² Nga gà'huì' nej suj rasuun riñan nej guiì ran' àko, nì sî duyinga' nej suj sa ga'huì' nej suj rasuun riñan

nej guiì, daj rûn' gi'hiaj nej sí gidigañu'unj nga nikin' nej sô' ruhuâ hue' huin nûhui nej si nga huaj nej sô' ñan ganachran' chrej gâchrà'a, guendâ ruhuâ nej sô' si ga'min hue'ê nej guiì rayi'î nej sô'; dadin' yàngà' nî gà' ga'min hue'ê nej guiì rayi'î nej sa gi'hiaj sô'. ³Sanî nga gurugûñu'unj' riñan nej guiì ran' àko, nî sî ganân' rayi'î nej sa gi'hiâ' dan riñan nej guiì nikaj dugui' ngà' mánj. ⁴Da'nga nî ga huì sa ga'huì' riñan nej guiì ran' àko; sanî Ma'an Rét Ña'anj an nî gà' ni'in si ga'huì' huì' rasuun nî narikij nani'hiá' nî ginì'in nej guiì yùmàn'an nanj ánj.

Gidigân Ma'an Jesús daj ga'min' ngà Ma'an Ña'anj an
(Lc. 11:2-4)

⁵Nî nga ga'min' ngà Ma'an Ña'anj an, nî sî gi'hiâ' daj rûn' gi'hiaj nej sí gidigañu'unj un; dadin' gi'hiaj nej sô' si ùta ga'min nej sô' ngà Ma'an Ña'anj an nî nikin' gahia nej sô' ruhuâ hue' huin nûhui nî huê danj nanj nikin' nej sô' ñan ganachran' sikûj chrej gâchrà' huaj riki yuman'an, guendâ ruhuâ nej sô' ginì'in nej guiì sa gi'hiaj nej sô'; yàngà' tâ nî gà' ga'min hue'ê nej guiì rayi'î nej sô' guendâ gi'hiaj nej sô' dânanj. ⁶Sanî sò' nî nga a'min' ngà Ma'an Ña'anj an nî gatuj' ruhuâ dukuât, nî ganarân' riñan rahue'e nî ga'min' ngà Ma'an Rét Ña'anj an ñan huà huì nî narikij niko doj ra'â' nî ginì'in nej guiì yùmàn'an nanj ánj.

⁷Nî nga gachín nî'hiaj nej suj riñan Ma'an Ña'anj an nî sî gi'hiaj nej suj, daj rûn' gi'hiaj nej sí nâsinunj un; dadin' ganân' ruhuâ nej sô' si guendâ ganakaj gunuchruj nej sô' huê gè nej nuguan' a'min nej sô' riñan Ma'an Ña'anj an nî ùta hio gunin nej nuguan' ga'min nej sô' ganân' ruhuâ nej sô'. ⁸Nî sî gi'hiaj nej suj, daj rûn' gi'hiaj nej sô'; dadin' gà' ni'in Rej nej suj Ma'an Ña'anj an, ahuin sa gâchin riñan nej suj, nga nîn' gâchin gâchîn nej suj riñanj. ⁹Huê dânanj gataj nej suj, nga gâchîn nî'hiaj nej suj:

Rej nej ñûnj huin Ma'ân rè' nî nne Ma'ân rè' yàtà'a,
nî sa gè nîn'in huin siyugui Ma'ân rè'.

¹⁰Nî ga'na' ginikaj sun Ma'ân rè' riñan nej ñûnj.

Nì gi'hiaj Ma'ân rè' daj garan' ruhuâ Ma'ân rè' riñan hio'ó nânj, daj rûn' nikaj sun Ma'ân rè' yàtà'a.

¹¹ Nì rachrún ya nej nûnj daran' nej guì, nì rìkì Ma'ân rè' ya nej nûnj hiaj.

¹² Nì ginikaj Ma'ân rè' nimân nìko rayi'fì nej gakin' gi'hiaj nej nûnj riñan Ma'ân rè', daj rûn' ginikaj nej nûnj nimân nìko rayi'fì nej sí gi'hiaj gakin'in riñan nej nûnj.

¹³ Nì sî ga'nín ra'a Ma'ân rè' si gininj nej nûnj riñan gakin'in nga duguane' sichre riñan nej nûnj, nì gi'hiaj Ma'ân rè' si gananj nej nûnj riñan nej sa a'nan'an.

Dadin' huê Ma'ân rè' huin sa nikaj sun nì Ma'ân rè' huin sa nùkuaj, nì sa nìko nì huê Ma'an rè' huin daran' diú. Nì huê dan huin rû'huaj.

¹⁴ Dadin' si ginikaj nej suj nimân nìko ngà nej guì gachîn nuguan'an riñan nej suj, nì ginikaj Ma'an Ña'anj an nimân nìko rayi'fì nej si-gakin' nej suj; ¹⁵ sanì sîsî sî ginikaj nej suj nimân nìko rayi'fì nej guì gachîn nuguan'an riñan nej suj, nì sî ginikaj Ma'ân Ña'anj an nimân nìko rayi'fì nej si-gakin' nej suj mánj.

Gidigân Ma'an Jesús daj gi'hiô' nga ruhuô' ga ginine'

¹⁶ Nga ga gininej nej suj nì sî nagi'hiaj àko chre nej suj riñan nej suj, daj rûn' gi'hiaj nej sí gidigañu'unj un; dadin' nda rùgu'i chre gi'hiaj nej sô' riñan nej sô' guendâ gidigân nej sô' riñan nej guì si hua gininej nùgui nej sô', yàngà' tâ nì gà' ga'min hue'ê nej guì rayi'fì sa gi'hiaj nej sô'.

¹⁷ Sanì sò' nì nga hua gininej', nì gutà nnee ahuît nì gànàn' raj. ¹⁸ Da'nga nì sî gini'in nej guì si hua gininej, dadin' gà' ni'in Ma'an Rêt nne ñan hua huì si hua gininej; nì Ma'an ni'in sa hua huì gi'hiâ' nì girikij sa gachín' ginì'in nej guì rìgì nanj ánj.

Sa du'hue ga riñun' yàtà'a

(Lc. 12:33-34)

¹⁹ Nì sî gi'hiaj nej suj si ga gà'i nej rasun du'huee riñan nej suj riñan hio'ó nânj, dadin' màn nej yahuì lij nì ya nej xuj nì

gànùn dakìn hio nej aga' dânj nì girè'ēj, dadin' màn nej sí tuu nì ganahui gi'hiaj tū nej sô'; ²⁰ nì gi'hiaj nej suj si ne' yàt'a nì gahuin nìko nej rasuun, ñan nitaj si màn nej yahui lij nì nitaj si huaj ya dakìn hio nì gudurè'ēj nej rasun dânj, nì nitaj si huaj ganahui gi'hiaj tū nej sí tuu. ²¹ Dadin' ñan gimàn nej rasun huin si'hiaj nej suj, nì ùta nìhià' ga ruhuâ nej suj ni'in nej suj nej rasun dânj.

Rune ñun' huin sa dugun riñan nneè kút

(Lc. 11:34-36)

²² 'Sa gudugùn riñan nneè ku' huin rune ñun'; huê danj nì si rune ñun' huin sa sà'a, hiô' nì nìn' gachrà' nneè kú' hua giyigìn; ²³ sanì si rune ñan' huin sa kij huaa, hiô' nì nìn' gachrà' nneè kút hua gakìn'in. Huê danj nì, si rune ñan' huin sa rumìn'in huê danj nì hua rumìn' nneè kút, nì yàngà' nì ùta hua gakìn'in ruhuâ nimânt.

Gà' si 'ngo sí sị ga'hue gi'ninj gi'hiaj sun riñan huìj sí mánj

(Lc. 16:13)

²⁴ 'Gà' si 'ngo sí sị ga'hue gunanj gitsi riñan huìj yiru'huee; dadin' gininj 'ì 'ngo sô' riñan sij nì ga 'ì ruhuâ sij ni'in sij a'ngô sô', nì gininj hue'ê 'ngo sô' riñan sij nì a'ngô sô' gininj a'nan' riñan sij. Huê danj nì sị ga'hue gunanj gitsi nej suj riñan Mạ'an Nạ'anj an si ùta ganahuij ruhuâ nej suj guendâ ga yiru'hue nej suj mánj.

Ùta huin ruhuâ ga doj rasuun riñan

(Lc. 12:22-31)

²⁵ 'Huê danj nì gatâ gunin nej suj: Nì sị ganahuij sta'u ruhuâ nej suj rayi'f sa ga riñan nej suj, sa ya nej suj nì sa go'ô nej suj; nì sị ganahuij ruhuâ nej suj rayi'f nej atsij garán nej suj nneè kú nej suj, nì sê dānanj du'hue doj sa ga nì'nà' nej suj gà' da' sa ya nej suj nì sê dānanj du'hue doj nneè kú nej suj gà'

da' sigan' nej suj rà' saj ûn'. ²⁶ Giñi'hiaj nej suj dàj gi'hiaj nej yataj aché yàtà'a, dadin' nitaj si gunun nej xuj, ni nitaj si ganaran' nej xuj, ni nitaj si ganachra sà' nej xuj ruhuâ guchrùu sa ya nej xuj; sani Ma'an Rej nej suj Ma'an Ña'anj nne yàtà'a ga'hui' yâ nej xuj. Ni sê dânanj du'hue nej suj doj gà' da' nej xuj rà' saj ûn'. ²⁷ Ni ahuin go'ngo nej suj ga'hue gi'hiaj, ni nùnj huin si ùta gahuin ruhuâ nej suj, ni ga'hue gùnùtà' nej suj ni gachij nej suj a'ngô dane nanj nî'.

²⁸ Ni nùnj huin saj ni ùta huin ruhuâ nej suj rayi'f sigan' nej suj rà'aj. Nadigi'nun nej suj dàj gi'hiaj hiaj lirio màn riñan hio'óo, nga gachi: Ni nitaj si gi'hiaj sunj ni nitaj si ganan atsij i mánj; ²⁹ Sani nùnj taj, ni gà' Salomón ngà daran' nej sa du'hue xi ga riñan sô' ni nun gànàsij sô' ginun sô' 'ngo atsij sà' doj gà' da' nej hiaj nânj mánj. ³⁰ Ni si dânanj nìhià' hua nej hiaj màn raaj nej koj màn riñan hio'ó ni si hiaj hua nì'naj ni a'hioj gà'ninj nej sô' ruhuâ guchrúun, ni Ma'an Ña'anj an huin sa gi'hiaj ni girì' nej suj atsij i ginun nej suj, sani nùnj huin saj ni doj nîn' guyumân ruhuâ nej suj rà'aj. ³¹ Ni si gahuin sta'u ruhuâ nej suj, ni gataj nej suj: "Nùnj huin sa yo' ni nùnj huin sa go'o', ni dànè' girì' atsij i ginun' rà'aj." ³² Dadin' nej sí nàsìnùnj un ni ùta ganahuij ruhuâ nej sô' si ga daran' nej rasun riñan nej sô'; sani nej suj ni hua Rej nej suj Ma'an Ña'anj an nne yàtà'a ni gà' ni'in sa gachin riñan nej suj nanj ánj. ³³ Sani nàtà'huì' sinin nej suj Ma'an Ña'anj an ni gi'hiaj nej suj sa nika, ni riki Ma'an Ña'anj an daran' nej rasun gachin riñan nej suj. ³⁴ Huê danj ni si giriñun ruhuâ nej suj nùnj huin sa gachin riñan nej suj gui a'hioj, dadin' gui a'hioj ni ùta ga sa ganin ruhuâ nej suj. Ni da' go'ngo gui ni ga'na' sa a'nan'an nej sij ga'na' sa sà'a riñan nej suj nanj ánj.

Si guta' gakïn'in yichrá nej duguí'

(Lc. 6:37-38, 41-42)

7 'Si guta' nej suj gakïn'in nej dugui' nej suj, hiô' ni si ga'min gakïn' Ma'an Ña'anj an riñan nej suj mánj.

²Dadin' daj rûn' guta' nej suj gakîn'in nej dugui' nej suj, ni huê danj ga'min gakîn' Ma'an Ña'anj an riñan nej suj, ni daj rûn' giriñun nej suj nej dugui' nej suj, ni huê danj giriñun Ma'an Ña'anj an nej suj. ³Ni nûnj huin saj ni gini'hiaj' doj sa gachej gi'hiaj dinínt, ni nitaj si gini'hiaj' gakîn' gi'hiaj ma'ân' rà'aj. ⁴Ni ga'hue gataj gunin dinínt: Ga'nin girij akò nun ruhuâ rune ñant, si ruhuâ rune ñan ma'ân' nun 'ngo kaj a nanj nî', ⁵Sí gidigañu'unj un sò' gà' man', girij sinin sò' kaj nun ruhuâ rune ñan hiô' ni ga'hue ginij'in hue'ê' ni girij' akò nun ruhuâ rune ñan dinínt raj.

⁶'Si ga'hui' nej suj si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an riñan nej guij gà' gananiakaj rùkù dadin' huin ninj daj rûn' huin yuhue, ni si ga'hui' nej suj si-nùguàn Ma'an Ña'anj an riñan nej guij gà' gini'in dadin' nikò' huaj gi'hiaj ninj gakîn'in ni huin ninj daj rûn' huin yakáa, dadin' gùrùn ninj riñanj, ni ga'min a'nan' ninj rayi'î si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an.

Gidigân Ma'an Jesús daj ga'min' ngà Ma'an Ña'anj an
(Lc. 11:9-13; 6:31)

⁷Gàchìnj nej suj ni rikij Ma'an Ña'anj an; nà'nà'huì' nej suj, ni gànàrì' nej suj; gita ra'a nej suj riñan rahue'e, ni gana'nin nej sij riñan rahue'e. ⁸Dadin' daran' sí gachín ni ganahuin ra'a sò', ni sí nana'huì' ni gànàrì' sò'; ni sí gita ra'a riñan rahue'e ni gana'nin nej sij gatù sò' ruhuâ hue'e. ⁹Ni si gachín 'ngo da'ní nej suj, rachrúun ya sò' ni gisij ruhuâ nej suj gà'huì' nej suj 'ngo hièj ya sò' nanj nî'. ¹⁰Ni si gachìnj sò' 'ngo yukuaj a ya sò', ni gisij ruhuâ nej suj gà'huì' nej suj 'ngo yukuáa ya sò' nanj nî'. ¹¹Sanj si nej suj ni huin nej suj sí a'nan'an, ni chrún nej suj gà'huì' nej suj sa sà'a ra'a da'ní nej suj, daj gà' Ma'an Rej nej suj nne yàtà'a ni chrunj ga'huij sa sà'a riñan nej guij gachìnj riñanj nanj ánj.

¹²Huê danj ni daran' sa garan' ruhuâ nej suj gi'hiaj nej sí ngà nej suj, ni gà' si'nin gi'hiaj nej suj sa sà'a ngà nej sò'; dadin' huê dānanj giyi'nin' suun riñan si-ley Ma'an Ña'anj an ni huê dānanj gidigân nej sò' gataj daj gahuin.

Chrej gatîn'in

(Lc. 13:24)

¹³ 'Gatu nej suj riñan rahue' huə chruj riñan; dadin' hua gə'chrà' riñan rahue' huə niko riñan, ni huə gəchrà' chrej e sanj ga'anj ni'hia nej suj gi'hia, ni ũta gə'i nej gui aché ruhuə chrej gəchrà'a. ¹⁴ Dadin' huə chruj riñan rahue'e, ni huə gatîn chrej ginikaj gùchì' ninj ñan gane nigənj ninj, sanj doj ninj huin sa ganari' chrej gətîn nanj ánj.

Sa gi'hiaj 'ngo gui gidigān ni gini'in' ahuin gui huin ninj

(Lc. 6:43-44)

¹⁵ 'Ga gudadū nej suj ngə nej profeta gidigañu'unj un, dadin' daj rŭn' nŭn gi'hiaj matsij i huē danj nŭn gi'hiaj nej sij, sanj ruhuə nimān nej sij ni huin daj rŭn' hua 'ngo yuku stuj hue. ¹⁶ Ngə nej sa gi'hiaj nej sij ni ga'hue gini'in nej suj ahuin gui huin nej sij. Ga'hue gahu chruj uba raə chrun tanj an nanj nŭ', ni ga'hue gahu chruj ũgu raə tanj hia'a nanj nŭ'. ¹⁷ Huē danj ni, daran' nej chrun sà'a ni gahu chruj sà'a raj, sanj chrun a'nan'an ni gahu chruj a'nan'an raj. ¹⁸ Ni si ga'hue gahu chruj a'nan'an raə chrun sà'a mánj, huē danj nanj ni si ga'hue gahu chruj sà'aj raə chrun a'nan'an mánj. ¹⁹ Daran' nej chrun nitaj si gahu chruj sà'a raə ni gyl'nej ni gə'nŭnj nej sij riñan ña'aan ginunj. ²⁰ Huē danj ni, ngə nej sa gi'hiaj nej sij ni gini'in nej suj ahuin gui huin nej sij nanj ánj.

Nitaj àmān gini'in nej suj mánj

(Lc. 13:25-27)

²¹ 'Sē daran' nej gui gataj: Señor, Señor, gatu gane ñan nikaj sun Ma'an Ña'anj nne yàtə'a mánj, man nej gui gi'hiaj sa garan' ruhuə Ma'an Rē Ña'anj nne yàtə'a huin sa gatu gane ñan nikaj sun Ma'an nanj ánj. ²² ũta gə'i nej gui gataj gunin nga gùyumān gui dānj: "Señor, Señor, sē ngə siyugui Ma'ān rē' gataj nej nŭnj daj gahuin ni ngə siyugui Ma'ān rē' giri nej

ñúnj nej sa kij ĩ ruhuâ nimân nej guiì, nì garânj sun nej ñúnj siyugui Ma'ân rè' nì ùta ganahuin nej guiì gi'hiaj nej ñúnj rà' saj ùn'." ²³ Hiô' nì gâtà gunìn nej suj: "Nitaj àmàn gini'ín nej suj mánj; guxun nej suj ma'an nej suj riñânj, dadin' huin nej suj sí gi'hiaj sa kij huaa."

**Sí gi'hiaj dukuâ riñan huej e nì sí gi'hiaj
dukuâ riñan hio'ó chrüu**

(Lc. 6:47-49; Mr. 1:22)

²⁴ Ahuin nanj guiì, gunìn nej nuguan' nânj nì dagahuin ninj, nì gi'hiâ si gahuin ninj dàj rûn' huin 'ngo guiì ùta sà' gayakaj guendâ, dadin' gi'hiaj ninj dukuâ ninj riñan huej e. ²⁵ Nì gaman' gumàan nì gaché kin, nì ga'huij nanèe nì gagan'anj ngà hue' dânj; sanì nun ganatu dadin' nne ran yi'ij riñan huej e. ²⁶ Sanì ahuin nanj guiì gunìn nej nuguan' nânj nì nitaj si dagahuin ninj, nì gi'hiâ si gahuin ninj dàj rûn' huin nej guiì na'hue ganakaj guendâ, dadin' gi'hiaj ninj dukuâ ninj riñan hio'ó chrüu. ²⁷ Nì gaman' gumàan nì ga'na' kìn, nì ga'huij nanèe nì ùta nùkuaj gagan'anj ngà hue' dânj, nì ganatu nì ùta nìko rasuun girè' gi'hia dadin' gà' 'ngo gane daran'anj.

²⁸ Nì nga gisîj ga'min Ma'an Jesús nej nuguan' nânj, nì ùta gahuin ña'anj ruhuâ nej guiì ni'in ninj rayi'î nej yè'nìn' nej nuguan' ga'min. ²⁹ Dadin' gidiganj dàj rûn' gidigân 'ngo sí nìkaj suun, nì nitaj si gidiganj dàj rûn' gidigân nej maestrû chrün sà' ley mánj.

Gi'hiaj Ma'an Jesús ganahuin sí nnùn yi'ì lepra

(Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16)

8 Nga gananinj Ma'an Jesús raà kij dânj, nì ùta gà'ì nej guiì ginikò' ga'na' rukû Ma'an. ² Nì ga'na' 'ngo sí nnùn yi'ì lepra nì ganikìn' rúdàkòj sô' riñan Ma'an, nì gataj sô':

—Señor, si ruhuâ rè' nì ga'hue gi'hiâ rè' si ganahuin sà' nneè ku riñan yi'ì nnùn ñúnj.

³ Nì dunukuâ Ma'an Jesús ra'a nì gagan' ra'a nneè kú sí dânj, nì gata:

—Ruhuâj si ganahuin sà' nneè kú raj. Huê danj nì orâ chre nì giyi'nêj yì'ì lepra nì ganahuin sà' nneè kú sí dan. ⁴ Hiô' nì gataj Ma'an Jesús gunin sí dânj:

—Ni'hiaj sò' nì sị ganatâ' gunin gà' si 'ngo guìl mánj; sani ga'anj' nì gidigân' ma'ân' riñan nej síchij rej, nì gà'huì' 'ngo ofrenda riñan Ma'an Ña'anj an dàj rûn' ga'nin' sun Moisés, da'nga nì gini'in nej sij sa sà' gi'hiaj Ma'an Ña'anj an ngà' nanj ánj.

Gi'hiaj Ma'an Jesús ganahuin si-musû síchij Senturión

(Lc. 7:1-10)

⁵ Nga gatûj Ma'an Jesús ruhuâ yuman' Kapernaúm nì ga'na' 'ngo sí stadû huin kapitán riñanj, nì úta àko gachín nì'hiaj sô', ⁶ nì gataj sô':

—Señor, sí huin si musûj nngaj a'nan' ñan nne dukuá, nì na'hue gisikì' nneè kú sij nì úta ran' sañun sij.

⁷ Nì gataj Ma'an Jesús:

—Gà'àn nì gi'hiá ganahuin sij nanj ánj.

⁸ Nanikàj síchij kapitán dânj nì gataj sô':

—Señor, nitaj guèndàj si gatû Ma'ân rè' ruhuâ dukuá, man si gà'nin' Ma'ân rè' suun nì ganahuin si-musû nanj ánj.

⁹ Dadin' ñunj nì nìkaj ñu'ûn riñan 'ngo yi'nin' nej sí, nì nìkaj ñu'ûn riñan nej stâdu; nì gatâ gunin 'ngo sí dânj: Ga'anj sò' 'ngo sun gata gunin' nì ga'anj sô'; nì gatâ gunin a'ngô sô': Guhua' sò' nì ga'na' sô'; nì gatâ gunin sí huin si-musûj: Gi'hiá sò' sun nânj gatâ gunin sô', nì gi'hiaj sô' sun gatâ gunin sô'.

¹⁰ Nì nga gunin Ma'an Jesús nej nuguan' nânj, nì úta gahuin ña'anj ruhuaj nì gata gunin nej sí ginikò' rukuj:

—Yàngà' hia nìn' tâ nì gà' yuman' Israel nun gànàrì'ij 'ngo sí guyumân ruhuâ nìko doj gà' da' sí nânj mánj. ¹¹ Nì gatâ gunin nej suj si ga'na' úta gà'ì nej sí 'na' ne' gisij gui ngà nej sí 'na' ne' gatûj gui, nì ga'anj gane nej sij ngà Abraham, ngà Isaac nì ngà Jacob ñan ginikaj sun Ma'an Ña'anj nne yàt'a'a; ¹² sani nej sí nun gùyùmàn ruhuâ nì gà'nin'j Ma'an Ña'anj an

ga'anj nej sô' ñan hua rumin' ne' ye'e; ni hiuj dânj gane nej sij ni gudugue'e nej sij ni nda ya rûj ñan' nej sij.

¹³ Hiô' ni gataj Ma'an Jesús riñan sí huin stadú Senturión:

—Guij nan' dukuât, ni dâj rûn' guyumân ruhuâ', ni huê danj gi'hia. Ni ganahuin sí huin si-musû sí dânj huê gè orâ nga ga'min Ma'an Jesús dânanj.

Gi'hiaj Ma'an Jesús ganahuin nni yichèj Pedro

(Mr. 1:29-31; Lc. 4:38-39)

¹⁴ Ga'anj Ma'an Jesús dukuâ Pedro, ni gini'in si nngaj nni yichèj sô' riñan na, ni nun gachi'i sachij dânj. ¹⁵ Ni gagan' ra'a Ma'an Jesús sachij dânj, ni giyí'nej gachi'i; ni ganachi sachij dânj, ni gunânj gîtsi ñûn' riñan nej sij.

Gi'hiaj Ma'an Jesús si ganahuin ùta gà'ì nej guì

(Mr. 1:32-34; Lc. 4:40-41)

¹⁶ Ni nga 'na' gahuin rumin' ni nikaj nej sij ùta gà'ì nej sí nun nanè kij ì huaa ruhuâ nimân ga'na' nej sij riñan Ma'an Jesús, ni ngà nuguân'an ni girij daran' nej nanè kij huaa, ni gi'hia si ganahuin daran' nej guì a'nan'an; ¹⁷ da'nga ni gisîj si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an dâj rûn' gataj Isaias, sô' gataj dâj gahuin nga ga'min sô': “Ni huê Ma'an gida'a gara'hue' ñûn' nga gininaj ruhuô', ni ginika ga'an si-yì'it.”

Nej guì hua ruhuâ ginikò' rukû Ma'an Jesús

(Lc. 9:57-62)

¹⁸ Ni gini'in Ma'an Jesús si nda ganikàj chre mân ùta gà'ì nej guì rukuj, ni ga'nînj suun ni gata si ginikaj nej sij ni gachinj ané du'hua dahue dânj ga'an. ¹⁹ Ni ga'na' 'ngo sí Maestrû ni'in hue'ê si-ley Ma'an Ña'anj an ni gataj sô':

—Maestrûj ruhuâj ginikòj rukû Ma'ân rè' ni gà'àn dànè' gahuin ga'anj Ma'ân rè' ni gà'àn ngà Ma'ân rè'.

²⁰ Ni gataj Ma'an Jesús gûnín sí dânj:

—Nej yune ni hua ñan ganarânj ruhuâ nej yô', nej yataj aché yàtà'a ni hua sigî'înj ìn ginun nej yô'; sani ñûnj ni nitaj dànè' hua gùtâj ahuí mánj.

²¹ Nì gataj a'ngô sí 'na' gahuin chruun:

—Señor, rìkì rè' permisú ga'an nì nga gahui' rê nì gachìnj sij nì ne' rùkù nì gà'nàj nì ginikó rukú Ma'an rè'.

²² Nì gataj Ma'an Jesús gunin sí dânj:

—Ginikò' sò' rukú; nì gudunâj sò' si nej sí gà' gahui'i nì gachìn' nej sô' sí gà' gahui'i nanj ánj.

Gi'hiaj Ma'an Jesús si giyichin' si ga'huij nanè du'hui ruhuâ nne ña'anj

(Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25)

²³ Nì gatûj Ma'an Jesús ruhuâ barku, nì ginikò' nej sí 'na' gahuin chruun riñanj ga'anj nej sô' rukuj. ²⁴ Nì ùta nùkuaj ga'huij nanèe ruhuâ nne ña'anj nì ùta nayumàn nne ña'anj gi'hiaj nanèe nì nda gachîn nnee yichrá barkû nun nej sij huaj nej sij, sanì do' si atoj Ma'an Jesús nga ruhuâ barkû. ²⁵ Nì ga'na' nej sí 'na' gahuin chruun riñan Ma'an Jesús nì ganari nej sô' nnej e riñanj nì gataj nej sô':

—Señor, gi'hiaj Ma'an rè' si gananj nê' dadin' ganahuij ne' gahuì'.

²⁶ Nanikàj Ma'an Jesús nì gata:

—Nùnj huin saj nì ùta yu'hui' nej suj rà'aj, aya' nej suj dadin' doj nìn' guyumân ruhuâ nej suj gà' mánj.

Hiô' nì ganayumanj nì dugunin gà'ij nanèe ngà nne ña'anj, nì dín chre gahuin nìn' gachrà'. ²⁷ Nì ùta gahuin ña'anj ruhuâ nej sí huaj ruhuâ barkû dânj nì gataj nej sô':

—Ahuin sí huin sí nânj dadin' nej nanèe ngà nne ña'anj nì gadagahuin ninj sa ga'min sô' rà'aj.

Riñan hio'ó Gadara nne nej sí nun sa kij ì huua ruhuâ nimân

(Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39)

²⁸ Nga gachinj ané du'hua nne ña'anj riñan do'ó nej sí gù'nàj gadarenos, nì ga'na' huìj sí dânj nì nun nanè kij huua ruhuâ nimân nguèj sô' nì nne nguèj sô' ñan gachin' nej sij nej nîman,

nì ùta hue nguèj sô' nì gà' si 'ngo guì nitaj si gachín chrej huaj hiuj dânj.

²⁹ Nì gaguâj nùkuaj nguèj sô' nì gataj nguèj sô':

—Nùnj huin si gaj ruhuâ rè' nì'în rè' nguèj ñûnj, rà'aj Jesús, huê rè' huin Da'ní Mạ'an Ña'anj an. Ga'nâ' rè' ne' dânanj guendâ gi'hiâ rè' si giran' sañun nguèj ñûnj sanì hua nìn' gachin ganahuij diù nanj ánj.

³⁰ Nì nda anêj doj ñan nne nguèj sí dânj mân ùta gà'ì yakáa ya nej yô'.

³¹ Nì gachín nì'hiaj nej sa kij ì riñan Mạ'an Jesús nì gataj ninj:

—Si giri' rè' ga'anj nej ñûnj ruhuâ nimân nguèj sí nânj, nì rikì rè' permisú gatu nej ñûnj ruhuâ nimân nej yaká màn hiuj mánj.

³² Nì gataj Mạ'an Jesús:

—Ga'hue gatu nej suj.

Nì gahui nej nanè kij hua dânj ruhuâ nimân nguèj sí dânj; hiô' nì ga'anj ninj nì gatûj daran' ninj ruhuâ nimân nej yaká rìgì màn hiuj dânj nì gunânj nej yô' nì ga'anj nej yô' ñan nìkìn' 'ngo huej yàkàan nì guduninj nej yô' ma'an nej yô' riñan ganee nì gininj nej yô' ruhuâ nne ña'anj, nì nga gininj nej yô' ruhuâ nnee nì gahui' nej yô'.

³³ Nì gunânj nej sí màn guduyâ nej yakáa nì ga'anj nej sô' ñan nngaj yuman' snà'ànj huin yíñán nej sô', nì ganata' nej sô' daran' nej sa gini'in nej sô' gahuin hiuj dânj, nì dàj giran' nguèj sí ginun nanè kij hua ruhuâ nimân. ³⁴ Nì gahui daran' nej guì màn yuman' snà'ànj dânj nì ganari' dugui' ninj ngà Mạ'an Jesús; nì nga gini'in ninj Mạ'an Jesús, nì gachín nì'hiaj ninj riñanj si guxunj Mạ'an nì ga'anj ane riñan do'ó ninj.

Gi'hiaj Mạ'an Jesús si orâ chre nì ganahuin

sí na'hue gisikì' nneè kú

(Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26)

9

Hiô' nì gatûj Mạ'an Jesús ruhuâ barku, nì gachinj ané du'hua nne ña'anj ga'an nì gunukuij yuman' snà'ànj

huin yiñan. ²Hiô' nî nîkaj nej sí dânj 'ngo sí na'hue gîsîkî' nneè kú, ga'na' nej sô' riñanj nî nngaj sí na'hue gîsîkî' nneè kú dânj riñan 'ngo na; nî nga gini'in Ma'an Jesús si guyumân yitînj ruhuâ nej sí nîkaj ga'na' sí dânj, nî gata gunînj sí na'hue gîsîkî' nneè kú dânj:

—Ganahuin nihiâ' ruhuâ sò', nanj da'ninj; dadin' gà' ginikâ nimân nîko rayi'î nej si-gakînt.

³Hiô' nî ga'min da'aj nej sí maestrû chrûn ley yi'î Ma'an Jesús siganînj nej ma'an nej sô' nî taj nej sô': "Ga'min kij sí nan riñan Ma'an Ña'anj an." ⁴Nî ni'in Ma'an Jesús dàj ganînj ruhuâ nej sij nî gata gunînj nej sij:

—Nûnj huin saj nî ganînj a'nan' ruhuâ nej suj ngà ruhuâ nimân nej suj rà'aj. ⁵Dadin' ahuin go'ngo nguèj nuguan' nânj huin sa huà chî', ga'hue gâtà rà'aj: "Ga'hue ginika nimân nîko rayi'î nej si-gakînt", nej si gâtà: "Ganachî sò' nî gache' nanj ánj." ⁶Sanî guendâ gini'in nej suj si nûnj nî nîkaj sùnj riñan hio'óo nî ga'hue ginika nimân nîko rayi'î nej gakînj'in.

Hiô' nî gata gunînj sí na'hue gîsîkî' nneè kú dânj:

—Ganachî sò', nî ganakaj' si-nât, nî nan' dukuât.

⁷Hiô' nî ganayumân sí na'hue gîsîkî' nneè kú nî nan' sô' dukuâ sô'. ⁸Nî nga gini'in nej guî sa gahuin, nî ûta gahuin ña'anj ruhuâ ninj ni'in ninj Ma'an Ña'anj an nî ga'min hue'ê ninj rayi'î Ma'an Ña'anj an, guendâ ga'huij sun nûkuaj ginikaj nej síi.

Gakînj Ma'an Jesús ga'na' Mateo

(Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32)

⁹Nî ga'anj Ma'an Jesús hiuj dânj nî gini'in 'ngo sí dânj nî gù'nàj sô' Mateo, nî nne sô' yi'nînj mesa guendâ ga'nêj sô' san'anj gahuin sí nîkaj sùn nî gata gunînj sô':

—Guhua' sò' nî ginikô' rukú.

Hiô' nî ganayumân Mateo nî ginikò' sô' rukú Ma'an Jesús.

¹⁰Nî gahuin nga nne Ma'an Jesús yi'nînj mesa ruhuâ dukuâ Mateo, hiô' nî ga'na' ûta gà'î nej sí ga'nêj san'anj an ngà nej sí

gakĩn'in, nĩ ga'anj gane nej sô' yi'nín mesa ngà Ma'an Jesús ni huê danj nanj nne nej sí 'na' gahuin chrũun nngaj. ¹¹ Nĩ nga gini'in nej sí fariseo nej nãnj, nĩ gataj nej sô' gunĩn nej sí 'na' gahuin chrũn riñanj:

—Nũnj huin saj nĩ yâ si-Maestrũ nej suj ngà nej sí gi'hiaj gakĩn'in rà'aj.

¹² Nĩ nga gunĩn Ma'an Jesús nej nuguan' nãnj, nĩ gata:

—Nej sí huâ sà'a nĩ nitaj si nana'hui' nej sô' sí gònò'òo mánj, sanĩ nej sí a'nan'an nĩ nana'hui' nej sô' sí gònò'òo.

¹³ Ga'anj nej suj nĩ gahuin chrũn nej suj nũnj huin si gataj: “Sa garan' ruhuâj huin si gurugũũu'unj nej suj nej guiì, nĩ nun garan' ruhuâj si dagahui' nej suj yuku ganaminj in riñanj mánj.” Dadin' nun gà'nàj guendâ gækĩn nej sí gi'hiaj sa nĩkãa mánj, ga'ná guendâ nej sí gi'hiaj gakĩn'in guendâ nànikàj ruhuâ nej sô' rayi'ĩ si-gækĩn' nej sô'.

**Gachín na'anj nej sij Ma'an Jesús rayi'ĩ
guendâ ga gininej nej sij
(Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39)**

¹⁴ Hiô' nĩ ga'na' nej sí gahuin chrũn riñan Juan nĩ gataj nej sô':

—Nũnj huin saj nĩ nej nũnj nĩ nej sí chrũn ley nĩ ùta gà'ĩ nĩ ga gininej nũgui nej nũnj, sanĩ nej sí 'na' gahuin chrũn riñan Ma'ãn rè' nĩ nitaj àmàn ga gininej nũgui nej sô' rà'aj.

¹⁵ Hiô' nĩ gataj Ma'an Jesús:

—Ga'hue ganãnj ruhuâ nej guiì mán gi'ñanj ñan garan rà'a nga nĩn' nne sí gayakaj nika siganĩnj ninj nanj nĩ'. Sanĩ gùyùmàn gui nga ga'ne nej sij sí dânj, hiô' nĩ ganãnj ruhuâ ninj nĩ gày'ĩ ninj nĩ ga gininej nũgui ninj nanj ánj.

¹⁶ Gà' si 'ngò nej guiì nitaj si gana'nín atsĩj nàkãa riñan 'ngò atsĩj re'è gà' guyutù mánj; dadin' atsĩj nàkã gana'nín ninj ñan guyutù dânj nagi'hiaj nĩko ñan gà' giyi'ne' atsĩj re'è dânj, hiô' nĩ dânanj ganãhuin nĩko doj ñan gà' guyutù dânj gi'hia. ¹⁷ Gà' si 'ngò nej guiì nitaj si gachra nne bino nàkãa ruhuâ nnĩnj re'èe; dadin' gùyutù nnĩnj re'è dânj gi'hiaj nne bino nàkãa, nĩ ganãnj nĩn' nne bino dânj nĩ girè' nnĩnj re'è dânj gi'hia; sanĩ

gächra nej sij nne bino nàkàa ruhuâ nnînj nàkàa, da'nga ni guñan chre gùnùkuaj ngue.

**Da'nin yànà Jairo, nì siyànà gagan' ra'a
atsij nìke Ma'an Jesús
(Mr. 5:21-43; Lc. 8:40-56)**

¹⁸ Nga nîn' a'min Ma'an Jesús nej nuguan' nânj; nì ga'na' 'ngo sí a'nîn'in nì ganikîn' rúdàkòj sô' riñanj, nì gataj sô':

—Hiaj gisîj gahui' da'nin yànàj nanj ánj; ga'na' Ma'an rè' nì gùtà' rè' ra'â rè' ahui nì ganahuin nì'nàj nì gane nanj ánj.

¹⁹ Nì ganayumàn Ma'an Jesús nì ga'an, nì huê danj nanj ga'anj nej sí 'na' gahuin chrun riñanj nngaj. ²⁰ Ga'na' 'ngo siyànà dânj nì gà' gisîj yùhuìj hio'o gañanj tun, nì gahuin nìchrunj rukû Ma'an Jesús nì gagan' ra'a atsij nìke Ma'an Jesús. ²¹ “Dadin' gataj siyànà dânj gunîn ma'an: Hiô' si man si gâgàn' ra'á atsij nìkej hiô' nì ganahuín nanj ánj.” ²² Sanì nanikàj Ma'an Jesús nì gini'hia riñan siyànà dânj nì gata:

—Ganahuin nìhià' ruhuâ' nanj da'nin', dadin' guendâ guyumân ruhuâ' nì ganahuín'.

Nì àsij orâ dan nì ganahuin siyànà dânj.

²³ Nga gatûj Ma'an Jesús ruhuâ dukuâ síchìj a'nîn' dânj, nì gini'in si mán nej sí achrá chra'a ngà rihiaa nì mán nej guì dugue'e nì mán nej guì aguâj hia. ²⁴ Hiô' nì gataj Ma'an Jesús:

—Gahui nej suj nì ga'anj nej suj ne' ye'e, dadin' sê sî gahui' sin' dan mánj, man si ato nga nanj ánj.

Hiô' nì ga'min duku nej guì mán hiuj dânj yi'f Ma'an Jesús. ²⁵ Sanì nga gahui nej guì mán hiuj dânj ga'anj ninj ne' ye'e, nì gatûj Ma'an Jesús nne rùhuà hue' dânj, nì gida'a ra'a sin' yànà dânj hiô' nì ganayumàn sin' yànà dânj gi'hia. ²⁶ Nì gaya'nîn sa sà' gi'hiaj Ma'an Jesús nîn' gàchrà' riñan hio'ó dânj.

Gi'hiaj Ma'an Jesús giyigîn gini'hiaj huìj sí duchri

²⁷ Nì gachîn Ma'an Jesús hua hiuj dânj, nì ginikò' huìj sí duchri rukuj, nì gaguâj nùkuaj nguèj sô' nì gataj nguèj sô' gunîn:

—Da'ní David g_an_an_in àko ruhuâ Ma'ân rè' ni'fn Ma'ân rè' nguèj ñ_nuj n_anj ánj.

²⁸ N_i nga gunukuij hue'e, n_i ga'na' nguèj sí d_uchri dânj riñanj; n_i gata g_un_in nguèj sô':

—Yumân ruhuâ nguèj suj si ga'hue gi'hiâ g_an_ahuin nguèj suj n_i'.

N_i gataj nguèj sí dânj:

—Guyumân ruhuâ nguèj ñ_nuj Señor.

²⁹ Hiô' n_i gagan' ra'a Ma'an Jesús rune ñ_an nguèj sô', n_i gata:

—Guendâ guyumân ruhuâ nguèj suj hiô' n_i g_an_ahuin nguèj suj n_anj ánj.

³⁰ N_i ganayig_in rune ñ_an nguèj sí dânj, n_i út_a ga'n_in' s_un Ma'an Jesús riñan nguèj sô', n_i gata:

—S_i gagan_in nguèj suj riñan gà' si 'ngo nej gui_i si ganahuin nguèj suj gi'hiâ mánj.

³¹ Sa_ni nga gahui nguèj sô' hiuj dânj, n_i gayi'ì nguèj sô' n_i guduyi'n_anj nguèj sô' sa sà' gi'hiaj Ma'an Jesús ngà nguèj sô' n_in' gàchrà' riñan hio'ó dânj.

Ganahuin 'ngo sí 'm_inj in gi'hiaj Ma'an Jesús

³² Nga n_in' gahui nej sij huaj nej sij hiuj dânj, hiô' n_i ginikaj nej sô' 'ngo sí 'm_inj in ga'na' nej sô', n_i n_un nanè kij huaa ruhuâ nimân sí dânj. ³³ N_i giri Ma'an Jesús sa kij hua n_un ruhuâ nimân sí dânj, hiô' n_i ga'm_in sí 'm_inj in gi'hiaj Ma'an Jesús: N_i út_a gahuin ñ_a'anj ruhuâ nej gui_i n_i gataj ninj:

—Nitaj àmàn gini'fn' si d_ananj gahuin Israel.

³⁴ Sa_ni gataj nej sí chr_un ley:

—Sichre a'n_in' riñan nej sa kij i ga'hui' suun ra'a sí dânj rayi'î dan n_i ga'hue giri sô' ne' ye'e a'ngô nej sa kij i n_anj ánj.

Úta mân nej gui_i da'hui g_un_in si-nùguàn' Ma'an Ñ_a'anj an

³⁵ Aché nun Ma'an Jesús daran' nej yuman' snà'anj an ngà daran' nej yuman'an n_i gidiganj ruhuâ hue' nuhuí nne ñ_an guchij, n_i ganataj nuguan' gi'hiaj g_an_an_in nej gui_i n_i gi'hia si

ganahuin daran' nej guì a'nan'an ngà nej yi'li nì ganahuin nej guì a'ngaj ngà nneè kú gi'hia. ³⁶ Nì nga gini'in ùta gà'ì nej guì, nì ganân ùto ruhuaj ni'in ninj; dadin' gininaj ruhuâ ninj nì gaya'nìn ninj daj rún' giran' nej matsij ì nga nitaj sí nìkìn' dugumîn nej yô'. ³⁷ Hiô' nì gataj Mạ'an Jesús gúnin nej sí 'nạ' gahuin chrún riñanj:

—Yàngà' hia nìn' nì ùta gà'ì nej yuman'an gáchin gini'in si-nùguàn' Mạ'an Ña'anj an, sanì doj nìn' nej síi hua yugui gànàtà' si-nùguàn' Mạ'an Ña'anj an nanj ánj. ³⁸ Ga'mìn ùto nej suj, ngà Mạ'an Señor, huin si'hiaj nej sa gunun nej sij nì ga'nìn ga'nạ' nej sí hua yugui ganaran' nej sa gunun Mạ'an.

Ganagui Mạ'an Jesús yùhuìj nej sí ginikò' rukuj

(Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16)

10 Hiô' nì gakin' Mạ'an Jesús nej yùhuìj nej sí 'nạ' gahuin chrún riñanj, nì ga'huij si ginikaj sun nej sô' riñan nej nanè kij huua, nì giri nej sô' nej nanè kij huua ruhuâ nimân nej guì, nì gi'hiaj nej sô' si ganahuin nej guì a'nan' ngà daran nej yi'li nì huê danj gi'hiaj nej sô' si ganahuin daran' nej guì a'ngaj nneè kú.

² Nânj huin nej siyugui nej yùhuìj nej apóstol: Gà' sinìn 'nạ' siyugui Simón, nì huê sô' huin sí gù'nàj Pedro, nì Andrés huin dinìn sô'; nì Jacobo ngà Juan huin da'ní Zebedeo; ³ Felipe, Bartolomé, Tomás, Mateo, sí ga'nêj san'anj an, Jacobo huin da'ní Alfeo, Lebeo, nì huê sô' gù'nàj Tadeo, ⁴ Simón sí 'nạ' riñan hio'ó Kanán ngà Judas Iscariote, nì sí nânj huin sí gudu'huêj Mạ'an Señor.

Ga'nín Mạ'an Jesús ga'anj gànàtà' nej yùhuìj sí ga'nạ' gahuin chrún riñanj si-nùguàn' Mạ'an Ña'anj an

(Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6)

⁵ Nej yùhuìj sí nânj ga'nín Mạ'an Jesús ga'anj, nì ga'nìnj suun riñan nej sô', nì gata gúnin nej sô':

—Sì ga'anj nej suj ñan màn nej sí nàsìnùnj un, nì sị gatùj nej suj ruhuâ yuman' snà'anj huin yíñán nej sí màn Samaria mánj. ⁶ Ga'anj gànàtà' sinìn nej suj si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an riñan nej matsij ga'anj nì'hia huin dukuâ Israel. ⁷ Ga'anj nej suj, nì gataj nej suj: Gà' gahuin nìchrùn' Ma'an sa nìkaj sun ne' yàtà'a. ⁸ Gi'hiaj nej suj ganahuin nej guì a'nan'an nì gi'hiaj nej suj si ganahuin nej guì nnùn yì'i lepra, gi'hiaj nej suj si ganahuin nì'nà' nej guì gà' gahui'i nì giri nej suj sa kij i ruhuâ nimân nej guì; nì ganahuin ra'a chre nej suj sunuj u, nì gà'huì' chre nej suj sunuj dânj riñan a'ngô nej guì.

⁹ Nì nga ga'anj nej suj nì sị ga'hue ginun san'anj oro, ngà san'anj plata, nì san'anj kobre ruhuâ si-gosâ nej suj mánj; ¹⁰ Nì sị ga'hue gata nej suj nnanj yati ginun sa ya nej suj nga huaj nej suj chrej e, nì sị ga'hue ginikaj nej suj huìj atsìj i ginun nej suj nì sị ga'hue ginikaj nej suj a'ngô ganinj gi'ninj dakó nej suj, nì gà' sị ga'hue ginikaj nej suj 'ngô chrun guendâ ðugu'nin' nej suj riñan hio'óo; dadin' sí gi'hiaj suun nì hua niñan si ga du'hue sô'.

¹¹ Sanì nga gùchì' nej suj ñan hua 'ngô yuman' snà'anj an nej si ñan hua 'ngô yuman'an hua lij nì gatù nej suj, nì nà'huì' guentù nej suj ahuin 'ngô nej guì màn hiuj dânj huin 'ngô guì sà'a, nì gane nej suj ruhuâ dukuâ guì dânj nda gui gahui nej suj ruhuâ yuman' dânj. ¹² Nì nga gatù nej suj ruhuâ 'ngô hue'e, nì gida'a nej suj ra'a guì dùkuà huin hue' dânj. ¹³ Nì si guì sà'a huin guì dùkuà hue' dânj, nì sa ðin'inj hua riñan nej suj dânj ga'anj riñan guì dânj; nì si sê guì sà'a huin guì nne ruhuâ hue' dânj, nì nànikàj sa ðin'inj dânj gà'nàj riñan nej suj. ¹⁴ Nì si nun ga'huej nej guì màn ruhuâ hue' dânj ganahuin ra'a ninj nuguan' ga'min nej suj riñan ninj, nì nun ga'huej ninj gunin ninj nej nuguan' ga'min nej suj nì gahui nej suj ruhuâ hue' dânj ngà ruhuâ yuman' snà'anj dânj, nì nagunan' nej suj hio'ó hiaj màn riki dakó nej suj. ¹⁵ Yàngà' hia' nìn' gàtà nì gui nga nagi'hiaj Ma'an Ña'anj an guenda riñan nej guì, nì ðananj ùta nìko giran' sañun nej guì màn yuman' nânj gà' da' nej

guiì gimân yuman' snà'ànj Sodoma ngà yuman' snà'ànj Gomorra.

**Diù ga'na' ne' ñaan nì gata ra'a nej sî
nej sô' nìkò' rukû Ma'an Jesús**

¹⁶ 'Nì'hiaj nej suj, dadin' gà'nìn ga'anj nej suj nì gahuin nej suj dàj rûn' huin nej matsij ì siganinj nej yuku stuj u; nì ginì'hiaj nej suj; nì dàj rûn' hio yukuáa huê danj ga hio nej suj, nì gahuin nej suj guiì nìn dàj rûn' gi'hiaj ya'àan. ¹⁷ Nì ga gudadû nej suj ma'an nej suj riñan nej guiì, dadin' garan ruhuâ ninj rayi'f nej suj riñan nej yi'nin' nej sí nìkaj sun riñan yuman'an, nì gà'huì' nej sô' ni'hiaj nej suj ruhuâ hue' huin si-nùhuì nej sô'. ¹⁸ Nì ginikaj nej sô' ga'anj nej sô' nej suj riñan nej sí huin rej rayi'f Ma'án, guendâ gahuin nej suj sí ganikìn' gananj rayi'f da'nga nì ginì'in nej sô' nùnj, nì huê danj nanj gananj nej suj rayi'f riñan nej guiì nàsinùn un. ¹⁹ Sanì nga ginikaj nej sô' ga'anj nej sô' nej suj riñan nej sí nìkaj suun, nì sî giriñun ruhuâ nej suj dàj gataj nej suj nì dàj ga'min nej suj riñan nej sí dânj; dadin' orâ nga ganikìn' nej suj riñan nej sô' nì Ma'an Ña'an an huin sa rikì nuguan'an dàj ga'min nej suj. ²⁰ Dadin' sê nej suj huin sa ga'min orâ dânj mánj, Ma'an Espíritu Santo huin sa garan sun ga'min nej suj.

²¹ 'Nì garan ruhuâ 'ngò sí dânj rayi'f dinín sô' riñan nej sí nìkaj suun guendâ dagahui' nej sô' sí dânj, nì garan ruhuâ a'ngò sí dânj rayi'f da'ní sô' guendâ dagahui' nej sij; nì garan ruhuâ a'ngò sí dânj rayi'f rej sô', nì dagahui' nej sí dânj rej sô'. ²² Nì gininj 'ì nej suj riñan daran' nej guiì rayi'f siyuguí; sanì nej guiì gunùkuaj ganikìn' ran nda gui gàhuì' ninj, nì nej guiì nânj huin sa gananj. ²³ Nì nga gata ra'a nej sí nej suj 'ngò yuman' snà'ànj nì ga'anj nej suj a'ngò yuman' snà'ànj; dadin' yàngà' hia nìn' gàtà, nì sî ganahuij nej suj gache nej suj da' hua nìn' gàchrà' riñan hio'ó Israel nga ga'na' nùn mánj.

²⁴ 'Gà' si 'ngò sí 'na' gahuin chruun nì nitaj si huin sô' doj gà' da' si-maestrû sô' mánj, nì sí gi'ninj gi'hiaj sun chre riñan

si-yìru'hue nì nitaj sî huin sô' doj gà' da' yiru'hue dânj mánj.
²⁵ Sî 'nã' gahuin chruun nì gã'hue gahuin sô' dàj rûn' huin si-
 maestrû sô', nì sí gi'ninj gi'hiaj sun chre nì gã'hue gahuin sô'
 dàj rûn' huin si-yìru'hue sô'. Nì si dugû'nàj nej sij Beelzebú
 ñunj dadin' huín dàj rûn' huin sí ñikaj ñu'unj riñan nej dugui',
 nì gã'hue dãnãnj kij doj gã'min nej sij riñan nej suj guendâ
 ñikò' nej suj rukú ñãnj ánj.

Ahuin si riñan da'huî' ginun yu'hui' ruhuô' rà'aj
(Lc. 12:2-9)

²⁶ 'Huê dânj nì sî guyu'hui' nej suj ni'in nej suj nej guiì,
 dadin' gà' si 'ngô nej rasuun nitaj si huaj gÿyì'ij huì, nì ñunj
 huin si 'ninj huìj sanì dãnùn gùrùgui'ij ginì'in nej guiì. ²⁷ Sa
 ganatá ñan huã rumin'in riñan nej suj, nì gãnàtâ' nej suj ne'
 guni'ñanj an riñan nej guiì; nuguan' ganatá ñichrùn' yi'nín
 rakij nej suj, nì gãnàtâ' ñukuaj nej suj nda yichrá hue'e riñan
 nej guiì. ²⁸ Sî guyu'hui' nej suj ni'in nej suj nej guiì dagahui
 nneè kú nej suj, dadin' sî gã'hue dagahui' ninj mã'an nimân
 nej suj mánj; ginun yu'hui' ruhuâ nej suj ni'in nej suj Mã'an
 Ñã'anj an dadin' gã'hue gi'hia gã'anj nì'hiã mã'an nimân nej
 suj ngà nneè kú nej suj nì gã'nin gã'anj nej suj ruhuâ rúnâko
 ginun nej suj.

²⁹ 'Sê 'ngô san'anj an ðu'hue huìj yilio rà' saj ûn'. Sanì nitaj
 si gininj gà' si 'ngô nej xuj riñan hio'ó, si nitaj permisú riki
 Mã'an rê Ñã'anj an mánj. ³⁰ Sanì ñikaj Mã'an Ñã'anj an guenda
 andaj ñiko huê mân ahui nej suj. ³¹ Huê danj, nì sî guyu'hui'
 nej suj, dadin' dãnãnj ðu'hue nej suj gà' da' ùta gà'ì nej yilio
 ñãnj ánj.

Nej guiì ganata' si ni'in ninj Mã'an
Jesús riñan a'ngô nej guiì
(Lc. 12:8-9)

³² 'Ahuin ñãnj nej guiì ganata', si ni'in ninj ñunj riñan nej
 guiì, nì huê danj ñãnj gãnàtâj si ni'ín ninj riñan Mã'an Rê nne
 yàtâ'a. ³³ Sanì ahuin ñãnj nej guiì nitaj si ganadigân mã'an si

ni'in ninj ñùnj riñan nej guì, huê danj nanj ñùnj ni gata si nun ni'ín ninj riñan Ma'an Rê Ña'anj nne yata'a nanj ánj.

Giyichra' da'aj nej guì gi'hiaj Ma'an Jesús

(Lc. 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ 'Sì gan'ín ruhuâ nej suj si ga'ná guendâ ga òin'inj ruhuâ yumiguì mánj, sê si ga'ná guendâ ga òin'inj mánj, ga'ná guendâ gùn'ín nej guì ngà nej dugui' ninj. ³⁵ Dadin' ga'ná guendâ gi'hiâ si gun'ín 'ngo sí ngà rej sô', ni gun'ín 'ngo siyàna ngà nni, ni gun'ín 'ngo siyàna yàkò'o ngà nni yìche.

³⁶ Huê danj ni nej guì gata ruhuâ 'ngo sí gahuin nej ma'an nej guì màn ruhuâ dukuâ sô'.

³⁷ Guì 'ì ruhuâ ni'in doj rej ngà nni gà' da' ñùnj, ni si ga'hue gahuin ninj guì ginikò' rukú; ni guì 'ì doj ruhuâ ni'in da'nin na'u ngà da'nin yàna gà' da' ñùnj, ni si ga'hue gahuin ninj guì ginikò' rukú; ³⁸ Ni guì nitaj si huâ ruhuâ giran' sañun ni nitaj si nikò' ninj rukú, hiô' ni si ga'hue gahuin ninj guì ginikò' rukú mánj. ³⁹ Ni guì gunùkuaj giri' daran' nej sa màn ruhuâ yumiguì nânj ga riñan ninj, ni ga'anj ni'hia ninj; ni guì gan'ín' ruhuâ gahuì rayí'í, ni gùchì' ninj gane ninj ngàj.

Ganahuin ro'ô' nani'hio' gi'hiaj Ma'an Jesús

(Mr. 9:41)

⁴⁰ 'Sì ganahuin ra'a nej suj ni ñùnj ganahuin ra'a nej sô'; ni sí ganahuin ra'a ñùnj, ni ganahuin ra'a nej sô' Ma'an sa gan'ín ga'ná. ⁴¹ Sí ganahuin ra'a 'ngo sí ganata' dàj gahuin ni guendâ huin sí dânj sí ganata' dàj gahuin, ni guñan ga nani'hiaj nguèj sô' ganahuin ra'a nguèj sô'; ni sí ganahuin ra'a 'ngo sí gi'hiaj sa nikàa ni guendâ huin sí dânj sí gi'hiaj sa nikàa, ni guñan ga nani'hiaj nguèj sô' ganahuin ra'a nguèj sô'. ⁴² Ni ahuin nanj guì ga'hui' 'ngo basû nne nuhuij go'o nej guì nitaj si nikaj sun niko, ni guendâ huin ninj guì nikò' rukú, yàngà' hia nín' tâ ni si gahuin chre 'ngo sun gi'hiaj ninj dadin' dàñun ganahuin ra'a ninj nani'hiaj ninj nanj ánj.

**Ga'nín Juan Bautista nej sí 'nà' gahuin chr̄un riñan sô' si
gàchìnj na'anj nej sô' Ma'an Jesús**

(Lc. 7:18-35)

11 Nga gis̄j ga'nín' Ma'an Jesús suun riñan nej yùhuìj sí 'nà' gahuin chr̄un riñanj, gahui nì ga'anj gidìganj nì ganataj si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an riñan nej guì mán yuman' snà'anj huin yíñán nej sí 'nà' gahuin chr̄un riñanj.

²Nì dukuâ ga'a nne Juan nga gunin sô' nej sa gi'hiaj Ma'an Cristo, nì ga'nín sô' ga'anj huìj nej sí ga'na' gahuin chr̄un riñan sô', ³guendâ gàchìnj na'anj nej sô' riñan Ma'an Jesús:

—Nì gataj nej sô' nga guchi' nej sô', huê Ma'ân rè' huin sa ga'nà' ní, sí gànà'huìj nej ñúnj ga'nà' a'ngô sij sà'.

⁴Nanikàj Ma'an Jesús, nì gata:

—Ga'anj nguèj suj nì gànàtâ' nguèj suj riñan Juan sa gunin nguèj suj nì sa gini'in nguèj suj gi'hiâ. ⁵Gataj nguèj suj gunin Juan, gini'in nguèj ganayigìn rune ñan nej guì duchri nì gaché nej guì gochroj o, ganahuin sà' nneè kú nej guì nnùn yí'ì lepra nì ganayi'nínj hiu'uj tàj rakij nej guì sò'o, ganahuin nì'nà' nej guì gà' gahui'ì nì gunin nej guì ran' àko nuguan' gi'hiaj ganānīn ninj. ⁶Nì ūta ga nìhià' ruhuâ nej guì nun gachej ruhuâ nì nun ganatu ninj rayi'í.

⁷Nga ga'anj nej sí dânj, nì gayi'ì Ma'an Jesús ganataj rayi'í Juan riñan nej guì mán hiuj dânj nì gata:

—Nga ga'anj nej suj riñan hio'ó huà nàkòo nì ahuin sa gini'in nej suj rà'aj. Gini'in nej suj 'ngò hio nagunan' nanèe nì'. ⁸Nga ga'anj nej suj nì ahuin sa gini'in nej suj rà'aj. Gini'in nej suj 'ngò sí nūn atsīj sà' xi nì'. Nì gà' nì'in nej suj si nej sí nūn atsīj sà' xi, nì nne nej sô' dukuâ nej sí huin rey. ⁹Sani nga ga'anj nej suj. Nì ahuin sa gini'in nej suj rà'aj. Gini'in nej suj 'ngò sí gataj dàj gahuin nì'. Yàngà' hia, nì gātà, si gini'in nej suj 'ngò sí dânanj huin doj gà' da' sí gataj dàj gahuin. ¹⁰Dadin' huê rayi'í Juan huin ga'min riñan ñanj:

Hiaj nì gà'nìn ga'anj sīnīn 'ngò sí dânj ne' ñāan riñan', nì sô' gi'hiaj yugui si-chrejt.

¹¹ Yàngà' hia nì gàtà: Si siganînj nej sí ga'nga riki siyànàa nì Juan huin sí ginikaj sun nìko doj gà' da' a'ngô nej sí; sanì Ma'an sa huà lij doj ñan nìkaj sun Ma'an Ña'anj an, nì dānanj huin sa niko doj gà' da' Juan.

¹² 'Àsìj nej gui gane Juan Bautista nì nda gui hiàj, nì giran' sañun nej gui nìkò' rukû Ma'an sa nìkaj sun yàt'a'a, nì nej gui gunùkuaj ganikîn' ran ngà si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an nì nej gui dânj huin sa gùnùkuaj gatû ñan nne Ma'an sa nìkaj sun ne' Yàt'a'a. ¹³ Dadin' daran' sa ga'min nej sô' gataj dàj gahuin ngà si-ley Ma'an Ña'anj an, nì ga'min nej sô' dàj gahuin nda gui gane Juan. ¹⁴ Nì si garan' ruhuâ nej suj ganahuin ra'a nej suj, nì huê sô' huin Elias sí ga'na'. ¹⁵ Gui tāj hiu'uj rakij guendā gunin, nì gunin ninj.

¹⁶ 'Sanì ngà ahuin si nagì'hiaj gùnànj yi'nin' mán diú nānj rà'aj. Nì huin ninj dàj rûn' huin nej silfj nne ñan huà ra'huee, nì ga'min nùkuaj nej sô' riñan a'ngô nej gui nìkaj dugui' ngà nej sô'. ¹⁷ "Nì gataj nej sô': Gachrá nej ñûnj chra'a ngà rihiaa, sanì nun giran'anj nej suj; nì gachrá nej ñûnj chra' rùgu'i, sanì nun gudugue'e nì nun gaguaj hia nej suj." ¹⁸ Dadin' ga'na' Juan, nì nitaj si yâ sô' nì nitaj si go'o sô', nì gataj nej suj: Sa kij i nun ruhuâ nimân sí dânj. ¹⁹ Ga'ná, nì yâj nì go'ôj, nì gataj nej suj: Sí nānj ūta gachîn gà' yâ nì gachîn gà' go'o sô' nne bino nì gida'a dugui' sô' ngà nej sí ga'nej san'anj an nì gida'a dugui' sô' ngà nej sí gi'hiaj gakîn'in. Sanì ganadigân sô' sa chrûn nìn' ruhuâ Ma'an Ña'anj an ngà nej sa hue'ê gi'hiaj sô'.

Ūta giran' sañun yuman' snà'ànj gi'hiaj gakîn'in

(Lc. 10:13-15)

²⁰ Hiô' nì gayi'ì Ma'an Jesús nì ran'anj nej yuman' ñan gi'hia ūta ganahuin nej gui, dadin' nun gānānikāj ruhuâ ninj rayi'î si-gakîn' ninj nì gata:

²¹ —Ūta giran' sañun nej suj gui mán ruhuâ yuman' Corazín. Ūta giran' sañun nej suj gui mán ruhuâ yuman' Betsaida. Dadin' si nun gi'hiaj Ma'an Ña'anj an ganahuin nej

guiì gimân ruhuâ yuman' Tiro ngà ruhuâ yuman' Sidón, dàj rûn' gi'hia ganahuin nej guiì màn siganînj nej suj nî gà' nâ gananikàj ruhuâ ninj nî gà' gananun ninj atsîj riñan niñanj xi nî ga'anj gane ninj riñan hiaj. ²² Rayi'î dan nî gatâ gūnîj nej suj nî nga gùyùmàn gui gananikîj' nej suj riñan Ma'an Ña'an an, nî dānanj ūta giran' sañun nej suj gà' da' nej guiì gimân yuman' Tiro ngà yuman' Sidón. ²³ Nî nej suj màn ruhuâ yuman' Kapernaúm, nî ganayumàn nej suj nda yàtà'a, sanî gudunin ga'anj gūnūj nej suj nda nikà' ñan rumîj' xi; dadin' sūn gi'hiâ ganahuin nej guiì gimân yuman' Sodoma dàj rûn' gi'hiâ ganahuin nej guiì gimân siganînj nej suj nî hua nanj màn nej guiì yuman' dânj nda gui hiaj. ²⁴ Sanî gata gūnîj nej suj nî nga gùyùmàn gui gananikîj' nej suj riñan Ma'an Ña'an an, nî dānanj doj giran' sañun nej guiì gimân yuman' Sodoma, gà' da' nej suj.

Ga'na' nej suj riñanj nî ganaran ruhuâ nej suj

(Lc. 10:21-22)

²⁵ Diû dânj nî nanikàj Ma'an Jesús nî gata:

—Ga'min hue'ê rayi'î Ma'ân rè' nanj Tâ' dadin' huê Ma'ân rè' nikaj sūn yàtà'a ngà riñan hio'óo, dadin' gachrîj huì Ma'ân rè' nej nuguan nānj riñan nej sí chruun ngà riñan nej sí garānj da'nga' ruhuâ, nî ganadigān Ma'ân rè' nej nuguan' nānj riñan nej sí nîn 'hiaj. ²⁶ Huê danj huin yàngà', rû'hua j nanj Tâ', dadin' huê dānanj garan' ruhuâ Ma'ân rè'.

²⁷ 'Daran' nej rasūn ganarikî Ma'an Rê riñanj; sanî gà' si 'ngo nej guiì nun ni'in ñūnj mánj, man 'ngo rîn Ma'an Rê huin sa ni'in ñūnj nî gà' si 'ngo nej guiì nun ni'in Ma'an Rê, man 'ngo rîn huin sa ni'in Ma'an Rê nî man ñūnj huin sa ga'hue ganadigān rayi'î Ma'an Rê riñan a'ngô nej guiì garan' ruhuâj.

²⁸ Ga'na' daran' nej suj gininaj ruhuâ rayi'î guendâ gi'hiaj sun nej suj nî rayi'î guendâ à'ì ata nej suj, nî ñūnj gi'hiaj nî ganaran ruhuâ nej suj. ²⁹ Gata nej suj si-igūj nî gahuin chrun nej suj sa 'hiâ, dadin' huin 'ngo sí nîn hua ma'an nimân nî gānàrì' nej suj ñan ganaran ruhuâ ma'an nimân nej suj.

³⁰ Dadin' nitaj si chî' hua si-igûj, nî nitaj si chî' hua sa ruhuâj gadagahuin nej suj mánj.

Ga'ne' nej sô' ga'na' gahuin chrun riñan Ma'an
Jesús kaa ya nej sô' gui ganarânj ruhuâ
(Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5)

12 'Ngo gui ganarânj rûhua huin nga aché Ma'an Jesús hua ñan gunun nej sij trigu, nî ganachinj yi'naa riki nej sí 'na' gahuin chrun riñanj nî gayi'i nej sô' nî girihiâj nej sô' kaa yâ nej sô'. ² Nî gini'in nej sí chrun ley, nî gataj nej sô':

—Gini'hiaj sò' dadin' nej sí 'na' gahuin chrun riñan' nî gi'hiaj nej sij sa nun da'hui nej sij gi'hiaj nej sij, dadin' gui ganarânj ruhuâ huin gui nânj.

³ Sanî gataj Ma'an Jesús:

—Nun gahia nej suj riñan ñanj si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an dàj gi'hiaj David, nga ganachinj yi'naa riki sij nî huê danj nanj ganachinj yi'naa riki nej sí huaj ngà sij rà' saj ún'; ⁴ dàj gi'hiaj sij nga gatûj sij ruhuâ hue' huin dukuâ Ma'an Ña'anj an, dadin' gida'a sij rachrún gè huin si-ràchrùnj Ma'an Ña'anj an nî yâ sij ngà nej sí huaj ngà sij, nî nitaj si giyi'nin' suun si ya nej sij nej rachrún dânj dadin' man 'ngo rîn nej rej huin sa ga'hue ya nej rachrún dânj. ⁵ Nun gahia nej suj dàj taj ley gachrûn Moisés, si gui ganarânj ruhuâ nî nej rej 'nînj hue' huin nûhui nî nitaj si ganarânj ruhuâ nej sij gui ganarânj rûhua, sanî nitaj si gi'hiaj nej sij gakîn'in mínj. ⁶ Sanî ñùnj gataj si hiuj nânj nikîn' Ma'an sa nîkaj sun nîko doj ga da' hue' huin nûhui. ⁷ Nî si ga'hue garan da'nga' ruhuâ nej suj nùnj huin si gataj nuguan' nnùn riñan nânj: “Dadin' sa garan' ruhuâ Ma'an Ña'anj an huin si ganânin' àko ruhuâ nej suj ni'in nej suj nej gui nî nun garan' ruhuaj si dagahui' nej suj yuku ganaminj in riñanj mánj.” Hiô' nî si guta' chre nej suj gakîn'in yichrá nej gui nitaj si ata gakîn'in sa mánj. ⁸ Dadin' ñùnj nî nîkaj sùnj riñan gui ganarânj rûhua.

Sí ganakò ra'a

(Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11)

⁹ Huê danj nî gachîn Ma'an Jesús ga'anj hiuj dânj, nî ga'naj ruhuâ hue' huin si-nùhuì nej sij. ¹⁰ Nî nîkîn' 'ngò sí ganakò ra'a hiuj dânj; nî gachín na'anj nej sí fariseo Ma'an Jesús, guendâ ruhuâ nej sô' gîrî' nej sô' sa gurû'man yi'î nej sô' Ma'an nî gachín na'anj nej sô' nî gataj nej sô':

—Dùgùnàj huaj si gi'hiô' ganahuin nej guiì a'nan'an gui ganarânj nî'.

¹¹ Nî nanikàj Ma'an Jesús nî gata:

—Ahuin go'ngò nej suj nî si huà 'ngò dân nej suj matsij ì, nî si gui ganarânj ruhuâ nî gininj yô' ruhuâ 'ngò hiu'uj u, nî si ganari nej suj yô' ruhuâ hiu'uj u dan rà' saj ûn'. ¹² Sê dânanj dù'huê 'ngò síi doj gà' da' 'ngò matsij ì rà' saj ûn'. Huê danj nî dùgùnàj huaj, si gi'hiô' sa sà'a gui ganarânj rûhua nanj ánj.

¹³ Hiô' nî gataj Ma'an Jesús gunîn sí ganakò ra'a dânj:

—Dunukuâ sò' ra'ât râj.

Nî dunukuâ sí dânj ra'a sô', nî orâ chre nî ganahuin nî'nà' ra'a sô' nî huaj dâj rûn' hua a'ngô ra'a sô' sa huà sà'aj. ¹⁴ Nî nga gahui nej sí chrûn ley ne' ye' hue' huin nûhui, nî gayi'ì nej sô' nî nadigi'nûn nej sô' dâj gi'hiaj nej sô' guendâ dagahui' nej sô' Ma'an Jesús.

Jesús huin musû ganagui Ma'an Ña'anj an

¹⁵ Nî ni'in Ma'an Jesús si dânanj ganîn ruhuâ nej sij ni'in nej sij Ma'an, nî guxunj Ma'an hiuj dânj; nî ginikò' ùta gà'ì nej guiì rukuj, nî gi'hia si ganahuin daran' nej guiì. ¹⁶ Nî ùta ga'nîn' sùn Ma'an Jesús riñan nej sí nîkaj dugui' nngaj sisi sî ganânj nej sô' riñan a'ngô nej guiì ahuin sa huin Ma'an.

¹⁷ Huê dânanj gahuin da'nga nî gisîj nuguan' ga'min Isaias sô' gataj dâj gahuin, nga gataj sô':

¹⁸ Huê Ma'an sí nânj huin sa gunânj gîtsi riñânj, nî Ma'an sô' huin sa ganaguîj;

nî 'ì ruhuâj ni'ín Ma'an sô', nî ùta garan' ruhuâ ma'an nimânj sa gi'hiaj sô'.

Nì gà'huìj si-Espíritu riñan sô',
 nì gataj sô' riñan nej guiì nàsìnùnj un si gi'hiaj ninj sa nìka
 garan' ruhuâ Ma'an Ña'anj an.

¹⁹ Nì sị gunin' Ma'an sô' ngà nej guiì, nì sị gaguâj nùkuaj
 sô',

nì gà' si gunin nej guiì nga ga'min sô' nga huaj sô' ruhuâ
 chrej gàchrà' huaj riki yuman'an.

²⁰ Hio gà' gata' gaché nì sị duguachran' sô',

nì nùnj huin si man gatse'e ahui raà 'huej tàj raà kantil sani
 sị dunâ'aj sô' ña'an aka raà 'huej dânj mánj,

nda gùnùkuaj sô' nagi'hiaj nìka sô' daran'anj.

²¹ Nì ginun ñan nej sí nàsìnùnj un nì gànà'huìj nej sô' Ma'an
 sij.

Sí ga'min kịj yi'í Ma'an Espíritu Santo

(Mr. 3:19-30; Lc. 11: 14-23; 12:10)

²² Hiô' nì ginikaj nej sij ga'na' nej sij riñan Ma'an Jesús 'ngò
 sí nùn sa kịj i ruhuâ nimân, nì huin sô' 'ngò sí dũchri nì sí
 'mìnj in; nì ganahuin sô' gi'hiaj Ma'an Jesús, nì ganayigìn
 rune ñan sô' nì ga'min sô'. ²³ Nì ùta gahuin ña'anj ruhuâ
 daran' nej guiì, nì gataj ninj:

—Da'ní David huin sí nan nanj nî'.

²⁴ Sanj nga gunin nej sí fariseo, nì gataj nej sô':

—Beelzebú sichre a'nin' riñan nej sa kịj i, guruguñu'unj
 rukû sí nânj nì rayi'í dan nì ga'hue giri sij nej sa kịj i ruhuâ
 nimân nej guiì nanj ánj.

²⁵ Nì gini'in Ma'an Jesús dàj ganin ruhuâ nej sí dânj, nì gata
 gunin nej sij:

—Daran' nej rey nìkaj sun nì si gunin' nej ma'an nej guiì
 dugumîn sô' nì giyichrà' dà'aj nej guiì riñan nìkaj ñu'unj sô' nì
 ganahuij daran' nej yuman' snà'ànj an ngà daran' nej hue' ñan
 gunin' nej ma'an nej guiì màn ruhuaj, nì sị ga'hue gane naj
 doj gà' mánj. ²⁶ Nì si sichre nì girij ma'an ne' ye'e, nì gunin
 ngà ma'an nì giyichra' dà'a; nì dàj gi'hia, ga'hue ginikaj sunj

rà'aj. ²⁷ Nì si ñùnj nì giríj ne' ye'e nej sa kij ngà siyugui Beelzebú, nì ahuin si ngà siyugui girí nej guiì nìkò' rukú nej suj rà'aj. Hiaj rù'huaj, nì nej sô' gahuin nej guiì gayakaj guendâ dâj gi'hiaj nej suj. ²⁸ Nì si giríj ne' ye'e nej sa kij ì ngà si-Espíritu Ma'an Ña'anj an, hiô' nì ruhuaj gâtà si yàngà' nì gâ' guyumân diû ginikaj sun Ma'an Ña'anj an nanj ánj.

²⁹ 'Dâj gi'hiaj 'ngo sí ga'hue gatû sô' ruhuâ dukuâ 'ngo sí nùkuaj, nì ga'hue gi'hiaj tû sô' si'hiaj sí dânj, nì sê gâ' sinin da'hui sij gumîn sij sí dânj. Da'nga nì ga'hue girí sij nej sa màn ruhuâ dukuâ sô' rà' saj ûn'. Ñùnj huin sa gumîn sij nùkuaj dânj nanj ánj.

³⁰ 'Sí nitaj si huin ngâj, nì huin sô' sí gunin' ngâj; nì sí nitaj si nagihiaj chre' ngâj, nì dânanj duya'nin sô'.

³¹ 'Huê danj nì gatâ: Ga'hue ginikaj Ma'an Ña'anj an nimân niko rayi'î daran' nej gakîn'in ngà rayi'î nej nuguan' ga'min kij nej guiì riñanj, sanì nej guiì ga'min kij rayi'î Ma'an Espíritu Santo nì si ga'hue ginika nimân niko rayi'î ninj mánj. ³² Ga'hue ginikaj Ma'an Ña'anj an nimân niko rayi'î nej guiì ga'min kij riñan Ma'an Jesús; sanì nej guiì ga'min kij rayi'î Ma'an Espíritu Santo, nì si ga'hue ginikaj Ma'an Ña'anj an nimân niko rayi'î si-gakîn' ninj, nì gâ' diû hiaj nì gâ' diû ga'na'a mánj.

**'Ngo chrun nì ginì'in' ahuin chrun huin
nga gahui chruj màn raj**

(Lc. 6:43-45)

³³ 'Dâj rûn' huin 'ngo chrun sà'a huin nej guiì sà'aj, nì huê danj gurugui' sa sà'a gi'hiaj ninj; nì dâj rûn' huin 'ngo chrun a'nan'an huin nej guiì gi'hiaj sa a'nan'an nì huê danj nanj gurugui' sa a'nan'an gi'hiaj ninj; dadin' nda gahiu chruj raâ 'ngo chrun nì ginì'in' si huin 'ngo chrun sà'aj nej si huin 'ngo chrun a'nan' nanj ánj. ³⁴ Dâj rûn' huin nej yì'nin' yukuáa huin nej suj. Nì ga'hue ga'min nej suj nuguan' sà'a, nga huin nej suj guiì kij huaa nanj nî'. Dadin' nej nuguan' màn niko doj ruhuâ nimân nej suj nì huê nej nuguan' dânj huin sa ga'min nej suj.

³⁵ 'Sí sà'a, nì nej nuguan' sà' màn ruhuâ nimân sô' huê nej

nuguan' dânj huin sa giri sô' nga ga'min sô'; nî sí kij huaa, nî nej nuguan' kij hua mán ruhuâ nimân sô' huê nej nuguan' dânj huin sa giri sô' nga ga'min sô'. ³⁶ Sanî ñúnj taj si nàgà'huì' nej sí guenda rayi'î daran' nej nuguan' duguna hua ga'min nej sô', nga gùyùmàn gui gànàchìn' Ma'an Ña'anj an guenda riñan nej sô'. ³⁷ Dadin' ngà rayi'î nuguan' ga'min' nî ganakaj guendâ Ma'an Ña'anj an si nitaj gakìn'in hua riñan', nej si huà gakìn'in riñan' nî ganahuin ra'â' kastígu nanj ánj.

Nej guì ganin'n' huaa gachín 'ngo da'nga'a ginì'in ninj
(Mr. 8:12; Lc. 11:29-32)

³⁸ Hiô' nî nanikàj da'aj nej sí chrún ley ngà nej sí fariseo, nî gataj nej sô':

—Maestrùj, ruhuâ nej ñúnj ginì'in nej ñúnj si gi'hiá rè' 'ngo da'nga'a.

³⁹ Nî nanikàj Ma'an Jesús nî gata:

—Yi'nin' a'nan'an nî yi'nin' gi'hiáj gakìn'in gachín 'ngo da'nga'a; sanî sî ga'hue gidigán da'nga'a riñan ninj mánj, sanî sa giran' Jonás sô' ganata' dàj gahuin dânj huin 'ngo da'nga'a riñan ninj nanj ánj. ⁴⁰ Dàj rún' ginun nùgui nigan' Jonás huà'nin'j gui nî huà'nin'j ñan'an ruhuâ riki yukuaj yàchìj xi, nî huê danj ginúnj ruhuâ nimân hio'óo huà'nin'j gui nî huà'nin'j ñan'an nanj ánj. ⁴¹ Nga gùyùmàn gui gànàchìn' Ma'an Ña'anj an guenda riñan nej guì nî gànàyùmàn nej guì gimân yuman' Ninive, nî garan ruhuâ ninj rayi'î nej guì nânj guendâ gahuin kastígu ninj, dadin' gananikàj ruhuâ nej guì nânj ga gunin ninj nej nuguan' ga'min Jonás sô' gataj dàj gahuin, sanî dānanj niko huin sa nīkīn' hiuj nānj gā' da' Jonás. ⁴² Nga gùyùmàn gui gànàchìn' Ma'an Ña'anj an guenda riñan nej guì nî gànàyùmàn reina 'na' ne' riki nî garan ruhuâ ñún' rayi'î nej guì nānj, guendā gahuin kastígu ninj dadin' nun gānānikāj ruhuā ninj; dadin' ūta gān' ga'na' ñūn' guendā gunin ñūn' dàj niko ni'in Salomón, sanī dānanj niko huin sa nīkīn' hiuj nānj gā' da' Salomón.

Nga nanikàj ñûn nanè kij huua gatu ruhuâ nimân 'ngo sí
(Lc. 11:24-26)

⁴³ Nga gahui nanè kij huua ruhuâ nimân 'ngo guiì, nì aché nunj riñan hio'ó nàkòdo, nì na'huij ñan ganarān ruhuaj, sanì na'hue gìr'ij ñan ganarān ruhuaj. ⁴⁴ Nì gata: “Nànìkà nì nà'anj dukuá ñan gahui ga'ná.” Nì nga gunukuij, nì huā nì'ninj ruhuâ hue' dânj gànàr'ij, nì gà' ganaka' nej sô' nì nda nìhià' chre huua ruhuâ hue' dânj. ⁴⁵ Hiô' nì ga'anj nanè kij hua dânj, nì nagi'hiaj chrej a'ngô chij nej nanè kij hua doj gà' da'aj, nì gatúj daran' ninj gane ninj ruhuâ nimân sí dânj; nì dānanj kij doj ganahuin sô' gà' da' sa ga sìnin sô'. Nì huê dānanj gīran' yì'nin' kij hua nānj.

Nni Ma'an Jesús ngà nej dinîn

(Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21)

⁴⁶ Nga nìn' a'min Ma'an Jesús ngà nej guiì màn hiuj dânj, nì guchi' nni ngà nej dinîn nì nìkìn' nej sô' ne' ye'e, nì ruhuâ nej sô' ga'min nej sô' ngà Ma'an. ⁴⁷ Nì gataj 'ngo sí dânj gunin Ma'an:

—Nni Ma'ân rè' ngà nej dinîn Ma'ân rè' nìkìn' ne' ye'e, nì ruhuâ nej sij ga'min nej sij ngà Ma'ân rè'.

⁴⁸ Nanikàj Ma'an Jesús nì gata gunin sí gataj dānanj, nì gata:

—Ahuin si huin nni nì ahuin si huin nej dinîn rà'aj.

⁴⁹ Nì gidigân ra'a riñan nej sí 'nà' gahuin chrūn riñanj nì gata gunin nej sô':

—Nej suj màn hiuj nānj huin nni ngà nej dinîn.

⁵⁰ Dadin' daran' nej guiì gi'hiaj sa garan' ruhuâ Ma'an Rê nne yàt'a, nì huê ninj huin nej dinîn, nì nej yugue, nì huin ninj nni nanj ānj.

Nuguan' rán gananiñ rayi'í sí unuun

(Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8)

13

Gui dânj nì gahui Ma'an Jesús ruhuâ hue'e nì ga'anj gane nìchrūn' du'hua nne ñà'anj. ² Nì ùta

ganara'hui' nej guî riñanj; nî gatu ruhuâ barksu, nî ga'anj gane ruhuâ barkû dânj, nî mán daran' nej guî nìchrùn' du'hua nne ña'anj. ³ Hiô' nî gayi'ij nî ga'min rayi'î ùta gà'ì nej rasuun nî garânj sunj nuguan' ráan nî gata:

—Gahui 'ngo sí dânj nî ga'anj gadagaman' sô' kaan. ⁴ Nî nga nîn' gadagaman' sô' kaan huaj sô', nî da'aj kan dânj gininj du'hua chrej e; nî ga'na' nej yataj a nî yâ nej yô' nej kan dânj. ⁵ Nî a'ngô da'aj nej kan dânj gininj riñan hio'ó hiěj, nî ñan nitaj si huá niko hio'óo; nî ùta hio giyichra' nej kan dânj, dadin' nitaj si huá gùnùn ga'anj hia'aj riki hio'óo; ⁶ Sanî nga gisfj gui nî gochroj chrin' trigu nî ginitinj; dadin' nun ga'anj gùnùn hia'aj riki hio'óo, huê danj nî ganakoj. ⁷ Nî a'ngô da'aj nej kan dânj gininj siganinj nej koj tanj an; nî gachij nej koj tanj dânj nî gahuij gi'hiaj nej koj tanj an. ⁸ Sanî a'ngô da'aj nej kan trigu gininj riñan hio'ó sà'a nî gahiu kan trigu raj, nî da'aj nej kan trigu dânj gahiu 'ngo sientu kan trigu raa, nî a'ngô da'aj nej kan dânj gahiu huà'ninj xia chî' kan trigu raa nî a'ngô da'aj kaan gahiu kô chî' trigu raa. ⁹ Sí tàj hiu'uj u rakij guendâ gunin, nî gunin sô'.

Sa gidigân nej nuguan' ráan

(Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10)

¹⁰ Hiô' nî gahuin nichrun' nej sí 'na' gahuin chrún riñan Ma'an Jesús, nî gataj nej sô':

—Núnj huin saj nî ga'min Ma'ân rè' nuguan' ráan riñan nej guî rà'aj maestrûj.

¹¹ Nanikàj Ma'an Jesús nî gata:

—Dadin' nej suj nî rikî Ma'an Ña'anj an si ga'hue garan da'nga' ruhuâ nej suj nej nuguan' huá huè rayi'î Ma'an sa nikaj sun yàtâ'a, sanî nun gîrì' nì'hiaj nej guî nânj guendâ ga'hue garan da'nga' ruhuâ ninj mánj. ¹² Dadin' ahuin nanj nej guî garan da'nga' ruhuâ ni'in si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an nî gà'huij doj si-nùguàn'ànj riñan ninj, nî ga'hue garan da'nga' ruhuâ ninj doj; sanî nej guî doj garan da'nga' ruhuâ, nî doj

nuguan' garânj da'nga ruhuâ ninj ni ga'ne Ma'an Ña'anj an riñan ninj. ¹³ Rayi'î dan ni ga'mînj nuguan' ráan riñan ninj: Dadin' gini'hiaj ninj sani si gini'in ninj ngà rune ñan ninj, ni ganānīn rakīj ninj sani si ga'hue gunīn ninj, ni gâ' nitaj si garânj da'nga' ruhuâ ninj. ¹⁴ Hiô' ni gisīj nuguan' ga'min Isaias sô' gataj dâj gahuin rayi'î ninj, nga ga'min sô':

Nunj huin si ūta gunīn ninj, ni gâ' danj ni si ga'hue garan da'nga' ruhuâ ninj;

ni gini'hiaj ninj sani si ga'hue gini'in ninj mánj.

¹⁵ Dadin' ganaminj nimân nej guiî màn ruhuâ yuman' nânj ngà nej gakīn'in,

ni ganarān hiu'uj tāj ruhuâ rakīj ninj,

ni gadīn ninj;

guendâ na'huej ruhuâ ninj gini'in ninj,

ni na'huej ruhuâ ninj gunīn ninj,

ni na'huej ruhuâ ninj garan da'nga' ruhuâ ninj ni ga'na' ninj riñānj,

dadīn' na'huej ruhuâ ninj ganahuin ninj gi'hiâ.

¹⁶ Sani ganahuin nihiâ' ruhuâ nej suj, dadin' gini'in nej suj, ni ganahuin nihiâ' ruhuâ 'nín rakīj nej suj dadin' gunīn nej suj. ¹⁷ Dadin' yàngà' hia nīn' gâtà ni ūta gâ'î nej sí gataj dâj gahuin ngà nej sí gi'hiaj sa níkaa gahuin ruhuâ gini'in sa ni'in nej suj, sani nun gini'in nej sô'; ni gahuin ruhuâ nej sô' gunīn nej sô' sa gunīn nej suj sani nun gunīn nej sô'.

Ganata' Ma'an Jesús rayi'î nuguan' ráan

(Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15)

¹⁸ Gunīn nej suj, nunj huin si gataj, nuguan' rán ga'min rayi'î sí gunuun. ¹⁹ Nga gunīn da'aj nej guiî nuguan' gi'hiaj ganānīn ninj ni na'hue garan da'nga' ruhuâ ninj, ni ga'na' sichre ni ga'ne si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an ruhuâ nimân ninj, ni huin ninj dâj rûn' huin nej kan gininj du'hua chrej e. ²⁰ Ni kan gadagaman' sô' siganīnj nej hiëj, huin nej guiî gunīn si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an, ni ūta nihiâ' hua ruhuâ ninj ngà gunīn ninj si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an; ²¹ Sani ñan nitaj si

guyumân nîko ruhuâ ninj, hiô' nî doj nîn' diû gunûkuaj ninj dadin' nga ga'na' sañuun nî gata rûhuâ nej guiî ninj rayi'î si-nûguàn' Ma'an Ña'anj an nî ganatûj ninj. ²² Nî kan gadagaman' sô' siganînj nej koj tanj an, huin nej guiî gunîn si-nûguàn' Ma'an Ña'anj an, sanî ñan ûta huin ruhuâ ninj gâ nej rasun mản ruhuâ yumiguî nânj riñan ninj nî gidigañu'unj nej rasun dânj ninj nî ûta huin ruhuâ ninj gahuin yîru'hue ninj huê danj nî gi'hia si gini'ñûn ninj si-nûguàn' Ma'an Ña'anj an nî rayi'î dan nitaj si gurugui' si huin ninj da'nî Ma'an Ña'anj an mánj. ²³ Sanî kan gadagaman' sô' riñan hio'ó sà'a huin nej guiî gunîn si-nûguàn' Ma'an Ña'anj an nî garânj da'nga' ruhuâ ninj, nî gùrùguì sa hue'ê gi'hiaj ninj; nî da'aj ninj gi'hiaj guyumân ruhuâ 'ngo sientu guiî, a'ngô da'aj ninj gi'hiaj guyumân ruhuâ huà'nînj xia guiî, nî a'ngô da'aj ninj gi'hiaj guyumân ruhuâ kô chî' guiî ni'in ninj Ma'an Ña'anj an.

Nuguan' rán a'min rayi'î trigu ngà koj a'nan'an

²⁴ Nî ga'min Ma'an Jesús a'ngô nuguan' ráan, nî gata:

—Ma'an sa nîkaj sun yàtà'a huin dâj rûn' huin 'ngo sí gunun trigû sà'a riñan do'ó; ²⁵ Sanî nga nîn' nngaj daran' nej sô' atoj nej sô', nî ga'na' 'ngo sí gunîn' ngà nej sô' nî gunun sí dânj trigû kij ì siganînj nej trigû sà'a, nî ga'anj sí dânj. ²⁶ Nî nga gachij trigû sà'a nî gachra trigu raj, huê danj nanj gachij trigû kij ì nî gachra trigû kij ì raj. ²⁷ Hiô' nî ga'anj gataj nej sí huin musu riñan sí huin si-yîru'hue nej sô' nî gataj nej sô': “Señor, sê trigû sà'a huin sa gunun rè' riñan do'ó rè' ûn'. Nûnj huin saj, nî giyichra' trigû kij ì riñan do'ó rè' rà'aj.” ²⁸ Nî gataj sí yîru'hue dânj: “'Ngo sí gunîn' ngàj gi'hiaj.” Nî gataj nej sí huin musu: “Ruhuâ rè'; si ga'anj girihia nej ñûnj nej trigû kij dan nî.” ²⁹ Si ga'hue mánj gataj sô': “Dadin' ga'hue si nga huaj nej suj girihia nej suj trigû kij ì, nî ga'hue nî girihia nej suj nej trigû sà'aj ³⁰ Gudunâj nej suj si gachij guñan ngue nda gùyùmàn gui gà'nèj; nî gà'nîn ganaran' sinîn nej sí 'hiaj suun trigû kij ì, nî gumîn nej sô' da' yihîa guendâ gaka man; nî ne' rùkù nî ganaran' nej sô' si-trigûj nî ganachra sà' nej sô' ruhuâ si-gùchrûj.”

Nuguan' rán ga'min rayi'í kạn kuej taj

(Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-19)

³¹ Ganata' Ma'an Jesús a'ngô nuguan' ráan, nì gata:

—Ma'an sa nìkaj sun ne' yàtà'a huin dàj rùn' huin kạn kuej staj, dadin' gida'a 'ngo sí dânj kạn nânj nì gunun sô' riñan do'ó sô'; ³² Yàngà' hia nìn' nì kạn nânj huin sa huà lij doj gà' da' daran' nej kạn sanì nga gachi nì huej huin sa yàkàn doj, nì huej huin sa nìko doj riñan a'ngô nej kuej e nì gahuin 'ngo chrun, hiô' nì ga'na' nej yataj aché yàtà'a nì gi'hiaj nej xuj sigàkà' nej xuj ra'a chrun dânj.

Nuguan' rán a'min rayi'í chru dunu'man'an

(Lc. 13:20-21)

³³ Nì gataj Ma'an Jesús a'ngô nuguan' ráan:

—Ma'an sa nìkaj sun ne' yàtà'a huin dàj rùn' huin chru dunu'man' gida'a 'ngo siyànàa, nì gachri siganínj kìnj huà sà'aj huìj nì huà'nìnj da'nga' giriñun' chru arina, hiô' nì ganahuij daran' kìnj arina huà sà'a gunu'man' gi'hiaj chru dunu'man'anj.

Nùnj huin saj garânj sun Ma'an Jesús nuguan' ráan

(Mr. 4:33-34)

³⁴ Nì nìnanj nuguan' ráan garânj sun Ma'an Jesús nga ga'min riñan nej guiì, nì si nitaj nuguan' ráan nika nga ga'min nì nitaj si ga'min mánj; ³⁵ Huê dânanj ga'min da'nga' gisìj nej nuguan' ga'min sô' gataj dàj gahuin àsìj rìki, nga gataj sô':

Gà'mìn nuguan' ráan ngà du'huá;

gànàtàj nej nuguan' 'nìnj huì àsìj nga gayi'ij ga'anj gíngaj yumiguì.

**Ganata' Ma'an Jesús nuguan' rán
ga'min rayi'í koj a'nan'an**

³⁶ Hiô' nì gana'nín Ma'an Jesús nan' nej guiì, nì gatu ruhuà hue'e; nì ga'na' nichì nej sí 'nà' gahuin chrun riñanj nì gataj nej sô' gunìn:

—Ruhuâ nej ñûnj si gànàtâ' Ma'ân rè' gunïn nej ñûnj nùnj huin si gataj nuguan' rán ga'min rayi'í nej trigû kij ï màn siganînj nej trigu sà'aj.

³⁷ Nanikàj Ma'an Jesús, nì gata:

—Ñûnj huin sa gunun trigû sà'a. ³⁸ Hio'ó ñan gunûnj huin ruhuâ nimân nej guì màn ruhuâ yumigui; nej trigû sà'a huin nej guì huin da'ní Ma'an sa nìkaj sun yàtâ'a, nej trigû kij ï huin nej guì huin da'ní sichre. ³⁹ Nì sa gunun trigû kij dânj huin sa nàsà'a. Nì nga nagi'hiaj chrej nej trigu huin nga ganahuij yumigui; nì nej sa nagi'hiaj chre' nej trigu huin nej ángel. ⁴⁰ Dàj rûn' gi'hiaj nej sí nga girihiâj nej sô' nej trigû kij ï, nì ga'nín nej sô' riñan ña'aan, nì huê danj gahuin nga ganahuij yumigui. ⁴¹ Nì gà'nìn nej ángel gunânj gitsi riñânj nì ganaran' ninj ñan nìkaj sùnj daran' nej guì gidigân gi'hiaj a'ngô nej guì gakïn'in, ngà nej guì gi'hiaj gakïn'in, ⁴² nì gà'nînj nej ángel nej guì ruhuâ guchrún ñan aka ña'aan; nì hiuj dânj ginun ninj nì dugue'e ninj nì útã giran' sañun ninj nì nda ya rùj ñan' ninj. ⁴³ Hiô' nì nej sí gi'hiaj sa nìkaa nì nda giràn chre ganahuin nej sô' nì ga nej sô' dàj rûn' giràn riñan gui nga gane nej sô' ñan ginikaj sun Ma'an Ña'anj huin Rej nej sô'. Guì tãj hiu'uj ruhuâ rakij nì gunïn ninj.

San'anj 'nînj huì riki hio'óo

⁴⁴ 'Huê danj nì Ma'an sa nìkaj sun ne' yàtâ'a nì huin dàj rûn' huin 'ngô san'anj 'nînj huì riki hio'óo, nì ganari' 'ngô sí nì gachrîj huì ñûn sô' riki hio'óo; nì útã gahuin ñihîà' ruhuâ sô' huê danj nì ga'anj sô' nì nadu'huêj sô' daran' nej rasun huin si'hiaj sô', nì ganarânj sô' hio'óo ñan 'nînj huì san'anj dânj.

Hiêj perla sà' xi útã du'huej

⁴⁵ 'Huê danj nì, Ma'an sa nìkaj sun ne' yàtâ'a huin dàj rûn' huin 'ngô sí ganarânj nì nadu'huej nej rasun nì nana'hui' sô' nej hiêj sà' gu'nàj perla. ⁴⁶ Nì nga ganari' sô' 'ngô hiêj perla útã ñihîà' hua, huê danj nì ga'anj sô' nì gudu'huêj sô' daran' nej rasun huã riñan sô', nì girânj sô' hiêj sà' dânj.

Sa gahuin chr̄un' rayi'î nnanj giri yukuaj a

⁴⁷ Huê danj nanj Ma'an sa n̄ikaj sun ne' yàt'a huin daj r̄un' huin 'ngo nnanj m̄an yukuaj a, dadin' nga ga'n̄in nej s̄i ruhuâ nne ña'anj, n̄i ganara'anj daran' yì'n̄in' nej yukuaj a; ⁴⁸ n̄i nga gachra ruhuâ nnanj m̄an yukuaj a n̄i giri nej sij nnanj dânj du'hua nne ña'anj; n̄i ga'anj gane nej sij n̄i ganagui nej sij yukuaj huâ sà'aj n̄i ganachra nej sij ruhuâ 'ngo yugûti, san̄i nej yukuaj nitaj si huâ sà' n̄i gir̄e'ej nej sij. ⁴⁹ Huê danj gahuin nga ganahuij yumiguii: N̄i gahūi nej ángel, n̄i gi'hiaj an̄ej ninj nej s̄i kij huâa sigan̄inj nej s̄i sà'a, ⁵⁰ n̄i gà'n̄inj nej ángel nej gūi kij huâa n̄i ginun ninj ruhuâ r̄unâko; n̄i gudugue'e ninj n̄i ùta gahuin ruhuâ ninj n̄i nda ya r̄uj ñan' ninj.

Rasun nàkàa n̄i rasun re'èe

⁵¹ N̄i gachin na'anj Ma'an Jesús nej sij n̄i gata:

—Garânj da'nga' ruhuâ nej suj daran' nej nuguan' n̄anj n̄i'.

N̄i gataj nej sij:

—Garânj da'nga' ruhuâ nej ñ̄unj Señor.

⁵² Hiô' n̄i gataj Ma'an Jesús:

—Huê danj n̄i daran' nej maestr̄u chr̄un ley, n̄i huin nej sô' daj r̄un' huin 'ngo s̄i dugum̄in nej da'n̄i, dadin' ni'in sô' àmàn garan sun sô' rasun nàkàa n̄i ni'in sô' àmàn garan sun sô' rasun huâ re'èe.

Nne Ma'an Jesús yuman' Nazaret

(Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30)

⁵³ Gahuin nga gis̄ij ga'min Ma'an Jesús nej nuguan' rán n̄anj, n̄i ga'an a'ngô hiuj u. ⁵⁴ Huê danj n̄i gunukui' Ma'an Jesús yin̄an, n̄i gidiganj ruhuâ hue' huin n̄uhui nne hiuj dânj, n̄i ùta gahuin ña'anj ruhuâ nej gūi m̄an yin̄an, n̄i gataj ninj:

—Dànè' gahuin chr̄un s̄i n̄anj nej nuguan' n̄anj n̄i dànè' gahuin chr̄un sô' guendâ gi'hiaj sô' ganahuin nej gūi orâ chre rà'aj. ⁵⁵ Sê da'n̄i s̄i akôj chr̄un huin s̄i n̄anj rà' saj ùn'. N̄i sê nni sij gù'nàj María n̄i nej din̄in sij huin Jacobo, José, Simón, n̄i Judas rà' saj ùn'. ⁵⁶ N̄i sê nne daran' nej yuguej sij sigan̄inj nê'

nânj rà' saj ûn'. Dànè' gahuin chrûn sij, daran' nej nuguan' nânj rà'aj.

⁵⁷ Nî gina'an ruhuâ nej sij ni'in nej sij Ma'an Jesús, nî gataj Ma'an gunin nej sij:

—A'ngô hiuj u nî nikaj chrej nej sí riñan 'ngo sí gataj dàj gahuin, sanî nitaj si nikaj chrej nej guiì màn yinán sô' ngà nej dugui' ma'an sô' riñan sô' mánj.

⁵⁸ Nî ñan nitaj si guyumân ruhuâ nej guiì màn yinán ni'in ninj Ma'an, huê danj nî doj nej guiì a'nan'an ganahuin gi'hia hiuj dânj.

Gahui' Juan Bautista

(Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9)

14 Nga diû dânj nî gunin Herodes tetrarca, si ûta nîko hua nej sa gi'hiaj Ma'an Jesús, ² Nî gataj sô' gunin nej sí gi'hiaj sun riñan sô':

—Sí nânj huin Juan Bautista; nî gana'nînj sô' siganînj nej nîman, rayi'f dan ga'hue ûta nîko nej sa gi'hiaj sô'.

³ Dadin' Herodes huin sí gida'a nî gumînj sô' ngà aga' kadena nî gachrîj sô' dukuâ ga'a Juan, rayi'f yugûn' Herodías huin nika dinín sô' síchî Felipe; ⁴ dadin' gataj Juan gunin sô':

—Nitaj si dùgùnàj huaj si ganakaj' nika dinínt mánj.

⁵ Nî ruhuâ Herodes dagahui' sô' Juan, sanî yu'hui' sô' ni'in sô' nej guiì yùmàn'an; dadin' Juan huin 'ngo sí ganata' dàj gahuin riñan nej guiì màn yuman' dânj. ⁶ Sanî nga ganasîj Herodes a'ngô hio'o nî gahuin gi'ñanj an gi'hiaj sô', nî giran'ânj da'nin yànà yugûn Herodías danin ñan nne nej guiì màn hiuj dânj, nî gahuin nihià' ruhuâ Herodes. ⁷ Rayi'f dan nî gataj sô' si yàngà' hia gà'hui' sô', ahuin nanj rasun gàchînj siyànà nânj riñan sô'. ⁸ Sanî gà' gachrîj sinin yugûn' Herodías chrej e riki siyànà nânj dàj galmîn, nî rayi'f dan nî gata:

—Gà'nînj rè' ahui Juan Bautista nî ginunj ruhuâ 'ngo go'o nî rikî rè' riñanj.

⁹ Nì nga gunin Herodes nuguan' nânj nì gananiñ ruhuâ sô'; sanj ñan gà' gataj sô' si yàngà' gà'huì' sô' 'ngo rasuun ra'a siyànà dânj, nì ñan gà' gunin nej sí nne ngà sô' yi'nín mesa, nì garânj yina sô' ga'huì' sô' ahui Juan, ¹⁰ Nì ga'nin' sô' suun riñan nej sí gi'hiaj sun riñan sô' si ga'anj gà'nè' nej sô' ahui Juan nda ruhuâ dukuâ ga'a. ¹¹ Nì nìkaj nej sô' ahui Juan nì nunj ruhuâ 'ngo go'o nì ga'huì' nej sô' ra'a siyànà dânj; nì naga'huìj ahui Juan riñan yugûn' nni.

¹² Hiô' nì ga'na' nej sí gahuin chrûn riñan Juan nì ganakaj nej sô' nneè kú Juan nì ga'anj gâchìn' nej sô'; nì ne' rùkù nì ga'anj gànàtà' nej sô' dàj giran' Juan riñan Ma'an Jesús.

Ga'huì' Ma'an Jesús yâ' ùn'ùn' mîn sí

(Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

¹³ Nì nga gunin Ma'an Jesús, nì gatu ruhuâ barku nì guxunj Ma'an nì ga'an nda ñan gan' doj, riñan hio'ó huâ nâkòdo nì ñan huâ ni'nin' in; sanj nga gunin nej guì si hiuj dânj huaj Ma'an Jesús, nì nda yuman' snà'ânj ñan màn ninj gaché dâkòj ninj nì ga'anj ninj ñan huaj Ma'an Jesús. ¹⁴ Nì nga gananiñ Ma'an Jesús, nì gini'in si gà' màn ùta gà'ì nej guì hiuj dânj, nì gananiñ àko ruhuaj ni'in ninj nì gi'hia si ganahuin nej guì a'nan'an. ¹⁵ Nga ginin' gui dânj nì ga'na' nichì nej sí 'nâ' gahuin chrûn riñan Ma'an Jesús, nì gataj nej sô' gunin:

—Nitaj nùnj mân hiuj nânj yo' dadin' gà' ginin' nì gà'nin' Ma'an rè' ga'anj nej guì ñan nngaj nej yuman' lij nan nì giran' ninj sa ya ninj nanj ánj.

¹⁶ Nanikaj Ma'an Jesús nì gata:

—Nitaj si ùta ñâ'an huaj si nan' ninj mánj; gà'huì' nej suj ya ninj nanj ánj.

¹⁷ Nì gataj nej sí ga'na' gahuin chrûn gunin Ma'an Jesús:

—Nitaj sa yo' nikaj nej ñûnj 'nâ' nej ñûnj mánj, man ùn'ùn' rachrûun ngà huìj yukuaaj a nikaj nej ñûnj 'nâ' nej ñûnj nanj ánj.

¹⁸ Nì gataj Ma'an Jesús:

—Ginikaj nej suj nej rasun dânj ga'na' nej suj riñânj.

¹⁹ Hiô' nî ga'nîn' sùn Ma'an Jesús riñan nej sí ga'na' gahuin chr̄un riñanj si gataj nej sô' si ga'anj gane nej guiî riñan koj o; nî gida'a nej ùn'ùn' rachrúun ngà huìj nej yukuaj a, nî ganachi nikaj ñanj ne' yàtà'a nî ga'huij si guruhuâ Ma'an Ña'anj an, nî guchra' da'a nî ga'huij rachrúun ra'a nej sí 'na' gahuin chr̄un riñanj, nî gada'nga' nej sô' yâ daran' nej guiî màn hiuj dânj.

²⁰ Nî yâ daran' nej guiî, nî gachra riki ninj; nî ganaran' nej sí 'na' gahuin chr̄un nej dasû lij gunâj dânj, nî ganachra a'ngô yùhuìj yugûti ganaran' nej sô'. ²¹ Nî da'nga' 'ngô si ùn'ùn' mîn nej sîi huin sa yâ, sanî nun gi'hiaj nej sij guendâ nej siyànàa ngà nej sílij i mánj.

Gaché Ma'an Jesús riñan nne ña'anj

(Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21)

²² Nî nga gisîj yâ nej guiî nî gataj Ma'an Jesús si gat̄u nej sí 'na' gahuin chr̄un riñanj ruhuâ barku, nî gata' ñan nej sô' nî gachin nej sô' ga'anj nej sô' ané du'hua nne ña'anj nî gunâj Ma'an Jesús a'min ngà nej guiî màn hiuj dânj. ²³ Nga gisîj gana'nîn' Ma'an Jesús nan' nej guiî rigiî yiñán ninj huê danj nî gahui raá kij nîkîn' hiuj dânj nî ga'min ngà Ma'an Ña'anj an; nî gà' gahuin rumîn', nî a'ngô rîn gunâj hiuj dânj. ²⁴ Nî gà' huaj barku nda da'aj nne ña'anj sanî ùta nùkuaj gagan' nne ña'anj riñan barkû dânj, dadin' dânanj ga'hui' nanèe ne' riñan nej sij. ²⁵ Sanî gà' gisîj 'ngô si aga' gà'ânj ruhuâ giyigîn man, nî aché Ma'an Jesús riñan nne ña'anj guyumanj riñan nej sij.

²⁶ Nî nga gini'in nej sí 'na' gahuin chr̄un sí aché Ma'an Jesús hua riñan nnee, nî ùta guyu'hui' nej sô' nî gaguâj nùkuaj nej sô', nî nda ga'min yu'hui' chre nej sô' nî gataj nej sô':

—'Ngô sta'naj a 'na' nanj ánj.

²⁷ Sanî orâ chre nî ga'min Ma'an Jesús, nî gata:

—Sî guyu'hui' nej suj mánj, ñùnj huin nanj ánj.

²⁸ Hiô' nî nanikàj Pedro nî gataj sô':

—Señor, si huê Ma'ân rè' huin, nî gi'hia rè' si ga'hue gachè riñan nnee nî gùchij ñan 'na' Ma'ân rè'.

²⁹ Nì gataj Ma'an Jesús:

—Guhua' sò' aj nînj.

Nì gananing Pedro ruhuâ barku, nì gaché sô' riñan nnee nì ga'anj sô' ñan 'na' Ma'an Jesús. ³⁰ Sani nga gini'in Pedro si ùta nùkuaj ga'huij nanèe, nì guyu'hui' sô'; nì gayi'ij nì ganaga' sô' riki nnee, nì gayi'i sô' nì gaguâj sô', nì gataj sô':

—Señor gi'hiá rè' si gànànînj nanj ánj.

³¹ Orâ chre nì gida'a Ma'an Jesús ra'a Pedro nì gata gunin sô':

—Doj sînj guyumân ruhuâ sí sò' nanj ánj. Nùnj huin saj nì ganîn chî' ruhuâ' rà'aj.

³² Nì nga gatûj nguèj sij ruhuâ barku nì ganikîn' si ga'huij nanèe. ³³ Hiô' nì ganikîn' rúdàkòj nej sô' màn ruhuâ barku riñan Ma'an Jesús nì gataj nej sô':

—Yàngà' hia nîn' nì huê Ma'ân rè' huin Da'ní Ma'an Ña'anj an nanj ánj.

**Gi'hiaj Ma'an Jesús si ganahuin nej
guiì ruhuâ yuman' Genaseret
(Mr. 6:53-56)**

³⁴ Nì gachîn nej sij ané nne ña'anj, nì guyumân nej sij riñan hio'ó Genaseret. ³⁵ Nì ganani'in nej guiì màn riñan hio'ó dânj Ma'an Jesús, nì duya'nîn ninj nuguan'an ga'anj nîn' gàchrà' riñan nej guiì màn ganikàj riñan hio'ó dânj, nì nìkaj ninj daran' nej guiì a'nan'an ga'na' ninj riñan Ma'an Jesús. ³⁶ Nì gachín nì'hiaj ninj si ga'huej Ma'an Jesús nì gágàn' ra'a ninj man du'hua atsîj nìkej; nì daran' nej guiì gagan' ra'a atsîj nìkej Ma'an Jesús nì ganahuin ninj gi'hia.

**Sa gi'hiaj ganahuin kîj nimân nej sí
(Mr. 7:1-23)**

15 Hiô' nì ga'na' nichì da'aj nej sí maestrû chrun ley ngà nej sí fariseo 'na' Jerusalén riñan Ma'an Jesús, nì gataj nej sô':

²—Nùnj huin saj nì nej sí 'nà' gahuin chrun riñan Ma'ân rè' nì nitaj si nìkaj chrej nej sô' nej nuguan' gidigân nej síchìj achij i rà'aj. Dadin' nitaj si nani'hia' nej sô' ra'a nej sô' nga yâ nej sô' rà'aj.

³Nanikàj Ma'an Jesús nì gata:

—Nùnj huin saj nì nitaj si nìkaj chrej nej suj daran' nej nuguan' ga'nin' sun Ma'an Ña'anj an ngà chrej yìñànj nikaj nej suj rà'aj. ⁴Dadin' ga'nin' sun Ma'an Ña'anj an nì gata:

“Ginikaj chrej riñan rét nì huê danj nanj ginikaj chrej riñan nnî”, nì “ahuin nanj sí ga'min kij riñan rej ngà riñan nni nì hua nìñan si dugua'ì nej sij nì da'hui sij gahuì' sij nanj ánj.”

⁵Sanì gataj nej suj: Si ga'hue gataj 'ngo síi gunin rej sô' ngà gunin nni sô': “Sì ga'hue gurugũu'un sô', dadin' daran' nej sa hua riñanj nì huin ofrenda gà' ga'huì riñan Ma'an Ña'anj an nanj ánj”; ⁶nì gataj nej suj si ahuin nanj sí gataj dananj, nì nitaj si da'hui sô' gurugũu'unj sô' rej sô' ngà nni sô'. Huê danj nì gudurè' nej suj nej nuguan' ga'nin' sun Ma'an Ña'anj an riñan nej suj dadin' dananj nikaj chrej nej suj chrej yìñànj giri rà nej síchìj achij i. ⁷Sí gidigañu'unj un nej suj gà' man', nì dùgùnàj hua nuguan' ga'min Isaias sô' gataj dàj gahuin rayi'ì nej suj nga gataj sô':

⁸Yuman' nânj nì man ngà nninj du'hua nikaj chre riñanj; sanì ùta gan' nne nimanj riñanj.

⁹Nitaj nùnj guenda ni'ñanj si nìkaj chrej ninj riñanj mánj, dadin' nej yì'nin' sa gidigân ninj nì huin nej nuguan' giri rà nej sí.

¹⁰Nì gakin' Ma'an Jesús nej guì rigi nì gata gunin ninj:

—Gunin nej suj nì garan da'nga' ruhuâ nej suj: ¹¹Sê nej sa gatùj ruhuâ du'hua síi huin sa gà'huì' yì'ì sô' mánj; nej nuguan' kij gahui ruhuâ du'hua sô', huê nej nuguan' dânj huin sa gà'huì' yì'ì sô'.

¹²Hiô' nì ga'na' nichì nej sí 'nà' gahuin chrun riñan Ma'an Jesús nì gataj nej sô':

—Gini'in Ma'ân rè' si gina'an ruhuâ nej sí chrún ley nga gunin nej sô' nej nuguan' nânj nî'.

¹³ Sani nanikàj Ma'an Jesús nì gata:

—Daran' nej koj nun gunun Ma'an Rê nne yàtà'a nì girìhia nanj án. ¹⁴ Gūḍunaj nej suj nej sij; dadin' duchri huin nej sij nì huê danj nanj hua ḍuchri nej guiì riñan gidigân nej sij; nì si gidigân 'ngo sí ḍuchri a'ngô sí ḍuchri, nì guñan chre nì gininj nguèj sij ruhuâ 'ngo hiu'uj u.

¹⁵ Nanikàj Pedro, nì gataj sô':

—Gànàtà' rè' riñan nej n̄ñnj, n̄ñnj huin si gataj nuguan' rán ga'min rè'.

¹⁶ Nanikàj Ma'an Jesús nì gata:

—Hua nanj na'hue garan da'nga' ruhuâ nej suj mínj. ¹⁷ Nun garânj da'nga' ruhuâ nej suj si daran' nej sa gatûj ruhuâ ḍu'hua nej guiì nì hua'an ruhuâ riki ninj, nì ne' rùkù nì hua'an ruhuâ bânun mínj. ¹⁸ Sani nej nuguan' kīj gahui ruhuâ ḍu'hua nej guiì; nì ruhuâ nimân ninj gahui; nì nej nuguan' kīj hua nânj huin sa ga'hui' yì'ì a'ngô nej guiì. ¹⁹ Dadin' ruhuâ nimân nej guiì gahui nej nuguan' kīj huaa, ruhuâ ninj ḍagahui' ninj, ruhuâ ninj ginikaj ninj nika dugui' ninj, ruhuâ ninj gane sigìchrà' ninj, nì ganîn ruhuâ ninj gi'hiaj tḅ ninj, nì ganîn ruhuâ ninj gànàtà' ninj nuguan' gidigañu'unj, ganîn ruhuâ ninj ga'min kīj ninj yi'í Ma'an Ña'anj an. ²⁰ Nej gakin' nânj huin sa ga'hui' yì'ì nej guiì; sani guendâ yâ ninj nga nun nân'hià' ninj ra'a ninj nì sê gakin'in huin ô' mánj.

Daj niko yuman ruhuâ siyànà 'na' riñan hio'ó Kanaán

(Mr. 7:24-30)

²¹ Gahui Ma'an Jesús hiuj dânj, nì ga'an riñan hio'ó Tiro ngà riñan Sidón. ²² Nì ga'na' nichì 'ngo siyànà 'na' riñan hio'ó Kanaán nì ga'min nùkua nì gata:

—Señor, Da'ní David, nì gananjin àko ruhuâ Ma'ân rè' ni'ín rè' n̄ñnj dadin' úta giran' sañun da'nin yànàj gi'hiaj 'ngo sa kīj ì.

²³ Sani nun dumanikàj Ma'an Jesús gà' si 'ngo nuguan'an riñan siyànà nânj. Hiô' nî ga'na' nichì nej sí 'nà' gahuin chruun, nî gachín nî'hiaj nej sô' riñan Ma'an Jesús nî gataj nej sô':

—Gànà'nînj Ma'ân rè' nan' siyànà nan, dadin' nitaj si yichin' si ga'min riñan nê' mánj.

²⁴ Nanikàj Ma'an Jesús, nî gata:

—Ga'nín Ma'an Ña'anj an ga'ná man riñan n17ej matsij ga'anj nî'hià huin yuman' Israel nanj ánj.

²⁵ Hiô' nî ga'na' siyànà nânj nî ganikin' rúdako riñan Ma'an Jesús, nî gata:

—Señor, gurugûñu'unj Ma'ân rè' ñînj nanj ánj.

²⁶ Nanikàj Ma'an Jesús, nî gata:

—Nitaj si dũgùnàj huaj si ga'ne' rachrún ya nej da'nîn, nî gà'hui' ya nej yuhue mánj.

²⁷ Nî gataj siyànà dânj:

—Yàngà', Señor; sani nej yuhue nî ganaran' nej xuj yâ nej xuj nej dasú rachrún gininj riki si-mesa riki' nej xuj nanj ánj.

²⁸ Hiô' nî nanikàj Ma'an Jesús, nî gata:

—Aya' siyànà sò' gà' mánj, ùta nìko guyumân ruhuâ'; nî gà'hue rikij sa gachín'.

Nî àsij orâ nga ga'min Ma'an Jesús dânanj nî ganahuin da'ní siyànà dânj.

Gi'hiaj Ma'an Jesús si ganahuin Ûta gà'i nej guì

²⁹ Gachín Ma'an Jesús hiuj dânj ga'an nî guchij nìchrùn' du'hua nne ña'anj gù'nàj Galilea; nî gahui ga'an raà kij nìkìn' hiuj dânj, nî ga'anj gane. ³⁰ Nî nara'hui' ùta gà'i nej guì ñan nne Ma'an Jesús. Nî nìkaj ninj ga'na' ninj nej guì na'hue gache, nej guì go'oj, nej guì na'hue ga'min, nej guì hua ru'u nneè kú, nî huê danj nanj gi'hia si ganahuin ùta gà'i nej guì a'nan'an; nî ga'anj rè'ēj ninj nej guì a'nan' dânj yi'í Ma'an Jesús, nî gi'hia ganahuin nej guì dânj; ³¹ Nî ùta gahuin ña'anj ruhuâ daran' nej guì mán hiuj dânj, nga gini'in ninj ga'hue ga'min nej guì 'mìnj in, nî ganahuin nneè kú nej guì hua ru'u

nneè kú, nì ga'hue gaché nej guiì gochroj o, nì ga'hue giyigìn ginì'hiaj nej guiì go'oj nì ga'min hue'ê nej guiì ni'in ninj Da'anj yuman' Israel.

Ga'hui' Ma'an Jesús ya ga'ânj mîn sí

(Mr. 8:1-10)

³² Nì ganakín Ma'an Jesús, nej guiì 'na' gahuin chrún riñanj nì gata:

—Gananîn àko ruhuâj ni'ín nej guiì dadin' gà' gisîj huà'nìnj gui nne ninj ngàj; nì nitaj nùnj nikaj ninj ya ninj mánj; nì sí gana'nîn nan' ninj dukuâ dadin' nìn' hua gininej ninj rû'hua, dadin' ga'hue si gininj rumin' ninj nga aché ninj huaj ninj.

³³ Hiô' nì gataj nej sí ga'na' gahuin chrún riñan Ma'an Jesús:

—Dàj gi'hio' ga'hue girì' gà'hui' sa ya nej guiì rìgì màn hiuj nânj, dadin' nitaj nùnj mân riñan hio'ó hua ni'nînj nânj rà'aj.

³⁴ Nì gataj Ma'an Jesús:

—Andaj rachrúun nikaj nej suj rà'aj. Nì gataj nej sí 'na' gahuin chrún: Chij rachrúun nikaj nej ñûnj, nì doj nìn' yukuaj a nikaj nej ñûnj nanj ánj.

³⁵ Nì ga'nîn' sunj riñan nej guiì si ga'anj gane ninj riñan hio'óo. ³⁶ Nì gida'a nej chij rachrúun ngà nej yukuaj a, nì ga'huij si guruhuâ Ma'an Na'anj an, nì ga'ne' da'a nej rachrúun nì ga'huij ra'a nej sí 'na' gahuin chrún riñanj, nì gada'nga' nej sô' ra'a daran' nej guiì. ³⁷ Nì yâ daran' nej guiì nì gunumân riki ninj; nì hua nanj ganachra nda chij yugúti rachrún dasû lij gunâj ganaran' nej sij. ³⁸ Yâ ga'ânj mîn nej sí, sanj nun gahia nej sij nej siyànàa ngà nej sílìj i mánj. ³⁹ Ne' rùkù nânj, nì gana'nín Ma'an Jesús nan' nej guiì dukuâ ninj, nì gatu ruhuâ barku, nì ga'naj riñan hio'ó Magdala.

Gachín nej fariseo ngà nej saduseo si gi'hiaj

Ma'an Jesús ganahuin nej guiì

(Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56)

16

Ga'na' nej sí chrún ley ngà nej sí saduseo guendâ garan hue nej sô' Ma'an Jesús, nì gachín nej sô' 'ngo

da'nga'a guendâ ruhuâ nej sô' ginî'in nej sô' si Ma'an Ña'anj an ga'nín ga'na' Ma'an Jesús. ² Nanikàj Ma'an Jesús nî gata:

—Nga ginìn nî gataj nej suj: “Ûta hue'ê hua diû dadin' ganahuin mare nnga màn yàtà'a”; ³ Nga giyigìn ne' nigan'an nî gataj nej suj: Hiaj nî gàmàn' gumàn nanèe dadin' ganahuin mare nga màn yàtà'a. Sí gidigañu'unj un huin nej suj. Dadin' chrún nej suj ganani'in da'nga' nej suj dàj hua yàtà'a, sani nej sa hua diû nânj nî nitaj si chrún nej suj ganakaj guendâ nej suj mánj. ⁴ Nej guìl kīj huua nî nej guìl gudunâj Ma'an Ña'anj an gachín da'nga'a ginî'in ninj; sani sî ga'hue ginî'in ninj a'ngô da'nga'a mánj, ganānun ruhuâ ninj dàj giran' Jonás sô' gataj dàj gahuin.

Huê danj nî guduna nej sij, nî ga'an a'ngô yuman'an.

Ga gudadû' ngà nej sa gidigân nej sí fariseo

(Mr. 8:14-21)

⁵ Nî gachîn nej sí 'na' gahuin chrún riñan Ma'an Jesús ne' ané du'hua nne ña'anj, nî gini'nîun nej sô' ginikaj nej sô' rachrúun ga'anj nej sô'. ⁶ Nî gataj Ma'an Jesús gunin nej sô':

—Ginî'hiaj nej suj nî ga gudadû nej suj ngà chru dunu'man' huin nej sa gidigân nej sí chrún ley ngà nej sí saduseo.

⁷ Nî ganarísna'anj nej sí 'na' gahuin chruun siganînj nej sô' nî gataj nej sô':

—Gataj Ma'an Jesús dānanj dadin' nun ginikaj ne' rachrúun ga'na' ne' mánj.

⁸ Nî garânj da'nga' ruhuâ Ma'an Jesús dàj ga'min nej sij, nî gata gunin nej sij:

—Núnj huin saj nî ganîñ ruhuâ nej suj si rayi'î guendâ nitaj si níka nej suj rachrúun ga'mînj rà'aj, doj sînj guyumân ruhuâ nej suj nanj ánj. ⁹ Hua nanj na'hue garan da'nga' ruhuâ nej suj, nî nun ganānun ruhuâ nej suj dàj gi'hiá ngà nej ùn'ùn' rachrúun nî gisi yâ nda ùn'ùn' mîn nej sí, nî andaj yugûti nej dasû ganachra ganaran' nej suj rà'aj. ¹⁰ Nî nun ganānun ruhuâ nej suj rayi'î nej chij rachrúun nga gisi yâ ga'ânj mîn nej guìl

gi'hiâ, nî andaj yugûti ganachra ganaran' nej suj rà'aj. ¹¹ Nùnj huin saj nî na'hue garân da'nga' ruhuâ nej suj si sê rayi'î rachrúun huin sa ga'mînj si ga gûdadû nej suj rà'aj, ga gudadû nej suj ngà chru dunu'man' huin sa gidigân nej sí chrûn ley ngà nej sí saduseo.

¹² Hiô' nî garânj da'nga' ruhuâ nej sij si sê rayi'î chru dunu'man'an huin ga'min Ma'an Jesús, dadin' ga'min si ga gûdadû nej sij ngà nej yî'nîn' nej nuguan' gidigân nej sí chrûn ley ngà nej sí saduseos.

Ganata' Pedro si Ma'an Jesús huin Cristo

(Mr. 8:27-30; Lc. 9:18-21)

¹³ Nga guchi' Ma'an Jesús riñan hio'ó Sesarea huin do'ó Filipino, nî gachín na'an riñan nej sí 'na' gahuin chrûn riñanj nî gata gunin nej sô':

—Ahuin si huín gataj nej guiì rà'aj.

¹⁴ Nî gataj nej sí ga'na' gahuin chrûn riñanj:

—Da'aj nej guiì gataj si huê Ma'ân rè' huin Juan Bautista; nî a'ngô da'aj ninj gataj si huê Ma'ân rè' huin Elías; nî a'ngô da'aj ninj gataj si huê Ma'ân rè' huin Jeremías, nî a'ngô da'aj ninj gataj si huê Ma'ân rè' huin go'ngo nej sô' gataj dàj gahuin.

¹⁵ Nî gataj Ma'an Jesús gunin nej sij:

—Ahuin si huín taj nej suj rà'aj.

¹⁶ Nanikàj Simón Pedro nî gataj sô':

—Huê Ma'ân rè' huin Cristo, Da'ní Ma'an Ña'anj hua nì'nà'a.

¹⁷ Hiô' nî nanikàj Ma'an Jesús nî gata:

—Ganahuin nìhià' ruhuâ sò' nanj Simón', dadin' huê' huin da'ní Jonás nî sê nej guiì huin sa gidigân riñan' mánj, dadin' Ma'an Rê nne yàtà'a huin sa gidigân riñan'. ¹⁸ Nî nùnj gataj si hue' huin Pedro, nî riñan huej nânj ganachi nikâ nej sô' huin si-nùhuij; nî sî gi'hiaj ganân sichre nî sî gi'hiaj ganân nej guiì nìkaj dugui' ngà sichre nej guiì gahuin si-nùhuij mánj. ¹⁹ Nî rìkìj ra'â' nej aga ra'a guendâ ginikaj sun' riñan nej guiì

ginikò' rukú; nì daran' nej nuguan' ga'hue gi'hiaj hiâ' riñan hio'óo nì gahuin hia riñan Ma'an Ña'anj an ne' yàtà'a; nì daran' nej nuguan' nun ga'hue gi'hiaj hiâ' riñan hio'ó nì hua nî'nînj man riñan Ma'an Ña'anj an ne' yàtà'a.

²⁰ Hiô' nì ga'nîn' sunj riñan daran' nej sí 'na' gahuin chrun riñanj sisi sî ganata' nej sô' riñan gà' si 'ngo nej guî si hué Ma'an huin Cristo.

Ganata' na'anj Ma'an Jesús si gahuij

(Mr. 8:31–9:1; Lc. 9:22–27)

²¹ Àsij orâ dânj nì gayi'î Ma'an Jesús nì ganata' nî'nîn riñan nej sí 'na' gahuin chrun riñanj, si hua niñan si ga'an Jerusalén nì ùta giran' sàñunj gi'hiaj nej síchij achij i, ngà nej rej huin ñaan nì nej sí maestrû chrun ley; nì dagahui' nej sô' Ma'an sanj gachin huà'nînj gui nì ganahuin nî'nà' Ma'an siganînj nej nîman. ²² Hiô' nì ginikaj anêj Pedro ga'anj sô' Ma'an, nì gayi'î sô' nì ran' sô' Ma'an nì gataj sô':

—Señor, sî ga'nînj Ma'an Ña'anj an; nì sî giran' sañun Ma'ân rè' gà' si 'ngo nej sañun nânj mánj.

²³ Sanj nanikàj Ma'an Jesús nì gata gunîn Pedro:

—Guxun sichre sò' ma'ân' riñanj. Dadin' huîn' 'ngo sa garan' ñu'unj, dadin' nitaj si gini'hiaj' riñan nej rasun dàj rûn' gini'hiaj Ma'an Ña'anj an mánj, dadin' dânanj ga'nînj ñan' riñan nej rasun garan' ruhuâ nej síi.

²⁴ Hiô' nì gataj Ma'an Jesús gunîn nej sí 'na' gahuin chrun riñanj:

—Si hua 'ngo nej suj huin ruhuâ ginikò' rukú nì gudunâj nej suj sa garan' ruhuâ nneè kú nej suj, nì gîda'a nej suj rugutsîi nì ga ruhuâ nej suj giran' sañun nej suj nì ginikò' nej suj ga'na' nej suj rukú. ²⁵ Dadin' daran' nej guî yu'hui' gâhuî' rayi'í nì giran' sañun ninj, nì daran' nej guî nitaj si yu'hui' gâhuî' rayi'í, nì gànàrî' ninj yiñán Ma'an Ña'anj an gane nîgànj ninj. ²⁶ Dadin' ahuin guenda nîñanj si gi'hiaj ganân síi daran' nej rasun mán ruhuâ yumiguî ga riñan sô', si ga'anj

nì'hia ma'an nimân sô' rà'aj. Ga'hue naru'hue sij rayi'í ma'an nimân sij nanj nî'. ²⁷ Dadin' gà'nàj ne' yàtà'a ngà sun nìkaj sun Ma'an Re, nì huê danj nanj ga'na' nej ángel ngà Ma'án, hiô' nì naru'huej riñan da' go'ngo nej guiì dàj nanj hua Ma'an sa gi'hiaj ninj. ²⁸ Yàngà' hia nìn' tâ si hua dà'aj nej guiì màn hiuj nânj, nì sî gahui' ninj dadin' dàñùn gini'in ninj nga ga'na' ginikaj sùnj riñan ninj nanj ánj.

Nadunâ Jesús Ma'an riñan nej sí 'na' gahuin chrún riñanj
(Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36)

17 Gachîn huàtàn' gui, nì nìkaj Ma'an Jesús Pedro, Jacobo nì Juan huin dinín Jacobo, nì ga'anj anêj nej sij ñan nìkìn' 'ngo kij yàkàan; ² nì màn nej sij hiuj dânj nì ganadunâ Jesús Ma'an riñan nej sij, nì nda ran chre ganahuin riñanj nì huaj dàj rûn' hua riñan gui, nì ganahuin gâtsì riñan sigan'anj nì nda giyigìn chre nìn' gàchrà' gi'hia. ³ Nì gini'in nej sij nìkìn' Moisés ngà Elías nì ganarisna'anj nguèj sô' ngà Ma'an. ⁴ Hiô' nì gataj Pedro gunin Ma'an Jesús:

—Señor, dùgùnàj huaj si gane ne' hiuj nânj; nì si ruhuâ Ma'án rè', nì gi'hiaj nej ñúnj huà'nìnj hue' rekoj o hiuj nânj: 'Ngoj gane Ma'án rè', nì a'ngoj gane Moisés nì a'ngoj gane Elías. ⁵ Nga nìn' a'min Pedro nìkìn' sô', nì guyumân 'ngo nnga yigìn nì garan riñan nej sij; nì riñan nga dânj ga'min Ma'an Ña'anj an, nì gata:

—Huê nan huin Da'nìn nì ùta garan' ruhuâj ni'ín Ma'an; nì gunin nej suj sa ga'min Ma'an.

⁶ Nì nga gunin nej sí 'na' gahuin chrún riñan Ma'an Jesús nej nuguan' nânj, nì ganikìn' rúdàkòj nej sô' nì gudugua' nej sô' ahui nej sô' riñan hio'óo, nì ùta guyu'hui' nej sô'. ⁷ Hiô' nì ga'na' nichì Ma'an Jesús riñan nej sij nì dusikij nej sij, nì gata:

—Gànàyùmàn nej suj nì sî guyu'hui' nej suj mánj.

⁸ Nì ganachi nikaj ñan nej sij nì gini'hiaj nej sij sanì nitaj gà' si 'ngo nguèj sô' nìkìn' ngà Ma'an Jesús gà' mánj.

⁹ Nì nga ganandinj nej sij raà kij dânj, nì ga'nìn' Ma'an Jesús suun riñan nej sij nì gata:

—Sì ganata' nej suj sa gini'in nej suj riñan gà' si 'ngo nej guì mánj, nda ganahuin nì'nàj siganînj nej nîman hiô' nì ga'hue ganānīn nej suj.

¹⁰ Hiô' nì gachín na'anj nej sí 'na' gahuin chrūn riñan Ma'an Jesús, nì gataj nej sô':

—Nūnj huin saj nì gataj nej maestrū chrūn ley si ña'an huaj si ga'na' sinīn Elias rà'aj.

¹¹ Nanikàj Ma'an Jesús nì gata:

—Yàngà' nì gà' sinīn ga'na' Elías nì naḡi'hiaj nika sô' daran' nej chrej a'nan' gi'hiaj nej guì. ¹² Sanī nūnj taj si gà' ga'na' Elias sanī nun ganānī'in nej sij sô', nì gi'hiaj nej sij dàj garan' ruhuâ nej sij ngà sô'. Nì huê danj nanj giran' sãñunj gi'hiaj nej sij.

¹³ Hiô' nì garānj da'nga' ruhuâ nej sí 'na' gahuin chruun si ga'min Ma'an Jesús rayi'í Juan Bautista.

Gi'hiaj Ma'an Jesús ganahuin silíj dagahui' 'huij

(Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Nga guchi' nej sij ñan mán nej guì rìgì, nì ga'na' nichì 'ngo sí dânj riñan Ma'an Jesús nì ganikīn' rúdàkòj sô' riñan Ma'an nì gataj sô':

¹⁵ —Señor, ganānīn àko ruhuâ Ma'ân rè' nì'ín rè' da'nî dadin' ùta dagahui' 'huij sij, nì ùta giran' sañun sij gi'hia; nì ùta gà'ì nì ganatūj sij riñan ña'aaan gi'hia, nì ùta gà'ì ganatūj sij ruhuâ nnee gi'hia. ¹⁶ Nì nìkà sij ga'ná riñan nej sí 'na' gahuin chrūn riñan Ma'ân rè', sanī nun ga'hue ganahuin sij gi'hiaj nej sô' mánj.

¹⁷ Nanikàj Ma'an Jesús nì gata:

—Aya' nej suj nì nitaj si guyumān ruhuâ nej suj nì huin nej suj guì gākīn' sta'uu. Nda andaj diū da'huí gané ngà nej suj rà'aj. Nì nda andaj da'huí ga nùkuaj ruhuâj ni'ín nej suj gà' únj. Gīnikaj nej suj ga'na' nej suj ne' dānanj.

¹⁸ Nì dugunīn gà'ì Ma'an Jesús sa kij dânj, nì girij ruhuâ nimān silíj dânj nì ganahuin sô' orā chre.

¹⁹ Hiô' nî ne' rùkù doj nî ga'na' nej sí 'na' gahuin chruun riñan Ma'an Jesús nî gataj nej sô':

—Nùnj huin saj nî nun ga'hue giri nej ñùnj ne' ye'e nanè kij hua dânj rà'aj.

²⁰ Nî gataj Ma'an Jesús:

—Guendâ doj nîn' guyumân ruhuâ nej suj nî rayi'f dan nî nun ga'hue giri nej suj mánj; dadin' yàngà' hia nîn' tâ nî si gùyùmàn yitùnj ruhuâ nej suj nî o' si man dàj rûn' hua kan kuej staj huè dânj gùyùmàn ruhuâ nej suj, nî gataj nej suj gunin kij nânj: “Guxun Ma'ân' nî ga'anj' ne' dânanj”; nî guxun kij dânj ma'an; nî nitaj gà' si 'ngo sa chî'i hua mánj. ²¹ Sanî nej yi'nin' nej nanè kij hua nânj nî si gahui ninj si nitaj si ga'min nej suj ngà Ma'an Ña'anj an nî si nitaj si ga gininej nej suj mánj.

Gataj ñùn Ma'an Jesús si gahuj

(Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45)

²² Nga nîn' nne nej sij nda Galilea nî gataj Ma'an Jesús: Nàgà'huè' nej sij ñùnj ra'a nej sí, ²³ nî dagahui' nej sij ñùnj; sanî gachin huà'ñin' gui nî ganahuin ni'nàj siganin' nej nîman. Nî nga gunin nej sí na' gahuin chruun nuguan' nânj nî ùta gananiñ ruhuâ nej sô'.

Gà'huè' Kuestu riñan nuhuí niko

²⁴ Nga guchi' nej sij yuman' Kapernaúm, nî ga'na' nej sí ga'nêj huìj san'anj gù'nàj dracma guendâ kuestu riñan Pedro nî gataj nej sô':

—Sê guru'hue sí gidigân riñan nej suj huìj san'anj kuestu guendâ hue' huin nùhui rà' saj ùn'.

²⁵ Nî gataj Pedro:

—Ga'hue guru'hue sij nanj ánj.

Nî nga gunukui' sô' ruhuâ hue' ñan nne Ma'an Jesús, nî gà' sinin' Ma'an Jesús ga'min nî gata:

—Dàj anin' ruhuâ sò' rà'aj Simónj. Ahuin si riñan ga'nêj nej sí nikaj suun kuestu ngà sa'anj gaché riñan nej gui rà'aj. Ga'nêj nej sij riñan nej gui màn yinán nej sij ní' si ga'nêj sij riñan nej gui 'na' a'ngô yuman'an sà'.

²⁶ Nanikàj Pedro nì gataj sô':

—Ga'nêj nej sij kuestu riñan nej guì 'na' a'ngô yuman'an nanj ánj.

Nì gataj Ma'an Jesús:

—Huê danj nì nitaj si ga'nêj nej sij riñan nej guì yíñán nej sij mánj. ²⁷ Sanì guendâ sî gi'hiô' si gîna'an ruhuâ nej sij, nì ga'anj sô' ruhuâ nne ña'anj nì guduguêj' ganchû giri yukuaj a nì yukuaj giri' sinin', nì gida'a' xuj nì naguchra' du'hua xuj nì gànàrì' ngo san'anj gù'nàj estatero, nì ganakaj san'anj dânj nì guru'hue' riñanj ngà riñan' nanj ánj.

Ahuin sí huin sí a'nin' doj rà'aj

(Mr. 9:33-37; Lc. 9: 46-48)

18 Nì diú dânj nì ga'na' nichì nej sí 'na' gahuin chrún riñan Ma'an Jesús, nì gachín na'anj nej sô' nì gataj nej sô':

—Ahuin go'ngo nej ñúnj ginikaj sun yàkàn doj nga gane nej ñúnj ñan ginikaj sun Ma'an sa nikaj sun yàtà'a rà'aj.

² Hiô' nì gakín Ma'an Jesús ga'na' 'ngo sílij i riñanj; nì ganinj ganikin' sílij dânj danin ñan màn nej sij.

³ Nì gata:

—Yàngà' hia nìn' gàtà, nì sisi sî ganadunâ nej suj ma'an nej suj nì sisi sî gi'hiaj nej suj dàj rún' gi'hiaj nej sílij i, nì sî ga'hue gatú nej suj nì gane nej suj ñan nikaj sun Ma'an sa nikaj sun yàtà'a mánj. ⁴ Sí ginikaj sun yàkàn doj ñan nikaj sun Ma'an sa nikaj sun yàtà'a, huin sí ganakaj guendâ si huin sô' sí gakín'in nì nagì'hiaj lij sô' ma'an sô'. ⁵ Nì sí ganahuin ra'a 'ngo sílij i ngà siyuguí dàj rún' hua sílij nânj, nì ñúnj ganahuin ra'a sô'.

Huaj ga'hue gininj riñan gakín'in

(Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2)

⁶ Nì ahuin nanj sí gidigân gi'hiaj nej sílij gà' guyumân ruhuâ ni'in ñúnj gakín'in, nì dùgùnàj huaj si dunikò' nej sô' 'ngo hiěj to molino guchra' nihiaj guduguâj urruj u yihiâ sí

dânj, nî guduguej nej sô' ga'anj sij nda gùnùn daki nne ña'anj.
⁷ Nî ùta a'nan' hua nej gakìn' mán ruhuâ yumiguì. Nî hua
 niñan si gùyùmàn gakìn'in riñan nej guì, sanì ùta giran'
 sañun sí gidigân gi'hiaj a'ngô nej guì gakìn'in.

⁸ Rayi'î dan nî si ra'ât ngà dakót gi'hiaj gininj' riñan
 gakìn'in, nî gà'nè' nî guxun riñan nneè kút; dadin' dânanj
 dũgùnàj huaj si gatù' ñan nîkaj sun Cristo, nũnj huin si gâchin
 'ngo ra'ât ngà 'ngo dakót, dadin' nũnj huin si hua nguèj ra'ât
 nî hua nguèj dakót sanì ga'anj' ruhuâ rúnâko ginun nìgànj
 chre'. ⁹ Nî si rune ñant gi'hiaj gininj' riñan gakìn'in giri nî
 guxun riñan nneè kút; dadin' dânanj dũgùnàj huaj si gatù' ñan
 nîkaj sun Ma'an sa nîkaj sun yàtà'a ngà 'ngo rìn rune ñant,
 dadin' nũnj huin si hua nguèj rune ñant sanì ga'anj' ruhuâ
 rúnâko ginun nìgànj.

Nuguan' rán ga'min rayi'î matsij ga'anj ni'hiaa

(Lc. 15:3-7)

¹⁰ Nî'hiaj nej suj nî si gininj 'î gà' si 'ngo nej silíj nânj riñan
 nej suj; dadin' gatâ gunin nej suj si nîkìn' si-ângel nej sij ne'
 yàtà'a nî daran' diú ganataj gunin Ma'an Rê nne yàtà'a sa
 gi'hiaj nej suj ngà nej sij.

¹¹ Dadin' ga'ná guendâ gi'hia si gananjin nej guì gà' ga'anj
 ni'hia.

¹² Nî dàj huin ruhuâ nej suj rà'aj. 'Ngo sí dânj nî nîkaj sô'
 'ngo sientu matsij ì, nî si ga'anj ni'hia 'ngo yuku dânj, nî
 gudunâj sô' ga'anj xia yinun' ga'anj nej matsij ì riki kij ì nî
 ga'anj nânà'huì' sô' a'ngô matsij ga'anj ni'hia dânj. ¹³ Nî nga
 ganari' sô' matsij ga'anj ni'hiaa, yàngà' hia nìn' gâtà nî dânanj
 ùta ganahuin nihià' ruhuâ sô' nî'in sô' matsij ga'anj ni'hia
 dânj, gà' da' a'ngô ga'anj xia yinun' ga'anj nej matsij nun
 ga'anj ni'hia. ¹⁴ Huê danj nî nun garan' ruhuâ Ma'an Rêj nej
 suj nne yàtà'a, si ga'anj ni'hia gà' si 'ngo nej silíj hua lij mánj.

Dàj ga'hue g̃inikaj' nimân niko rayi'î dinînt rà'aj

¹⁵ Nì si gi'hiaj dinînt g̃ak̃in'in riñan', nì ga'anj' nì dugunin g̃à'ì sij nga nne 'ngo r̃in' ngà sij nì si ganakaj guendâ sij nì gunin sij nuguan' ga'min', nì gi'hiaj ganân' dinînt. ¹⁶ Sanì si nun gunin sij nuguan' gataj' gunin sij, hiô' nì g̃inikaj' sò' 'ngo sí, huìj sí ga'anj', da'nga nì nuguan' ga'min huìj huà'nin' ran' nej suj nì huê nuguan' dânj gahuin 'ngo sa yit̃inj huaa. ¹⁷ Nì si nun ganakaj guendâ sij sa gataj nej suj gunin sij, nì g̃anàt̃a' nej suj riñan nej dinînt huin si-nùhuì M̃a'an Jesús rayi'î si-g̃ak̃in' sij, nì si nun ganakaj guendâ sij nuguan' gataj nej sô' huin si-nùhuì M̃a'an Jesús, hiô' nì gi'hiaj nej suj si g̃ahuin sij sí g̃ak̃in'in nì sí nàsìnùn'j un nanj ánj.

¹⁸ Yàngà' hia nìn' tâ nì daran' nej nuguan' nun ga'hue gi'hiaj hia nej suj riñan hio'óo nì huà ñin'j man riñan M̃a'an Ña'anj an ne' yàt̃a'a, nì daran' nej nuguan' ga'hue gi'hiaj hia nej suj riñan hio'óo nì gahuin hia man riñan M̃a'an Ña'anj an nne yàt̃a'a.

¹⁹ A'ngô ñûn gatâ gunin nej suj, nì si riñan hio'óo nânj nne huìj ran' nej suj huà ñika ruhuâ nì guñan g̃ach̃inj ñi'hiaj nej suj rayi'î 'ngo rasun. Nì ga'hue rik̃i M̃a'an Rê nne yàt̃a'a riñan nej suj. ²⁰ Dadin' ñan nara'hui' huìj nej guì nej si huà'nin'j nej guì ngà siyuguí, nì nné sigañinj ninj.

²¹ Hiô' nì ga'anj nichì Pedro nì gataj sô':

—Señor, nda andaj da'huì g̃inikâ nimân niko ngà diñin nga gi'hiaj sô' g̃ak̃in'in riñanj rà'aj. Nda chij nì'.

²² Nì gataj M̃a'an Jesús.

—Sê man nda chij g̃inikaj' nimân niko gatâ mánj, da'huì' g̃inikaj' nimân niko nda huà'nin'j xia ch̃i' sa chij i gatâ.

Huìj sí da'hui

²³ Huê danj nì M̃a'an sa ñikaj sun ne' yàt̃a'a huin dàj r̃un' huin 'ngo sí rey nagi'hiaj guenda ngà nej sí gi'hiaj sun riñan sô'. ²⁴ Nì gayi'ì sô' nì nagi'hiaj sô' guenda ngà nej sí gi'hiaj sun riñan sô', huê danj nì ñikaj nej sô' ga'na' nej sô' 'ngo sí da'hui

ûta nîko xi san'anj an riñan rey nânj. ²⁵ Sanî ñan nitaj san'anj an hua riñan sí nânj ganaru'hue sô' yikín da'hui' sô' riñan rey, nî ga'nîn' rey suun sí gudu'hue nej sij sí nânj gahuin sô' sí gi'hiaj sun chre, huê danj nanj gudu'hue nej sij nika sô' nî nej da'ní sô', nî daran' nej rasun hua riñan sô', da'nga nî naru'hue nej sij san'anj da'hui sí danj riñan rey. ²⁶ Sanî ganikin' rúdàkòj sí dânj riñan rey; nî ga'min àko sô' nî gataj sô': "Ga nùkuaj ruhuâ rè' ni'ín rè' ñùnj, nî ne' rùkò nî naru'huej daran' sa da'huí riñan rè'." ²⁷ Huê danj nî ganânin' àko ruhuâ sí yiru'hue dânj ni'ín sô' sí dânj; nî giri sô' sí dânj ruhuâ dukuâ ga'a, nî ginikaj sô' nimân nîko rayi'í nej si-yikínj sí nânj. ²⁸ Sanî nga gahui sí dânj ruhuâ dukuâ ga'a, nî ganari' sô' a'ngô sí gi'hiaj sun ngà sô' nî da'hui sí nânj 'ngô sientu san'anj plata riñan sô', nî gida'a sô' sí nânj nî ganín sô' yihiâ sí nânj nî gataj sô' gūnín sí nânj: "Naru'hue sô' sa'anj da'huí' riñânj àj nîn."

²⁹ Huê danj nî ganikin' rúdàkòj sí nânj riñan sô', nî ûta àko gachín nî'hiaj sí dânj nî gataj sô': "Ga nùkuaj ruhuâ sò' ni'ín' ñùnj nî naru'huêj daran' sa'anj da'huí riñan' nanj ánj." ³⁰ Sanî nun ga'huej sô' garan yina sô' nuguan' gachín nî'hiaj sí nânj riñan sô', nî ga'anj garan ruhuâ sô' yi'í sí nânj nî gachrîj sô' dukuâ ga'a sí dânj, nî dàñùn gi'hiaj sô' si ganaru'hue sí nânj daran' san'anj da'hui sô' riñan sij. ³¹ Nî gini'in a'ngô da'aj nej sí gi'hiaj sun ngà sij dàj gi'hiaj sij, nî ûta ganânin' ruhuâ nej sô' rayi'í sa gi'hiaj sij, Huê danj nî ga'anj gànàtà' nej sô' riñan rey daran' sa gini'in nej sô' gi'hiaj sij. ³² Hiô' nî ga'nín rey ga'anj gànàkínj nej sij sí dânj nî gataj sô' gūnín sí dânj: "Mustú ûta kîj huaa huín' dadin' daran' nej sa da'huí' riñânj nî ginikâ nimân nîko rayi'í', dadin' ûta àko gachín nî'hiâ' riñânj. ³³ Sê da'huí' nî ganânin' àko ruhuâ' ni'ín' sí da'hui riñan', dàj rún' ganânin' àko ruhuâj ni'ín sò' rà' saj ún'." ³⁴ Hiô' nî ûta gina'an ruhuâ rey ni'in sô' sí danj, nî ganachrîj sô' ra'a nej sí nîkaj ñu'unj dukuâ ga'a nî gachrîj nej sô' dukuâ ga'a sí dânj, nda naru'hue sô' daran' sa'anj da'hui sô' riñan sí yiru'hue dânj.

³⁵ Nî gataj Ma'an Jesús:

—Huê danj nanj gi'hiaj Ma'an Rê Ña'anj nne yàtà'a ngà da' go'ngo nej suj sisi si ginikaj nej suj nimân niko rayi'î nej gakî'n' gi'hiaj da' go'ngo nej dinîn nej suj ngà nej suj mánj.

Gidigân Ma'an Jesús daj ga'hue ganachi
nikaj ñanj acta gudunâj sí nikaj sij
(Mr. 10:1-12; Lc. 16:18)

19 Nî ne' rùkù nga gisîj ga'min Ma'an Jesús nej nuguan' nânj, nî gahuin ane riñan hio'ó Galilea nî ga'an riñan hio'ó Judea nî gachinj ga'an ne' ané du'hua kin Jordán. ² Nî ginikò' nej guîi rigîi nî ga'anj ninj nngaj, nî gi'hia si ganahuin nej guîi a'na'an hiuj dânj.

³ Hiô' nî ga'na' nej sí chrún ley riñan Ma'an Jesús guendâ garan huê nej sô' Ma'an nî gachín na'anj nej sô' nî gataj nej sô':

—Dùgùnàj huaj si gudunâj sí nika sij ngà ahuin nanj rayi'î nuguan' gunin' nguèj nika sij nî'.

⁴ Nanikàj Ma'an Jesús nî gata:

—Nun gahia nej suj riñan ñanj si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an dadin' àsij sinîin nî Ma'an Ña'anj an huin sa gi'hiaj, “sí ngà siyànàa rà' saj ûn”. ⁵ Nî gata: “Rayi'î dânj nî gudunâj sí rej sô' ngà nni sô', nî ganahuin dùguì' sô' ngà nika sô', nî ganahuin nguèj nika sô' 'ngo rîn nneè.” ⁶ Huê danj nî sê huìj guîi huin gà' mánj, ganahuin nguèj sij 'ngo rîn guîi; huê danj nî si ga'hue gi'hiaj anêj sí sa nagi'hiaj dùguì' Ma'an Ña'anj an mánj.

⁷ Nî gataj nej sí dânj:

—Nùnj huin saj nî ga'nîn' Moisés suun si ga'hue ganachi nikaj ñanj ata guendâ ga'hue gudunâj sí nika sô' rà'aj.

⁸ Nî gataj Ma'an Jesús:

—Guendâ gahuin rùmìn sij sa gahuin du'hua nej suj huê dânj nî garânj yina sij si ga'hue gudunâj nej suj nika nej suj; sanî àsij sinîin nî sê danj gaj mánj. ⁹ Sanî ñùnj taj nî ahuin nanj sí dunachinikaj ñanj acta guendâ gudunâj sô' nika sô', nî

si sê rayi'î guendâ gininj siyànà dânj riñan gakin'in ngà a'ngô sîi huin rû'huaj, nî ganakaj sô' a'ngô siyànàa, nî gininj sô' gakin' nîkaj nika dugui' nî sí ganakaj siyànà gunâj dânj nî gininj sô' riñan gakin' nîkaj nika dugui'.

¹⁰ Nî gataj nej sí 'na' gahuin chrûn riñan Ma'an Jesús:

—Nî si dânanj da'huî gaj siganînj sîi ngà nika sô', nî dùgùnàj huaj sisi sî gayakaj sô' nika sô' mánj.

¹¹ Hiô' nî gataj Ma'an Jesús:

—Sê daran' nej sîi ga'hue gane 'ngo rîn mánj, man nej sí giri' nî'hiaj gi'hiaj Ma'an Ña'anj an huê nej sô' huin nej sí gùnûkuaj gane 'ngo rîn nanj ánj. ¹² Hua nej sí nî gà' giri' nî'hiaj nej sô' àsj ginun nej sô' ruhuâ riki nni nej sô' huê danj nî nitaj si gana'huî' nej sô' siyànàa gayakaj nej sô', hua nej sí na'huej ruhuâ gayakaj nika dadin' nitaj si hua sà' nneè kú nej sô' gi'hiaj a'ngô nej sîi, nî hua nej sí na'huej ruhuâ gayakaj nika guendâ ruhuâ nej sô' gi'hiaj sun nej sô' si-sun Ma'an sa nîkaj sun yàtà'a nî sí gunûkuaj gadagahuin nej nânj, nî huê danj gi'hiaj nej sij.

Gataj Ma'an Jesús si ga'na' sa hua hue'ê riñan nej silíj i
(Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17)

¹³ Hiô' nî nîkaj nej guî nej silíj hua lij ga'na' ninj riñan Ma'an Jesús, guendâ gutaj ra'a ahui nej sô'; nî gâchînj nî'hia rayi'î nej sô' riñan Ma'an Ña'anj an, sanî dugunîng gâ'î nej sí 'na' gahuin chrûn nej guî nîkaj ga'na' nej silíj hua lij. ¹⁴ Sani gataj Ma'an Jesús:

—Ga'nînj nej suj ga'na' nej silíj dânj riñânj nî sî garan' ñu'unj nej suj mánj; dadin' huê nej sij huin gùchî' gane ñan nîkaj sun Ma'an Ña'anj an nanj ánj.

¹⁵ Nî nga gisîj guta' Ma'an Jesús ra'a ahui nej silíj dânj, nî ga'an a'ngô hiuj u.

Ga'min 'ngo sí yiru'hue hua lij ngà Ma'an Jesús
(Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30)

¹⁶ Hiô' nî ga'anj 'ngo sí dânj nî gataj sô':

—Maestrû sà'a huin Ma'ân rè'. Ahuin sa sà' gi'hia nì ga'hue gane nìgàn ñan nne Ma'an Ña'anj an rà'aj.

¹⁷ Nanikaj Ma'an Jesús nì gata:

—Nùnj huin saj nì gataj' si huín sí sà'aj rà'aj. Gà' si 'ngo nej sa màn nânj nitaj si huin sa sà' nìn'in mánj, man 'ngo rìn Ma'an Ña'anj an huin sa sà' nìn'in nanj ánj. Sanì si ruhuâ' gatù' yîñân Ma'an Ña'anj an nì dagahuín' nej nuguan' ga'nìn' sùn Ma'an Ña'anj an nanj ánj.

¹⁸ Nì gataj sí dânj:

—Ahuin nej nuguan' ga'nìn' sùn Ma'an Ña'anj an si dagahuín rà'aj.

Nì gataj Ma'an Jesús:

—Sì dagahuí'. Sì ginikaj' nika dugui'. Sì gi'hiaj tu'. Sì ga'min' nuguan' gidigañu'unj un rayi'fì nej dugui'. ¹⁹ Ginikaj chrej riñan rét ngà riñan nnît; nì ga 'lì ruhuâ' ni'în' nej dugui' dàj rûn' 'lì ruhuâ' ni'în' ma'ân'.

²⁰ Gataj sí ñan dânj:

—Daran' nej nuguan' gataj rè' nì gà' dagahuín àsìj ga li doj. Nì ahuin sa gàchin dagahuín rà'aj.

²¹ Nì gataj Ma'an Jesús:

—Si ruhuâ' gahuin' 'ngo sí gi'hiaj sa nìka nìn'in, nì ga'anj' nì gudù'hue' daran' nej rasùn huin si'hiâ', nì gà'huì' ra'a nej guì ganìki, nì ganahuin ra'â' sa sà' doj nga gùchì' yàtà'a; nì ga'na' nì ginikô' rukú.

²² Nga gunìn sí yìru'hue hua lij nânj nej nuguan' nânj, nì nda ganain' chre ruhuâ sô' nì ga'anj sô' dadin' hua yìru'hue nìn' ruhuâ sô'.

²³ Hiô' nì gataj Ma'an Jesús gunìn nej sí 'na' gahuin chrùn riñanj:

—Yàngà' hia nìn' tâ nì ùta chì' huaj gatù 'ngo sí yìru'hue gane sô' ñan nìkaj sùn. ²⁴ A'ngô ñûn tâ, si dânanj nitaj si chì' huaj si gachìn 'ngo yuku kameyu hiu'uj tàj dakín 'ngo ganuhuâ gà' da' si gatù 'ngo sí yìru'hue gane sô' ñan nìkaj sùn Ma'an Ña'anj an nanj ánj.

²⁵ Nì nga gunìn nej sí 'na' gahuin chruun nej nuguan' nânj, nì ùta gahuin ña'anj ruhuâ nej sô' nì gataj nej sô':

—Hiô' nì ahuin nej guiì gananin gà' ùnj.

²⁶ Nì gini'hiaj Ma'an Jesús riñan nej sij nì gata gunìn nej sij: —Nej sí nì nitaj àmàn huaj gananin nej sô' guendâ Ma'an nej sô' mánj, sanì guendâ Ma'an Ña'anj an nì nitaj si chì' huaj dadin' ga'hue gananin nej sij nanj ánj.

²⁷ Hiô' nì nanikàj Pedro nì gataj sô':

—Gudunâj nej ñúnj daran' sa huà riñan nej ñúnj, nì ginikò' nej ñúnj rukú Ma'ân rè'; hiô' nì nùnj huin si ganahuin ra'a nej ñúnj rà'aj.

²⁸ Nì gataj Ma'an Jesús:

—Yàngà' hia nìn' tâ nì nga ganahuin nàkà daran'anj, nì ga'anj gané riñan 'ngo chrun yíla guendâ ginika sun yàkàan, nì nej suj ginikò' rukú nì gírì' nì'hiaj nej suj ga'anj gane nej suj riñan yùhuìj chrun yíla; guendâ ganakaj guendâ nej suj si-gakin' nej yùhuìj yi'nin' huin da'ní Israel. ²⁹ Nì daran' nej sí gudunâj dukuâ, nì gudunâj nej sij dinín nej sij yuguej nej sij, rej nej sij ngà nni nej sij, nika nej sij da'ní nej sij, nì gudunâj nej sij do'ó nej sij rayi'í, nì ganahuin ra'a nej sij 'ngo sientu nej sa gudunâj nej sij, nì gùchì' nej sij ñan nne Ma'an Ña'anj an gane nìgànj nej sij. ³⁰ Nì ùta gà'ì nej sí huin ñan doj ruhuâ yumiguì nì ganahuin nej sô' sí ginikò' ne' rùkùu, nì nej sí nitaj nùnj huin ruhuâ yumiguì nì ganahuin nej sô' sí sìnìn.

Nej musû gi'hiaj sun riki chrun uba

20 'Dadin' Ma'an sa nìkaj sun ne' yàtâ'a, huin dâj rûn huin 'ngo sí huin si-yiru'hue nej guiì nì gahui sô' nì ga'anj sô' ne' nìgan'an guendâ nà'nà'huì' sô' nej sí gi'hiaj sun riki nej chrun uba. ² Nì gi'hiaj hia sô' ngà nej sí ga'na' gi'hiaj sun riñan sô' nì gataj sô' si guru'hue sô' dâj hua du'hue nej sí da' gui riñan nej sí dânj, huê danj nì ga'nín sô' ga'anj gi'hiaj sun nej sí dânj riki chrun uba. ³ Nì gahui sô' ga'anj sô' da'nga 'ngo si aga' 'iìn ne' nìgan'an guendâ nà'nà'huì' sô' nej sí gi'hiaj sun, nì gini'in sô' si mán nej sí huà ni'nin riñan ñan

hua ra'huee. ⁴ Nì gataj sò' gunìn nej sí dânj: "Ga'anj gi'hiaj sun nej suj riki nej yichrûn chrun uba, nì guru'hue hue'é du'hue nej suj." Huê danj nì ga'anj gi'hiaj sun nej sí dânj. ⁵ Nì gahui ñûn sò' ga'anj sò' da'nga' 'ngo si aga' yùhuìj i guendâ nà'nà'huì' sò' nej sí gi'hiaj suun, nì gahui ñûn sò' ga'anj sò' da'nga' 'ngo si aga' huà'ninj in guendâ nà'nà'huì' sò' nej sí gi'hiaj suun. ⁶ Nì gahui ñûn sò' ga'anj sò' da'nga' 'ngo si aga' ùn'ùn'un ñan hua ra'huee, nì ganari' sò' a'ngô nej sí hua ni'ninj riñan; nì gataj sò' gunìn nej sí dânj: "Nùnj huin saj nì nikin' nùgui nej suj hiuj nânj nì nitaj si gi'hiaj sun nej suj rà'aj." ⁷ Nì gataj nej sí dânj: "Nikin' nùgui nej ñûnj dadin' nitaj nej sí giri'inj si gi'hiaj sun nej ñûnj." Nì gataj sí dânj: "Ga'anj gi'hiaj sun nej suj riki yichrûn chrun uba nì guru'hue hue'é du'hue nej suj." ⁸ Nì nga gahuin rumìn' nì gataj sí yiru'hue dânj gunìn sí nikaj ñu'unj nej sí gi'hiaj suun: "Ga'anj gànàkìnj sò' nej sí gi'hiaj suun ga'na' nej sò' nì naru'hue' du'hue nej sò', nì gàyì'ì nì naru'hue' du'hue nej sí ga'na' nda ne' rùkùu nì huê danj nanj naru'hue' du'hue nej sí ga'na' ga'hiaj sun sinìn." ⁹ Nì ga'na' nej sí gayi'ì gi'hiaj sun aga' ùn'ùn'un, nì ganahuin rà'a nej sò' da' hua du'hue nej sí 'ngo gui gahuin du'hue nej sò'. ¹⁰ Nì huê danj nanj ga'na' nej sí gayi'ì gi'hiaj sun sinìn, nì ganin ruhuâ nej sò' si ganahuin ra'a nìko nej sò' doj du'hue nej sò', sanì ganahuin ra'a nej sò' dàj rûn hua du'hue nej sò' 'ngo gui. ¹¹ Nì nga gisìj ganakaj nej sò' du'hue nej sò', nì gayi'ì nej sò' nì ga'min nej sò' yi'ì yiru'hue dânj. ¹² Nì gataj nej sò': "Nej sí ga'na' ne' rùkùu nì 'ngo rìn orâ gi'hiaj sun nej sò', nì guñan chre guru'hue rè' du'hue nej sò' ngà nej ñûnj, sanì gi'hiaj sun nùgui nej ñûnj, nì huê danj nanj gunùkuaj nej ñûnj ginun nej ñûnj riñan nân." ¹³ Nì nanikàj sí yiru'hue dânj nì gataj sò', gunìn 'ngo nej sí ga'na' ga'min gakìn': "Tugûnj sì ganin ruhuâ nej suj si gininj 'ì nej suj riñanj mánj; sê gà' guchi' ne' 'ngo du'hua dàj hua du'hue nej sí 'ngo guì nì huê danj guru'huej du'hue nej suj rà' saj ûn'. ¹⁴ Ganakaj sò' san'anj huin du'hue' nì ga'anj rãj; dadin'

huê dānanj garan' ruhuâj guru'huej du'hue nej sí ga'na' ne' rùkù nìn', dàj rûn' guru'huej du'hue nej suj. ¹⁵ Nì sî ga'hue gi'hiâ dàj garan' ruhuâj ngà si-sàn'àn rà' saj ûn'. Huin yìkòj ruhuâ nej suj guendâ huín ngo sí sà'a nānj nî." ¹⁶ Huê danj nì nej sí huin ñān ruhuâ yumiguìi nānj, nì ganahuin nej sô sí gīnikò' ne' rùkùu, nì nej sí nitaj nùnj huin ruhuâ yumiguìi nānj nì ganahuin nej sô' sí sīnīn; dadin' ūta gà'ì nej guìi gākín Ma'an Ña'anj an ga'na' riñanj, sanj doj nìn' ninj huin sa ganaguij.

Gataj ñûn Ma'an Jesús si gahuij

(Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34)

¹⁷ Nì ga'anj Ma'an Jesús ñān nngaj yuman' snà'ànj Jerusalén, nì gākín ane nej yùhuìj nej sí 'na' gahuin chrūn riñanj nì gata gunin nej sô':

¹⁸ —Gà' ni'in nej suj si huà ne' nngaj yuman' snà'ànj Jerusalén, nì nàgà'huì' nej síi ñùnj ra'a nej rej huin ñān ngà ra'a nej maestrū chrūn ley, nì dagahui' nej sij ñùnj. ¹⁹ Nì nàgà'huì' nej sij ñùnj ra'a nej sí nāsīnùnj un guendâ ga'min duku nej sô' riñanj, nì gà'huì' nej sô' ñùnj nì dūnikò' nej sô' ñùnj riñan rugutsi; sanj gachin huà'ninj gui nì ganahuin nì'nàj siganīnj nej nīman.

Sa gachín nni Santiago ngà Juan

(Mr. 10:35-45)

²⁰ Hiô' nì ga'na' nichì nni nej da'ní Zebedeo ngà nej da'ní ñûn', nì ganikīn' rúdàkòj ñûn' riñan Ma'an Jesús guendâ gachin ñûn' 'ngo sunuj u riñanj. ²¹ Nì gachín na'anj Ma'an Jesús nì gata:

—Nùnj huin si gaj ruhuâ' rē' rà'aj.

Nì gataj ñûn':

—Nga ganakaj sun Ma'ân rē' nì gi'hia Ma'ân rē', si gane 'ngo da'nin ne' huà' Ma'ân rē' nì a'ngoij gane ne' chrin Ma'ân rē'.

²² Hiô' nì nanikāj Ma'an Jesús nì gata:

—Nun ni'in nguèj suj sa gachín nguèj suj mánj. Ga'hue go'ò nguèj suj sa nun ruhuâ basû gà' hua yugui gò'òj nî'.

Nî gataj nguèj sô':

—Ga'hue.

²³ Nanikàj Ma'an Jesús nî gata:

—Yàngà' hia nîn' nî sa nun ruhuâ basû gò'òj nî ga'hue go'ò nguèj suj, sanî guendâ ruhuâ nguèj suj gane nguèj suj ra'á ne' huà'àj ngà ra'á ne' chrín. Nî sê si'hiâ huin si gîrikj riñan nguèj suj mánj, dadin' gà' hua yugui guendâ ganahuin ra'a nej sí riñan nàgà'huì' Ma'an Rê.

²⁴ Nga gunin a'ngô nej chí' nej sí 'na' gahuin chrún riñan Ma'an Jesús nej nuguan' nânj, nî gina'an ruhuâ nej sô' ni'in nej sô' nguèj dìnnj sí nânj. ²⁵ Hiô' nî gakin Ma'an Jesús nej sij, nî gata:

—Ni'in nej suj si nej sí a'nin' riñan nej yuman'an nî ganahuin achij nej sij riñan nej guiì màn ruhuâ yuman' dânj nî', nî nej sí ní kaj sun yàkàan nî ga'nin' nej sij suun riñan nej guiì. ²⁶ Sanî siganînj nej suj nî sî gaj danj mánj, sí ruhuâ gahuin achij siganînj nej suj nî gahuin sô' sí gî'hiaj sun riñan nej suj. ²⁷ Nî sí ruhuâ gahuin sí sinîin siganînj nej suj nî gahuin sô' sí gî'hiaj sun chre riñan nej suj. ²⁸ Dàj rûn' nînj nî nun gà'nàj guendâ gunanj gî'tsi nej guiì riñanj mánj. Ga'ná guendâ gî'hiaj sun chrê riñan nej guiì nî ga'ná guendâ gahuij nî gî'hia si gananjn ùta gà'ì nej guiì.

Gî'hiaj Ma'an Jesús ganahuin rune ñan huìj sí duchi

(Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43)

²⁹ Nî nga gahui nej sij ruhuâ yuman' Jerikó ga'anj nej sij, nî ginikò' ùta gà'ì nej guiì ga'anj ninj rukû Ma'an Jesús.

³⁰ Nî nne huìj sí duchi nìchrùn' du'hua chrej e, nî nga gunin nguèj sô' gachin Ma'an Jesús hua hiuj dânj, nî gayi'ì nguèj sô' nî gaguâj nùkuaj nguèj sô', nî gataj nguèj sô':

—Señor Da'ní David, gananjn àko ruhuâ Ma'an rè' ni'in rè' nguèj ñînj.

³¹ Nì dugunin gà'ì nej guì mán hiuj dânj si đín gane du'hua nguèj sij; sanì dānanj ũta dugu'nin' nguèj sij gaguâj nùkuaj nguèj sij nì gataj nguèj sij:

—Señor Da'ní David, ganānin àko ruhuâ Ma'ân rè' ni'ín rè' nguèj ñúnj.

³² Huê danj nì ganikin' Ma'an Jesús hiuj dânj, nì gakin ga'na' nguèj sí dânj nì gata gunin nguèj sô':

—Núnj huin si gi'hiâ ruhuâ nguèj suj rà'aj.

³³ Nanikàj nguèj sij nì gataj nguèj sij gunin Ma'an Jesús:

—Señor, ruhuâ nguèj ñúnj si gi'hiaj Ma'ân rè' si gànàyìgìn rune ñan nguèj ñúnj.

³⁴ Huê danj nì ganān' àko ruhuâ Ma'an Jesús ni'in nguèj sij, nì gagan' ra'a rune ñan nguèj sij nì orâ chre nì nayigìn rune ñan nguèj sij, nì ginikò' nguèj sij rukû Ma'an ga'anj nguèj sij.

Ūta a'min hue'ê nej guì yi'í Ma'an Jesús nga gatu hua ruhuâ yuman' snà'anj Jerusalén

(Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

21 Nga huaj gahuin nìchrùn' nej sij ñan nngaj yuman' snà'anj Jerusalén, nì guyumân nej sij yuman' Betfagé yi'nín kij ñan mán chrún olibo, nì ga'nín Ma'an Jesús ga'anj huìj sí 'na' gahuin chrún riñanj, ² Nì gata gunin nguèj sô':

—Ga'anj nguèj suj ranchu nngaj ne' riñan ne' mánj, nì gànàri' nguèj suj 'ngo urrúj yànaa nì nìkìn' xuj anumin xuj, nì nìkìn' 'ngo da'ní xuj 'ngo urrúj na'u lij ngà xuj: Nì ganachi nguèj suj urrúj dânj nì ginikaj nguèj suj ga'na' nguèj suj riñanj.

³ Nì si huà 'ngo sí sị ga'huej ganachi nguèj suj urrúj dânj, nì gataj nguèj suj gunin sô': Ma'an Señor huin sa garan sun xuj; nì ne' rùkù nì gana'nin ga'na' xuj riñan nej suj nanj ánj.

⁴ Daran' nej nânj gahuin da'nga'a, nì gisîj nuguan' ga'min sô' gataj dàj gahuin àsij diû riki nga gataj sô'.

⁵ Gataj nej suj gunin da'nin yàna Sión:

“Gini'hiaj dadin' 'na' si-Rey riñan',

nì huin 'ngo sa nìn, nì ta yichrá 'ngo urrúj na'u,
da'ní yuku ata rasuun.”

⁶ Huê danj nì ga'anj nguèj sí ga'na' gahuin chrun riñan
Ma'an Jesús, nì gi'hiaj nguèj sô' dàj rún' gataj Ma'an Jesús
gunin nguèj sô'. ⁷ Nì nìkaj nguèj sô' ga'na' nguèj sô' urrúj yàna
dânj ngà da'nin na'u yô', nì guta' nej sij yichrá nguèj yuku
dânj atsîj nìkè nej sij; nì ga'anj gane Ma'an Jesús yichrá urruj
dânj. ⁸ Nì mán úta gà'ì guì rigì hiuj dânj, nì da'aj ninj guchruij
atsîj nìkè ninj nì a'ngô da'aj ninj ga'ne' rekoj ra'a nej chrun; nì
guchruij ninj ruhuâ chrej ñan gachîn Ma'an Jesús hua. ⁹ Nì
gaguâj nùkuaj nej guì huaj ne' ñaan nì huê danj nanj gaguâj
nùkuaj nej guì 'na' ne' rùkùu, nì ga'min hue'ê ninj rayi'í
Ma'an Jesús nì gataj ninj:

—Da'ní David huin sa gi'hiaj gananin nej guì hiaj. Nì
ga'min hue'ê ne' rayi'í Ma'an sa 'na' ngà siyugui Ma'an Señor.
Nì huej gi'hiaj gananin nej guì mán nda gan xi.

¹⁰ Nì nga gatúj Ma'an Jesús ruhuâ yuman' snà'anj Jerusalén.
Nì úta huin du'hua nej guì mán ruhuâ yuman' snà'anj dânj nì
gataj ninj:

—Ahuin sí huin nânj rà'aj.

¹¹ Nì gataj nej guì:

—Nânj huin Ma'an Jesús sô' gataj dàj gahuin, sô' 'na'
yuman' Nazaret huin hio'ó Galilea.

Nagi'hiaj sà' Ma'an Jesús ruhuâ nuhuí nìko nne Jerusalén (Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹² Nì gatúj Ma'an Jesús ruhuâ hue' huin núhui nìko, nì girij
ne' ye'e nej guì gudu'huêj nej rasuun ngà nej guì girânj nej
rasuun ruhuâ nuhuí nìko, nì dunatu si-mesa nej sí naduná
san'anj an, nì huê danj nanj dunatu chrun nne nej sí
gudu'huêj ya'àan; ¹³ Nì gata:

—Huê danj taj riñan ñanj: “Hue' huin dukuá nì gahuin hue'
ñan ga'min nej guì ngà Ma'an Ña'anj an”; sanì gi'hiaj nej suj
si gahuin 'ngo huej hue' ñan mán nej sí tuu.

¹⁴ Nì nga nikìn' Ma'an Jesús ruhuâ hue' huin nûhui nìko, nì ga'na' nej sí dũchri ngà nej sí gochroj o nì gi'hia ganahuin nej sô'. ¹⁵ Sanì nga gini'in nej rej huin ñaan ngà nej maestrũ chrun ley daran' nej sa nìko gi'hiaj Ma'an Jesús, nì gunìn nej sij si ga'min hue'ê nej silíj mán ruhuâ hue' huin nûhui nìko rayi'í Ma'an Jesús dadin' gataj nej silíj dânj: “Nne nì'nà' Da'ní David”, nì nga gunìn nej sij nej nuguan' nânj nì gina'an ruhuâ nej sij. ¹⁶ Nì gataj nej sij gunìn Ma'an Jesús:

—Gunìn rè' dàj ga'min nej silíj nan nì'.

Nanikàj Ma'an Jesús nì gata gunìn nej sij:

—Gunìn ru'mínj; nitaj àmàn gahia nej suj dàj taj si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an rayi'í nej nânj rà' saj ùn':

Du'hua nej silíj i ngà du'hua nej ne'ej nìn' gutsi

nagi'hiaj hue'ê Ma'an Ña'anj an chra'a guendâ gachra nej sij.

¹⁷ Nì guduna nej sij nì gahui ne' ye' yuman' snà'ànj Jerusalén, nì ga'an ñan nngaj yuman' Betania nì guna hiuj dânj.

Ga'min yì'ì Ma'an Jesús riñan chrun ìgu nì ganakoj

(Mr. 11:12-14; 20-26)

¹⁸ Ne' nìgan' a'ngô gui dânj, nga nanikàj Ma'an Jesús ga'naj yuman' snà'ànj Jerusalén nì ganachinj yi'naa riki. ¹⁹ Nì gini'in nikìn' 'ngo chrun ìgu nìchrùn' du'hua chrej e, nì ga'an ñan nìkìn' chrun dânj sanì nitaj chruj ìgu mán raq chrun dânj, man koj o mán ra'a chrun dânj, nì gata gunìn chrun dânj:

—Nitaj àmàn gahiu chruj rà' gè' mánj.

—Nì orâ chre nì ganakò chrun ìgu dânj gi'hia.

²⁰ Nì nga gini'in nej sí 'na' gahuin chrun riñanj sa gahuin, nì ùta gahuin ña'anj ruhuâ nej sô' nì gataj nej sô':

—Nùnj huin saj nì ganakò chrun ìgũ nânj rà'aj.

²¹ Nanikàj Ma'an Jesús nì gata gunìn nej sô':

—Yàngà' hia nìn' tâ nì si gùyùmàn yìtìnj ruhuâ nej suj, nì si ganìn huà' ruhuâ nej suj, nì sê man ngà 'ngo rìn chrun ìgũ nânj huin sa ga'hue gi'hiaj nej suj dânanj mánj, nì si gataj nej suj gunìn kīj nânj: “Guxun ma'ân' nì ga'anj' ginun' ruhuâ nne ña'anj”, nì huê dàj rùn' gataj nej suj nì huê danj gahuin. ²² Nì

daran' sa gâchînj nej suj nga gâ'min nej suj ngà Ma'an Ña'anj an nî si guyumân yîtînj ruhuâ nej suj, nî ganâhuin ra'a nej suj sa gâchînj nej suj.

Ga'min Ma'an Jesús dâj rûn' ga'min sí nîkaj suun

(Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8)

²³ Nga ga'na' Ma'an Jesús nî gatu ruhuâ hue' huin nuhuî nîko, nî nîkînj gidiganj riñan nej guîi nî ga'na' nichî nej síchîj a'nîn' riñan nej rej huin ñaan ngà nej síchîj achij mán ruhuâ yuman'an nî gataj nej sô' gûnîn: Ahuin sun nikaj' nî gi'hiâ' dânanj rà'aj.

—Nî ahuin sa rikî sun nânj ra'â' rà'aj.

²⁴ Nanikâj Ma'an Jesús nî gata gûnîn nej sij:

—Huê danj nanj gâchînj na'ân 'ngo nuguan'an nej suj, nî asà' ganari' nej suj gânatà' nej suj nuguan' gâchînj na'ân, nî gâ'hue gâtà ahuin yi'nîn' sun nikâ nî gi'hia dânanj nanj ánj.

²⁵ Nga duguata' nne Juan nej guîi, nî ahuin sa ga'hui' sun dânj ra'a sô' rà'aj. Ma'an Ña'anj an ga'hui' sun dan ra'a sij nî, si nej sí ga'hui' sun dan ra'a sij sà'.

Hiô' nî nadigi'ñûn nej sij siganînj nej ma'an nej sij nî gataj nej sij:

—Si gataj nê' si Ma'an Ña'anj an ga'hui' sun dânj ra'a sô', nî gataj sij gûnîn': "Nûnj huin saj nî nun gûyùmân ruhuâ nej suj ni'in nej suj sô' rà'aj." ²⁶ Nî si gataj nê' si nej sí ga'hui' sun dânj ra'a sô', sanî yu'hui' ni'în' nej sí yùmân'an; dadin' daran' nej sô' guyumân ruhuâ si Juan huin 'ngo sô' gataj dâj gâhuin.

²⁷ Nanikâj nej sij nî gataj nej sij gûnîn Ma'an Jesús:

—Nun ni'in nej ñûnj mánj.

Nî gataj Ma'an Jesús gûnîn nej sij: Huê danj nanj ñûnj nî si ga'hue gâtà gûnîn nej suj ahuin sa rikî suun ra'á nî gi'hia dânanj mánj.

Nuguan' ráan a'min rayi'î 'ngo síchîj huâ huîj da'ní

²⁸ Gataj Ma'an Jesús:

—Sanì daj huin ruhuâ nej suj rà'aj. 'Ngo sí dânj nì hua huìj da'ní sô', nì ga'anj nichì sô' riñan da'ní sô' sí yàhuà'a nì gataj sô' gūnìn sí dânj: “Da'ninj, ga'anj gi'hiaj sun sò' riki yichrùn chrun uba nì ga'na' raj.” ²⁹ Nanikàj sí dânj nì gataj sô' gūnìn rej sô': “Sì ga'ân mánj.” Sanì ne' rùkù nì gananikàj ruhuâ sô' sa gataj sô', nì ga'anj gi'hiaj sun sô'. ³⁰ Nì ga'anj nichì sí dânj riñan a'ngô da'ní sô' nì huê gè dānanj gataj sô' gūnìn sí dânj; nì nanikàj sí dânj nì gataj sô': “Ga'hue ga'an ánj” gataj sô'. Sanì nun ga'anj gi'hiaj sun sô' si-sun rej sô'. ³¹ Ahuìn go'ngo nguèj sí nānj gadagahuin sa gataj rej nguèj sô' rà'aj.

Nì gataj nej sij:

—Sì yàhuà'a huin sí dagahuin.

Hiô' nì gataj Ma'an Jesús:

—Yàngà' hia nìn' gata' si dānanj ra'ñanj nānikàj ruhuâ nej sí ga'nêj san'anj gahuin nej sí nìkaj suun, ngà nej siyànà gudu'huêj ma'an rayi'í si-gakin' nì gatú ninj ñan nìkaj sun Ma'an Ña'anj an. ³² Dadin' ga'na' Juan riñan nej suj guendâ gidigân sô' sa nìka da'hui nej suj gi'hiaj nej suj, sanì nun gùyùmàn ruhuâ nej suj ni'in nej suj sô'; sanì dānanj guyumân ruhuâ nej sí ga'nêj san'anj an guendâ nej sí nìkaj suun ngà nej siyànà gudu'huêj ma'an, sanì nej suj nì gini'hiaj nej suj nej da'nga' nānj, sanì nun gānānikàj ruhuâ nej suj nì nun gùyùmàn ruhuâ nej suj rayi'í si-gakin' nej suj mánj.

Nej musú kīj huua

(Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19)

³³ 'Gūnìn nej suj a'ngô nuguan' ráan: Ga 'ngo sí yiru'hue dânj nì ganachrîj sô' gà'ì chrun uba, nì gi'hiaj sô' yingâ ganikàj sô' rukù nej chrun uba, nì gi'hiaj yugui sô' 'ngo hue' yàkàan, nì gi'hiaj yugui sô' ñan ganìn sô' uba,

'Nì giri'ínj sô' gi'hiaj sun nej sí gi'hiaj suun nì ga'anj sô' nda gan' xi. ³⁴ Nì nga guyumân diû ganê chruj uba, nì ga'nín sí yiru'hue dânj ga'anj nej sí gi'hiaj sun riñan sô' riñan nej sí riñan giri'ínj sô' nej chrun uba, guendâ ga'anj ganahuin ra'a nej sô' nej chruj uba ganunj riñan sí yiru'hue dânj. ³⁵ Sanì do'

si gida'a nej sí riñan giri'inj sô' nej chrun uba nej sí huin si-musû sô', nî ga'hui' nej sô' ni'hiaj nej sí dânj nî a'ngô nej musû dânj dagahui' nej sô', nî a'ngô nej musû dânj garrûn nej sô' hiěj. ³⁶ Nî ga'nín ñûn sí yîru'hue dânj ga'anj a'ngô da'aj nej sí huin si-musû sô', nî ga'anj gà'ì nej sô' doj gà' da' nej sí ga'anj sinin dânj; nî huê gè dàj rûn' giran' nej sí ga'anj sinin huê danj giran' nej sí ga'anj ne' rùkùu.

³⁷ Nî nda ne' rùkù nìn' nî ga'nín sí yîru'hue dânj ga'anj da'ní sô' nî gataj sô': "Ginikaj chrej nej sij riñan da'ní." ³⁸ Sani nga gini'in nej sí riñan giri'inj sij nej chrun uba da'ní sij, nî ga'min nej sô' siganin nej ma'an nej sô' nî gataj nej sô': "Sí nânj huin sí ganahuin ra'a nej chrun uba; ga'na' nej suj nî dagahui' ne' sí dânj, nî ganahuin ra'a ne' nej chrun uba ganahuin ra'a sij nî ganahuin si'hiaj ne' nanj ánj." ³⁹ Nî gida'a nej sô' nî giri nej sô' ne' ye' ñan màn chrun uba, nî dagahui' nej sô' da'ní sí yîru'hue dânj.

⁴⁰ Hiô' nî gachín na'anj Ma'an Jesús:

—Nga ga'na' Ma'an sí yîru'hue huin si'hiaj nej chrun uba dânj, nî núnj huin si gi'hiaj sô' ngà nej sí riñan ga'hui' yikín sô' nej chrun uba ruhuâ nej suj rà'aj.

⁴¹ Nî gataj nej sí dânj:

—Dagahui' sô' nî sî ganain àko ruhuâ sô' ni'in sô' nej sí kij hua dânj, nî giri'inj sô' nej yichrûn sô' nej chrun uba riñan a'ngô nej sí gi'hiaj sun hue'ê, dadin' nga gùyùmàn diû ganê chruj uba nî nàgà'huì' nej sij nej uba ganunj riñan sí yîru'hue giri'inj nej chruj uba.

⁴² Hiô' nî gataj Ma'an Jesús:

—Nitaj àmàn gahia nej suj dàj nnunj riñan ñanj si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an mínj:

Hiěj gudunâj nej sí gi'hiaj hue'e,

nî huej huin hiěj a'nin' nne sikûj hue'e.

Ma'an Señor huin sa gi'hiaj daran' nej nânj.

Nî ûta gahuin ña'anj ruhuâ nej suj nanj nînj.

⁴³ Rayi'î dan nî gatâ gunin nej suj nî sî ginikaj sùnj riñan nej

suj gà' mánj, nì gínikaj sùn̄j riñan a'ngô nej guì hua ruhuâ dagahuin riñanj nì hua ruhuâ ninj gi'hiaj ninj sa sà'aj. ⁴⁴ Nì nej guì ganatu riñan hiěj nânj nì nda chru chre gachran' ninj gi'hia; nì guì yichràj gin̄inj hiěj nânj nì nda hiaj chre giyit̄n' ninj gi'hia.

⁴⁵ Nì gunin nej rej huin ñaan ngà nej sí chr̄un ley nej nuguan' rán ga'min Ma'an Jesús, nì garânj da'nga' ruhuâ nej sò' si rayi'î nej sô' huin sa ga'min Ma'an. ⁴⁶ Nì nana'hui' nej sij dàj gi'hiaj nej sij ga'hue gida'a nej sij Ma'an Jesús, sanì yu'hui' nej sij ni'in nej sij nej guì yùmàn'an, dadin' yumân ruhuâ ninj si Ma'an Jesús huin sa ganata' dàj gahuin.

Nuguan' rán nanin rayi'î gi'ñanj ñan garan ra'a

22 Nì gayi'î ñûn Ma'an Jesús nì ga'min nuguan' ráan nì gata:

²—Ma'an sa ní kaj sun ne' yàt̄a' huin dàj rûn' huin 'ngo rey gi'hiaj 'ngo gi'ñanj an ñan garan rà'a 'ngo da'ní. ³ Nì ga'nín sô' ga'anj gâkinj nej sí huin si-musû sô' nej sí ga'na' gi'ñanj ñan garan ra'a da'ní sô'; sanì nun ga'huej nej sí dânj ga'na' nej sô'. ⁴ Nì ga'nín ñûn sô' ga'anj a'ngô da'aj nej sí huin si-musû sô' nì gataj sô' gunin nej sí dânj: “Gataj nej suj si ga'na' nej sij dadin' gà' hua yugui nihiaa dadin' gà' dagahuí nej dán rô ganaminj in, nì gà' hua yugui daran'anj; nì ga'na' ya nej sij gi'ñanj ñan garan rà'a da'nî.” ⁵ Sanì nun ga'huej nej sí gâkin nej sij ga'na' nej sô' si-gi'ñanj sí rey dânj, nì 'ngo sô' ga'anj ganachej do'ó, nì a'ngô sô' ga'anj gin̄i'hiaj dàj hua riki si-sun. ⁶ Nì a'ngô nej sô' gida'a nej sí huin si-musû rey, nì ga'hui' nej sô' ni'hiaj nej sí dânj, nì dagahui' nej sô' nej sí dânj. ⁷ Nì nga gunin rey dânj sa gi'hiaj nej sij nì gina'an ruhuâ sô' ni'in sô' nej sij; nì ga'nín sô' nej si-stadû sô' ga'anj, nì dunahuij nej sô' daran' nej sí dagahui' nej si-musû sô', nì gachr̄ij ña'an nej sô' yuman' snà'anj huin yiñán nej sí k̄ij hua dânj. ⁸ Hiô' nì gataj rey dânj gunin nej sí huin si-musû sô': “Yàngà' hia nìn' nì gà' hua yugui gi'ñanj garan rà'a nej sij; sanì nej guì ga'na' gi'ñanj dânj nì sê guì sà'aj huin ninj mánj. ⁹ Ga'anj nej suj ñan gahui

nej chrej e, ni gâkînj nej suj ga'na' ahuin nanj guiî ganari' nej suj gi'ñanj ñan garan rà'a da'nî." ¹⁰ Ni ga'anj nej musû ñan huaj nej chrej e, ni nagi'hiaj chre' nej sô' daran' nej guiî ganari' nej sô' ni ga'na' nej guiî a'nan'an ni nej guiî sà'aj; ni nda gachra chre mân nej guiî gi'ñanj ñan garan rà'a da'ní rey dânj.

¹¹ Ni gatûj rey dânj ni gini'hiaj sô' nej sí guyumân gi'ñanj dânj, ni gini'in sô' nne 'ngo sí dânj ni nitaj si nun sô' atsîj nun nej sí nne gi'ñanj ñan garan rà'a nej guiî. ¹² Ni gataj rey dânj: "Tugûnj, dàj gi'hiâ' gatûj hiuj nânj dadin' nitaj si nun' atsîj nun nej sí nne gi'ñanj ñan garan rà'a rà'aj." Sanî dín gane du'hua sí dânj. ¹³ Hiô' ni gataj rey dânj gunîn nej sí 'hiaj sun riñan sô': "Gumîn nej suj dakó sij ngà ra'a sij ni giri nej suj ga'anj sij ne' ye'e ñan hua rumîn'; ni hiuj dânj gane sij ni dugue'e sij ni nda ya rùj ñan' sij." ¹⁴ Dadin' ûta gà'ì nej guiî gakín Ma'an Ña'anj an ga'na', sanî doj nîn' ninj huin sa ganagui Ma'an.

Rayi'î san'anj kuestu

(Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26)

¹⁵ Hiô' ni ga'anj nej sí chrûn ley ni nadigi'ñûn nej sô' dàj gi'hiaj nej sô' ga'hue gànàrì' nej sô' 'ngo nuguan' gachej ga'mîn Ma'an Jesús. ¹⁶ Ni ga'nín nej sô' ga'anj nej sí huin ngà nej sô' ni huê danj nanj ga'anj nej sí huin yi'nîn' nîkaj dugui' ngà Herodes ni gataj nej sô':

—Maestrûj, ni'in nej ñûnj si a'min rè' daran' sa yàngà'a, ni gidigân yàngà' Ma'ân rè' si-chrej Ma'an Ña'anj an, ni nitaj si giriñun ruhuâ rè' dàj ga'min nej guiî rayi'î Ma'ân rè', ni nitaj si gini'hiaj rè' sa gurugui' ne' ye' nej sí dadin' ni'in rè' dàj hua ruhuâ nimân nej sij. ¹⁷ Gataj rè' dàj huin ruhuâ rè': Dùgùnàj huaj gà'huì' nej ñûnj san'anj an riñan César nî', si nitaj si dùgùnàj huaj sà'.

¹⁸ Sani ni'in Ma'an Jesús sa a'nan' ganin ruhuâ nej sij ni gata gunin nej sij: Nunj huin saj ni gayakaj nej suj da'nga'a ngàj rà'aj.

—Sí diga'ñu'unj nej suj gà' mánj.

¹⁹ Gidigân nej suj 'ngo san'anj ga'hui' nej suj kuestu staj.

Ni ga'hui' nej sij 'ngo san'anj gù'nàj denario riñan Ma'an Jesús. ²⁰ Hiô' ni gataj Ma'an Jesús:

—Ahuin sí ñan du'hua ni ahuin sí siyugui nnûn riñan san'anj nânj rà'aj.

²¹ Ni gataj nej sij:

—Ñan du'hua César ngà siyugui sô' nnûn riñanj nanj ánj.

Ni gataj Ma'an Jesús:

—Nàgà'hui' nej suj riñan César san'anj huin si'hiaj César ni nàgà'hui' nej suj riñan Ma'an Ña'anj an san'anj huin si'hiaj Ma'an Ña'anj an.

²² Nga gunin nej sij nej nuguan' nânj ni gahuin ña'anj ruhuâ nej sij, ni gudunâj nej sij Ma'an Jesús ni ga'anj nej sij.

Gachín na'anj nej sij si gànà'nînj nej nîman

(Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40)

²³ Gui dânj ni ga'na' yi'nin' nej dùgui' sí saduseo riñan Ma'an Jesús. Ni gachín na'anj nej sô' dadin' gataj nej sô'si nitaj si gana'nînj nej nîman:

²⁴ —Maestrûj, Moisés gataj: Si hua 'ngo sí dânj gayakaj nika ni gahui' sô' sani nitaj da'ní sô' ga ngà siyànà dânj, hiô' ni ganakaj dinín sô' siyànà dânj, da'nga ni ga'nga da'ní sí dânj ngà siyànà dânj ni nagane silíj dânj riñan sí gà' gahui'i. ²⁵ Ni ga siganînj nej ñînj chij dinînj sí dânj; ni gayakaj si yàhuà'a nika sô' sani gahui' sô'. Ni ñan nun ga da'ní sô' ngà nika sô', huê danj ni ganakaj dinín sô' sí huìj i siyànà minj dânj. ²⁶ Ni gahui' gè sí huìj i sani nun ga da'ní sô' ngà siyànà dânj, hiô' ni ganakaj dinín sô' sí huà'nînj ìn siyànà dânj sani nun ga da'ní sô' ni gahui' sô', ni huê danj nanj ganakaj a'ngô nej dinín sô' sí 'na' ne' rùkùu ni gane nej chij dinînj sô' ngà siyànà dânj.

²⁷ Ni ne' rùkù nga gahui' daran' nej dinînj sô' ni gahui' siyànà

dânj. ²⁸ Nga gànà'nìnj nej sô' siganînj nej nîman, nî ahuin go'ngô nej chij dìnînj sô' gahuin hia nika siyànà nânj, dadin' daran' nej sô' gane ngà siyànà nânj rà'aj.

²⁹ Hiô' nî nanikàj Ma'an Jesús nî gata gunînj nej sij:

—Gachej ruhuâ nej suj ngà sa ga'min nej suj nî nun ni'in nej suj dàj taj riñan si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an nî dàj nùkuaj hua Ma'an Ña'anj an mánj. ³⁰ Dadin' nga gànà'nìnj nej nîman nî sî gayakaj ninj nika ninj, dadin' gahuin ninj dàj rûn' huin nej ángel mán ne' yàtà'a. ³¹ Sanî rayi'î guendâ gànà'nìnj nej nîman, nî nun gahia nej suj dàj gataj Ma'an Ña'anj an rà' sa ûn'. ³² “Ñùnj huin Da'anj Abraham, nî huê huin Da'anj Isaac, nî huê huin Da'anj Jacob.” Ma'an Ña'anj an nî sê Da'anj nej nîman huin mánj, huej huin Da'anj nej guì huà nì'nà'a nanj ánj.

³³ Nga gunînj nej guì nej nuguan' nânj, nî ùta gahuin ña'anj ruhuâ ninj nga gunînj ninj dàj hua nej yì'nìn' nej sa gidigân Ma'an Jesús.

Sun niko giyi'nìn' sun gi'hiaj Ma'an Ña'anj an (Mr. 12:28-34)

³⁴ Nga gunînj nej sí fariseo si dín gahuin du'hua nej sí saduseo gi'hiaj Ma'an Jesús, nî ganahuin chre' nej sô' dàj rûn huin 'ngô rîn sí. ³⁵ Sí gidigân si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an huin 'ngô sí dânj, nî gachín na'anj sô' Ma'an Jesús guendâ ruhuâ sô' garan huè sô' Ma'an nî gataj sô':

³⁶ —Maestrûj. Ahuin nuguan' huin sa sinînj giyi'nìn' sun gi'hiaj Ma'an Ña'anj an rà'aj.

³⁷ Gataj Ma'an Jesús:

—“Gà 'ì ruhuâ sò' ni'în' Ma'an Señor huin Da'anj' ngà daran' ma'an nimânt, ngà daran' ma'an nimânt, ngà daran' da'nga'.” ³⁸ Huê nânj huin nuguan' sinînj giyi'nìn' sun gi'hiaj Ma'an Ña'anj an nî huej huin sa nîko doj gà' da' daran' nej nuguan' giyi'nìn' sun gi'hia. ³⁹ Dukuán huìj giyi'nìn' sun gi'hiaj Ma'an Ña'anj an hua dàj rûn' hua nuguan' sinînj giyi'nìn' sun

nì ta: “Ga 'ì ruhuâ' ni'în' nej duguît dâj rûn' 'ì ruhuâ' ni'în' Ma'an'.” ⁴⁰ Nì si dagahuîn' nguèj dukuán nuguan' giyi'nîn' sun nânj ngà nej nuguan' ga'min nej sô' gataj dâj gahuin nì gà' dagahuîn' daran'anj nanj ánj.

Ahuin si da'ninj huin Cristo rà'aj

(Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44)

⁴¹ Nga nîn' màn chre' nej sí fariseo, nì gachín na'anj Ma'an Jesús nej sij, ⁴² nì gata:

—Dâj anîn ruhuâ nej suj ni'in nej suj Cristo rà'aj. Ahuin si da'ninj huin ruhuâ nej suj rà'aj.

Nì gataj nej sí dânj:

—Siganînj nej dùguì' David 'na' sij nanj ánj.

⁴³ Nì gataj Ma'an Jesús:

—Nunj huin saj nì ga'min David gi'hiaj Ma'an Espíritu Santo nì gataj sô': Señor, gunin sô' rà'aj:

⁴⁴ Gataj Ma'an Ña'anj an gunin Ma'an si-Señoj:

“Gane sô' ra'á ne' huà'àj,

nda gunukua gùchrù nej sí unîn' ngà' riki dakót.”

⁴⁵ Si gataj David Señor gunin sij, nì ga'hue gahuin da'ní sô' sij nanj nîn'.

⁴⁶ Nì gà' si 'ngo nej sí dânj nun ga'hue girì' nuguan'an dâj dunanikàj nej sô' riñan Ma'an Jesús, nì àsij gui dânj nì nitaj ga si 'ngo nej sí giriñun ruhuâ gachìnj na'anj Ma'an Jesús gà' mánj.

Gataj Ma'an Jesús si gi'hiaj nej maestrû chrûn ley ngà nej fariseo sa a'nan'an

(Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

23

Hiô' nì ga'min Ma'an Jesús riñan nej guiè ngà riñan nej sí 'na' gahuin chrûn riñanj nì gata:

²—Gidigân nej maestrû chrûn sà' ley ngà nej fariseo si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an, dadin' ganakaj nej sô' sun ginikaj Moisés. ³ Huê danj nì daran' sa gataj nej sij gadagahuin nej suj

nì dagahuin nej suj, nì gànà'nìnj sà' nej suj nì dagahuin nej suj; sanì sî gîda'a nej suj chrej gi'hiaj nej sij, dadin' ùta giri ra nej sij sanì nitaj si gadagahuin nej sij mánj. ⁴ Dadin' daj rún' à'ì hua nej rasun huê danj ùta ch'ì hua nej chrej ga'nin' sun nej sij, nì ga'nin' sun nej sij si dagahuin nej gui, sanì nej ma'an nej sij nì gâ' si doj nitaj si dagahuin nej sij nej chrej ch'ì ga'nin' sun nej sij mánj. ⁵ Sa sinin gi'hiaj nej sij huin si ùta garan' ruhuâ nej sij, si ginin' daran' nej gui sa gi'hiaj nej sij. Nì nagihiaj gâchrà' nej sij nninj mán ñanj si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an, nì nagihiaj yè'è nej sij nej 'huej nikò' du'hua atsîj nîke nej sij; ⁶ Nì ùta huin ruhuâ nej sij gane nej sij riñan chrun yilâ hua yugui gane nej sí huin ñan doj ñan huin gi'ñanj an, nì nihia' ruhuâ nej sij gane nej sij riñan chrun yilâ hua yugui gane nej sí huin ñan doj. ⁷ Nì ùta garan' ruhuâ nej sij si ga'min hue'ê nej gui nì nda gîda'a ninj ra'a nej sij ñan hua ra'huee, nì nihia' ruhuâ nej sij si gataj nej gui: Maestrû gunin nej sij.

⁸ Sanì sî gahuin sta'u ruhuâ nej suj si gataj nej gui maestrû gunin nej suj; dadin' 'ngò rin si-maestrû nej suj hua, nì huej huin Ma'an Cristo, nì dinin nej suj nì yuguej nej suj huin da' go'ngò nej dugui' nej suj. ⁹ Nì sî ga'hue gataj nej suj si rej nej suj huin nej sí mán riñan hio'ó nânj; dadin' 'ngò rin Ma'an Ña'anj an huin Rej nej suj nì huê Ma'an nne yàtà'a. ¹⁰ Nì sî ga'hue gataj nej suj si maestrû huin nej suj, dadin' 'ngò rin si-Maestrû nej suj hua nì huej huin Ma'an Cristo. ¹¹ Nì sí huin ñan doj siganin nej suj nì gahuin sô' sí gunanj gitsi riñan nej suj. ¹² Dadin' sí ganin ruhuâ gahuin ñan doj siganin nej suj nì ganahuin sô' sí ginikò' ne' rùkùu, nì sí ginikò' ne' rùkùu nì ganahuin ñan sô'.

¹³ Sanì ùta giran' sañun nej suj, maestrû chrun sà' ley ngà nej fariseo, dadin' huin nej suj sí gidigañu'unj un. Dadin' ganarán nej suj rahue'e gatù nej gui ñan nne Ma'an sa nikaj sun yàtà'a; sanì gâ' nitaj si gatùj nej ma'an nej suj, nì gâ' nitaj si ga'nin nej suj gatù a'ngô nej gui nga ruhuâ ninj gatù ninj ñan nne Ma'an Ña'anj an mánj.

¹⁴ 'Ûta giran' sañun nej suj nej maestrû chrun sà' ley ngà nej fariseo, dadin' huin nej suj sí gidigañu'unj un. Dadin' ganahuij nìn' nej rasun màn ruhuâ dukuâ nej siyànà minj in gi'hiaj nej suj, nì gi'hiaj nej suj si ùta huin nej suj sí sà'a; nì rayi'í guendâ gi'hiaj nej suj dānanj nì ganahuin ra'a nej suj ùta niko kastígu.

¹⁵ 'Ûta giran' sañun nej suj maestrû, chrun sà' ley ngà nej fariseo dadin' huin nej suj sí diga'ñu'unj un. Dadin' ganahuij nej suj gaché nej suj ñan nun nne ña'anj ngà riñan hio'óo guendâ gidigān nej suj si-chrej nej ma'an nej suj, nì nga gisij gidigān nej suj nej nuguan' dānj, nì nga giri' nej suj sí ginikò' rukû nej suj nì nda huìj ganahuin nej sô' sí ga'anj ruhuâ rúnako gà' da' nej suj.

¹⁶ 'Ûta giran' sañun nej suj gidigān a'ngô nej guiì dadin' hua duchri nej suj. "Nì gataj nej suj: Si hua nej guiì gataj si hue' huin nùhui huin sa gini'in yàngà' sa gi'hiaj ninj, hiô' nì sê yàngà' huin sa gataj ninj gataj nej suj; nì si hua 'ngo guiì gataj si oro gurunūn nej sô' ruhuâ hue' huin nùhui huin sa gini'in yàngà' sa gi'hiaj ninj, hio' nì yàngà' huin sa gataj ninj gataj nej suj." ¹⁷ Sí nitaj si ñikaj raā huin nej suj nì duchri huin nej suj. Dadin' ahuin sa huin doj ruhuâ nej suj rà'aj; oro huin nì', si hue' nùhui sa nagi'hiaj gè oro huin doj sà'. ¹⁸ Huê danj nanj gataj nej suj: "Nì si hua 'ngo nej guiì gataj si si-na ña'anj an huin sa gini'in yàngà' sa gi'hiaj ninj, hiô' nì sê yàngà' huin sa gataj ninj gataj nej suj; sanì si hua da'aj nej guiì gataj si ofrenda tàj riñan si-na ña'anj an huin sa gini'in yàngà' sa gi'hiaj ninj, hiô' nì yàngà' huin sa gataj ninj gataj nej suj."

¹⁹ Huin nej suj sí nitaj si gyumān ruhuâ nì duchri huin nej suj. Dadin' ahuin sa huin sa ña'an doj ruhuâ nej suj rà'aj; ofrenda tàj riñan si-na ña'anj an huin nì', si si-na ña'anj an sa nagi'hiaj gè ofrenda dan huin sà'. ²⁰ Dadin' nej guiì gataj si si-na ña'anj an huin sa gini'in yàngà' sa gi'hiaj ninj, hiô' nì gini'in yàngàj sa gi'hiaj ninj, nì huê danj nanj gini'in yàngà' nej rasun màn riñan si-na ña'anj an nanj ánj. ²¹ Nì nej guiì gataj si hue' huin nùhui huin sa gini'in yàngà' sa gi'hiaj ninj, nì yàngà' gini'in sa gi'hiaj ninj, nì gini'in yàngà' Ma'an Ña'anj

an dadin' nne ruhuâ hue' huin nûhui dânj. ²² Nî nej guî gataj si yàtà'a huin sa gini'in yàngà' sa gi'hiaj ninj, hiô' nî chrun yilâ nne Ma'an Ña'anj an huin sa gini'in yàngà' sa gi'hiaj ninj, dadin' nne Ma'an riñan chrun yilâ dânj.

²³ 'Ûta giran' sañun nej suj maestrû chrun hue'ê ley ngà nej fariseo, dadin' sí gidigañu'unj un huin nej suj. Dadin' ga'hui' nej suj diezmo koj menta, nî ga'hui' nej suj diezmo koj eneldo, nî ga'hui' nej suj diezmo koj komino, sanî gudunâj nej suj nuguan' ña'an sta'u ga'nin' sùn Ma'an Ña'anj an: Nî nitaj si gi'hiaj nej suj sa ñikaa, nî nitaj si gananiñ àko ruhuâ nej suj ni'in nej suj nej guî nî nitaj si guyumân yitînj ruhuâ nej suj ni'in nej suj Ma'an Ña'anj an, nî nej nânj huin sa ña'an da'hui nej suj gadagahuin nej suj, sanî huê danj nanj nun da'hui nej suj gudunâj nej suj nej nânj mánj. ²⁴ Gidigân nej suj sanî huin nej suj sí duchri, nî aka nej suj yuku si'nin' nne go'o nej suj, nânj huin nga nagi'hiaj hai nej suj rayi'î nej sa nitaj si huin gakî'in, sanî gayamânj nej suj yuku kameyu, nânj huin nga ga'nînj nej suj si gi'hiaj nej guî gakî'n hua nîko nî nitaj si nagi'hiaj hai nej suj mánj.

²⁵ 'Ûta giran' sañun nej suj, maestrû chrun ley ngà nej fariseo, dadin' sí gidigañu'unj un huin nej suj. Dadin' dàj rûn' gi'hiaj nej guî nga gana'nin' ninj yichrá basu ngà yichrá go'o huê danj hue'ê nagi'hiaj nej suj ma'an nej suj, sanî ruhuâ nimân nej suj nî ùta mân gakî'n' tûu ngà nej gakî'n' ganahuin ngà nej guî gi'hiaj gakî'in. ²⁶ Fariseo duchri suj gà' man'. Gànà'nin' sinin' nej suj ruhuâ basu ngà ruhuâ go'o, nî ne' rùkù nî ganahuin sà' ne' ye' go'o, nî nânj huin si gà' sinin' da'hui ganahuin sà' ruhuâ nimân nej suj, da'nga nî ganahuin sà' ne' ye' nej suj.

²⁷ 'Ûta giran' sañun nej suj maestrû chrun hue'ê ley ngà nej fariseo, dadin' sí gidigañu'unj un huin nej suj. Nî huin nej suj dàj rûn' huin chran gâtsi ñan gachin' nej sij nej nîman dadin' yàngà' hia nîn', nî nda hue'ê chre hua ne' ye' chran dânj, sanî ne' rùhuà chran danj nî nda nìchra chre mân kú nej nîman nî

ûta mân sa kij huaa. ²⁸ Huê danj hua nej suj; ni ûta hue'ê nagihiaj nej suj ma'an nej suj guendâ ruhuâ nej suj si gataj nej guî si huin nej suj guî gi'hiaj sa nika, sani ruhuâ nimân nej suj ni ûta mân nuguan' gidigañu'unj un ngà nej gakin'in.

²⁹ 'Ûta giran' sañun nej suj maestrû, chrûn sà' ley ngà nej sí fariseo, dadin' sí gidigañu'unj un huin nej suj. Ni nagihiaj nej suj chran ñan gachin' nej sij nej sô' gataj dàj gahuin, ni nagihiaj hue'ê nej suj nej chran ñan gachin' nej sij nej sí gi'hiaj sa nika. ³⁰ Ni gataj nej suj: "Si nun gane nej ñûnj diû nga gane rej nej ñûnj, ni si gahuin nej ñûnj ngà nej sô' guendâ dagahui' nej ñûnj, ni si gañanj nej ñûnj tun nej sí gataj dàj gahuin sa mánj." ³¹ Huê danj ni ganakaj guendâ nej suj, si huin nej suj da'ni nej sô' dagahui' nej sí gataj dàj gahuin.

³² Dugu'nin' nej suj ni gi'hiaj nej suj dàj rûn' gi'hiaj rej nej suj.

³³ Dàj rûn' gi'hiaj yukuáa huê danj gi'hiaj nej suj, yi'nin' nej yukuá suj gà' man'. Dàj gi'hiaj nej suj ga'hue gananj nej suj dadin' gà' giri' ni'hiaj nej suj ginun nej suj ruhuâ rúnako rà'aj.

³⁴ Huê danj ni, ga'nin' nej sí gataj dàj gahuin ngà nej sí ni'in sà' nga nej sí chrûn sà' ley guchi' nej sô' riñan nej suj; sani da'aj nej sô' dagahui' nej suj, ni a'ngô da'aj nej sô' dunikò' nej suj riñan rugutsi, ni gà'huì' nej suj ni'hiaj a'ngô da'aj nej sô' ruhuâ hue' huin nûhui, ni ginikò' nej suj gata rùhuà nej suj nej sô' 'ngo yuman' snà'anj ni a'ngô yuman' snà'anj an. ³⁵ Huê danj ni giran' sañun nej suj ni gànàtà' tun daran' nej sí gi'hiaj sa nika yichrá nej suj, àsij tun Abel dadin' gahuin sô' sí gi'hiaj sa nika ngà tun Zacarías da'ni Berequias, sí dagahui' nej suj danin' hue' huin nûhui, ñan nikin' si-na ña'anj an.

³⁶ Yàngà' hia nin' ni gatâ si daran' nej nânj ni ga'naj riñan nej guî màn diû hijaj.

**Ûta dugue'e Ma'an Jesús rayi'î nej guî
màn ruhuâ yuman' snà'anj Jerusalén
(Lc. 13:34-35)**

³⁷ 'Jerusalén, Jerusalén, huê' huin sa dagahui' nej sô' gataj dàj gahuin, ni garrûn' hiěj nej sí ga'nin' guchi' riñan'. Ni ûta

gà'lì gi'hiâ si ganahuin chre' nej da'nít, dàj rún' gi'hiaj yuchee nga nagi'hiaj chre' xuj nej da'ní xuj nì ganachrîj xuj riki sigachi xuj, sanì nun garan yina' nej sa gi'hiâ ngà' mánj. ³⁸ Hiãj nì gùnàj dukuâ nej suj nì gahuin òin'inj ruhuaj nì nitaj guì gane ruhuaj mánj. ³⁹ Dadin' gata' nì àsjì gui hiaj nì sì gini'in nej suj ñùnj, nda gui gataj nej suj: “Si ùta hue'ê gi'hiaj Ma'an sa ga'na' riñan siyugui Ma'an Señor.”

Gataj Ma'an Jesús si duguane nej sij nuhuí nìko nne ruhuâ yuman' snà'anj Jerusalén

(Mr. 13:1-2; Lc. 21:5-6)

24 Nga gahui Ma'an Jesús ruhuâ nuhuí nìko nì hua ga'an, nì ga'na' nej sí 'na' gahuin chrùn riñanj nì gayi'ì nej sò' nì gidigàn nej sò' nej hue' sà' xi màn ñan nne nuhuí nìko. ² Nì nanikàj Ma'an Jesús nì gata:

—Ni'in nej suj si ùta sà' hua nej hue' xi nânj nî'. Yàngà' hia nìn' gata, nì gùyùmàn diù nì sì gitá nej hiěj yichrá nej dugui'ij, dadin' duguane nej sí daran' nej hiěj dan nanj ánj.

Nej da'nga' gahuin nga nìn' gachin ganahuij yumiguii

(Mr. 13:3-23; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Nì nne Ma'an Jesús raã kij ñan màn chrùn olibo, nì ga'na' anêj nej sí 'na' gahuin chrùn riñanj nì gataj nej sò' gunin:

—Gataj Ma'ân rè' àmàn gahuin nej nânj, nì ahuin da'nga' huin sa ginì'in nej ñùnj nga ga'na' ñùn Ma'ân rè', nì nga ganahuij yumiguii.

⁴ Nanikàj Ma'an Jesús nì gata:

—Ga gudadû nej suj nì sì gidigañu'unj gà' si 'ngo nej sí nej suj mánj. ⁵ Dadin' ga'na' ùta gà'ì nej sí nì garan sun nej sò' siyuguí nì gataj nej sò': “Ñùnj huin Ma'an Cristo”; nì gidigañu'unj nej sò' ùta gà'ì nej guì. ⁶ Nì gunin nej suj si gahuin sañuun nì gùtá' nej stâdu ne' dânanj nì gùtá' nej sò' ne' dàmanj; sanì sì guyu'hui' nej suj, dadin' huã niñan si huê danj gahuin; sanì huã nìn' gachin ganahuij yumiguii. ⁷ Dadin'

gunin' 'ngo país ngà a'ngô país, nì gunin' 'ngo rey ngà a'ngô rey; nì gahuin yi'naa, nì ga'huij ñùn nùkuaj xi ùta gà'ì nej yuman' màn ruhuâ yumiguì. ⁸ Sanì daran' nej sa gahuin nì hiaj gayi'ì sinin sañuun riñan nej guì nanj ánj.

⁹ 'Hiô' nì nàgà'huì' nej sí nej suj nì giran' sañun nej suj, nì dagahui' nej sô' nej suj, nì gata ruhuâ daran' nej guì nej suj rayi'ì siyuguí. ¹⁰ Hiô' nì ùta gà'ì nej guì gà' gini'in si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an nanikàj gi'hiaj gakìn'in, nì ùta gininj 'ì nej dugui' ninj riñanj ninj nì nàgà'huì' ninj nej dugui' ninj riñan nej sí nìkaj suun. ¹¹ Nì ga'na' ùta gà'ì nej sí profeta gidigañu'unj un, nì gidigañu'unj nej sô' ùta gà'ì nej guì. ¹² Nì guendâ ùta giyi'nanj nej gakìn'in, nì sì ga 'ì ruhuâ nej guì ni'in ninj nej dugui' ninj mánj.

¹³ Sanì nej guì gunùkuaj ganikin' ran ngà Ma'an Ña'anj an nda gui gahuì' ninj, nì guì dânj huin sa gananin. ¹⁴ Nì gànàtâ' nej sij nuguan' gi'hiaj gananin nej guì nìn' gàchrâ' ruhuâ yumiguì; nì ña'an huaj si gunin daran' nej guì màn nìn' gàchrâ' ruhuâ yumiguì; hiô' nì gùyùmàn diù nì ganahuij yumiguì.

¹⁵ 'Hiaj rù'huaj, nì nga gini'in nej suj ga'anj gane sí kij huua ruhuâ nuhú niko nne Jerusalén nì nagì'hiaj kij sô' nì gudurè' sô' ley nìkaj nej guì màn hiuj dânj —sí gahia nì garan da'nga' ruhuâ sô'—, ¹⁶ Hiô' nì nej guì nne riñan hio'ó Judea, nì gunanj ninj nì ga'anj ninj riki kij ì. ¹⁷ Guì tàj yichrá dukuâ, nì sì gananinj ninj guendâ ganakaj ninj nej rasun màn ruhuâ dukuâ ninj mánj. ¹⁸ Nì sí ga'anj gi'hiaj sun kij ì, nì sì gananikàj sô' na'na' sô' dukuâ sô' guendâ ganakaj sô' si-chamarâ sô' mánj. ¹⁹ Sanì ùta nìkì nej siyànà nun riki, ngà nej siyànà dugutsi ne'ej si giran' ninj nga gùyùmàn gui dânj. ²⁰ Gàchìnj nì'hiaj nej suj riñan Ma'an Ña'anj an, sisì sì ga'na' sañun nânj riñan nej suj nga gahuin diù gahiu 'hue'e nej si nga gahuin gui ganarânj rùhua mánj. ²¹ Dadin' ga'na' 'ngo sañun niko xi riñan nej guì nì ùta giran' sañun ninj, nì àsìj nga gahuin yumiguì nì nitaj àmàn ga sañun xi dânj, nì gà' si gaj ne' rùkù nga gisìj gahuin sañun xi nânj mánj. ²² Nì si nuhùi' si ganadugua' Ma'an

Ña'anj an nej gui gahuin sañun dânj, hiô' nî gà' si 'ngo nej guî si gananin; sanî rayi'î nej guî gà' ganagui Ma'an Ña'anj an. Hiô' nî gà'nàgà' nej gui gahuin sañuun.

²³ 'Hiô' nî si hua 'ngo guî gataj gunin nej suj: "Gini'hiaj nej suj, dadin' hiuj nânj nikin' Ma'an Cristo", nej si gataj ninj "gini'hiaj nej suj dadin' ne' dâmanj nikin' Ma'an Cristo", nî si guyumân ruhuâ nej suj mánj. ²⁴ Dadin' ga'na' nej sí gidigañu'unj un nî gataj nej sô' si huê nej sô' huin Ma'an Cristo, nî huê danj nanj ga'na' nej sí profeta gidigañu'unj un, nî úta nîko ga nej da'nga' gi'hiaj nej sô' nî orâ chre nî ganahuin nej guî a'nan'an gi'hiaj nej sô', nî gahuin nî gidigañu'unj nej sô' nej guî gà' ganagui Ma'an Ña'anj an. ²⁵ Nî huê danj gà' gatâ gunin nej suj àsîj sinîin. ²⁶ Huê danj nî si gataj nej sô' gunin nej suj: "Gini'hiaj nej suj dadin' huê Ma'an Cristo nne riñan hio'ó hua nàkò", nî si gahui nej suj ga'anj nej suj; nî si gataj nej sô' gini'hiaj nej suj dadin'", huê Ma'an Cristo nne huî ruhuâ hue' huin nûhui tàj yàkàan, nî si guyumân ruhuâ nej suj mánj. ²⁷ Dadin' dàj rûn' giràn gi'hiaj du'hui ne' gisîj gui nî gachinj nda ne' gatûj gui, nî huê danj gahuin nga ga'na' ñun Ma'án. ²⁸ Dadin' dânè' gahuin gingaj nneè kú nej nîman, nî hiuj dânj nàrà'huì' nej yachruú guendâ ya nej yô' nneè nej nîman.

Nga ga'na' ñun Ma'an Jesús

(Mr. 13:24-37; Lc. 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

²⁹ Nî orâ chre nga ganahuij nej gui gahuin sañuun, nî gahuin rumin' riñan gui, nî si giyigîn riñan ahuii, nî ginin nej atî' màn ne' yàtà'a, nî gisîkî' nej sa nûkuaj màn yàtà'a. ³⁰ Hiô' nî nga gà'nàj nî gùrùguì' da'nga'a ne' yàtà'a; hiô' nî úta guyu'huì' daran' nej guî màn riñan hio'óo nî úta gudugue'e ninj nî gaguâj hia ninj, nî gini'in ninj gà'nàj riñan nej nnga màn ne' yàtà'a, nî úta nîko hua suun ginika nga gà'nàj nî nda giràn chre nîn' gachrà' gi'hiâ. ³¹ Nî gà'nîn nej ángel nî gaguaj nûkuaj sta'u ninj dàj rûn' aguâj chrun âñànj an, nî nagi'hiaj

chre' ninj nej guì gâ' ganaguîj, nej guì mán ne' yìchràj a, ne' rìki, ne' gisîj gui, ne' gatûj gui nî nda ñan ganahuij riki yàtà'a.

³² 'Nî gahuin chrún nej suj dàj taj nuguan' ráan rayi'f chrún îgu: Nga 'na' ganahuin 'nînj ra'a chrún igû, nî ganasîj koj o ra'a, nî garan da'nga' ruhuâ nej suj si gâ' doj huaj gùyùmàn diú ña'an. ³³ Huê danj nî nga gini'in nej suj daran' nej nânj, hiô' nî garan da'nga' ruhuâ nej suj si gâ' gahuin nìchrúnj nî gâ' nìkînj riñan rahue'e. ³⁴ Yàngâ' hia nî'n' gâtâ, si nga nî'n' gâchin ganahuij nej guì riñan hio'ó nî hua niñan si gahuin daran' nej nânj. ³⁵ Yàtà'a ngâ hio'ó nî ganahuij ngue sanî si gahuin chre gâ' si 'ngô si-nùguàn'ànj mánj.

³⁶ 'Sanî gui gahuin daran' nej nânj nî dàj orâ gahuin nî gâ' si 'ngô sí nun ni'in, nî gâ' nun ni'in nej ángel mán ne' yàtà'a, mán 'ngô rîn Ma'an Rê Ña'anj an huin sa ni'in.

³⁷ 'Sanî dàj rûn' gahuin nej gui nga gane Noé, huê danj gahuin nga ga'na' ñûn Ma'án. ³⁸ Dadin' nej gui nga nî'n' gâchin ga'na' gumàn nùgui nî nej guì gimân diú dânj nî yâ nî go'o ninj, nî gayakaj ninj nika ninj nî garan rà'a ninj.

³⁹ 'Nî nun garan da'nga' ruhuâ ninj nda gui ga'na' gumàan nî gata daran' ninj ga'an, nî huê dànanej gahuin nga ga'na' ñûn Ma'án. ⁴⁰ Hiô' nî nun huìj sí gi'hiaj sun nguèj sô' do'ó nguèj sô', nî 'ngô sí dânj ganakaj Ma'an Ña'anj an, nî a'ngô sí dânj gùnàj gi'hia. ⁴¹ Nun huìj siyànàa guchra' nguèj ninj nihiaj a riñan molino: Nî 'ngô siyànà dânj ganakaj Ma'an Ña'anj an nî a'ngô siyànà dânj gùnàj gi'hiaj Ma'an Ña'anj an.

⁴² 'Hue'ê dugumîn nej suj ma'an nej suj riñan gakin'in nî dugu'nîn' nej suj gi'hiaj nej suj sa sà'aj ngâ nej guì, dadin' nun ni'in nej suj dàj orâ ga'na' Ma'an si-Seño nej suj mánj.

⁴³ 'Sanî garan da'nga' ruhuâ nej suj nej nânj, nî si 'ngô sí a'nî'n' riñan nej dugui' gâ' ni'in dàj orâ ga'na' gi'hiaj tû sí tûu dukuâ sô', nî gâ' gane chrún sô' guendâ dugumîn sô' dukuâ sô' nî si ga'nînj sô', gi'hiaj tû sí dânj sa mán ruhuâ dukuâ sô'. ⁴⁴ Huê danj nî ga yugui nej suj; dadin' gâ'nàj 'ngô gui nga nitaj si ànà'huìj nej suj ñùnj.

Musû dagahuin hue'ê nî musû nun ga'hue dagahuin hue'ê
(Lc. 12:41-48)

⁴⁵ 'Ahuin sí huin musû hue'ê dagahuin, nî hue'ê garânj da'nga' ruhuâ sô' sun giyi'nin' sun gi'hiaj si-yîru'hue sô', nî ginikaj sun sô' dukuâ si-yîru'hue sô' nî ûta ganahuij ruhuâ sô' nî gi'hiaj yugui sô' sa yâ nej guiî dugûta sun si-yîru'hue sô'.
⁴⁶ Ga nîhiâ' ruhuâ sí musû dânj, si dânanj gi'hiaj sô' nga ga'na' si-yîru'hue sô'. ⁴⁷ Yàngà' hia nîn' gâtà nî ganahuin rà'a sô' sun yàkàan nî ginikaj ñu'unj sô' riñan daran' nej rasun huin si'hiaj si-yîru'hue sô'. ⁴⁸ Sanî si huin sô' musu kij hua nî ga'min sô' ngà nimân sô' nî gataj sô': Gahuin ran si-yîru'hue ga'na' sô';
⁴⁹ Nî gayi'î sô' nî gà'huì' sô' ni'hiaj a'ngô nej sí musû gi'hiaj sun ngà sô', nî man sun yaa ngà sun go'oo gi'hiaj sô' ngà nej sí àyìnîin. ⁵⁰ Sanî ga'na' si-yîru'hue sô' gui nga nitaj si ànà'huìj sô', orâ ngà nitaj si ni'in sô', ⁵¹ nî ûta ganahuin rà'a sô' kastîgu gi'hiaj si-yîru'hue sô', nî gune' sô' gane sí dânj ngà nej sí gidigañu'unj un; nî hiuj dânj gane sô' nî ûta gudugue'e sô' nî nda ya rùj ñan' sô'.

Nuguan' rán ganânî rayi'î nej chî' siyànà ñan

25 'Hiô' nî nej guiî nîkò' rukû Ma'an Jesús, huin dâj rûn' huin chî' nej siyànà ñan gida'a ña'an gudugùn, nî gahui ninj ga'anj ninj guendâ ruhuâ ninj gatû ninj gi'ñanj ñan garan rà'a 'ngo sí. ² Nî ùn'ùn' nej siyànà ñan dânj ûta hue'ê garânj da'nga' ruhuâ, sanî a'ngô un'un' nej siyànà ñan dânj nun ga'hue garan da'nga' ruhuâ. ³ Nî nej siyànà ñan nun ga'hue garan da'nga' ruhuâ nî gida'a ninj ña'an gudugùn, sanî nun gida'a ninj gasîti ginikaj ninj ga'anj ninj; ⁴ sanî nej siyànà ñan hue'ê garânj da'nga' ruhuâ nî gachra ninj gasîti ruhuâ sigûu, nî ganakaj ninj ña'an gudugùn nî ganikîn' chrûn ninj. ⁵ Sanî gahuin rân ga'na' sí gayakaj nej siyànà dânj, huê danj nî gayi'ij nî ga'na' nnej e riñan ninj huê danj nî gatoj ninj. ⁶ Nî nga gahuin da'aj ne' ruhuâ ñan'an nî gunîn ninj si ûta nûkuaj ga'min 'ngo sa

ga'min nî gata: “Gà' 'nà' sô' gahuin nika nej suj; nî gahui nej suj nî ganahuin ra'a nej suj sô' nanj ánj.” ⁷ Hiô' nî ganachi daran' nej siyànà ñan dânj, nî gayi'lî ninj nî gi'hiaj yûgui ninj ña'an gudugùn. ⁸ Nî gataj nej siyànà ñan nun ga'hue garan da'nga' ruhuâ dânj, gûnîn nej siyànà ñan sà' garânj da'nga' ruhuâ: “Rîkî nej suj doj si-gasîti nej suj gîrî' nej ñûnj dadin' gînà'aj ña'an gudugùn nîkaj nej ñûnj nanj ánj.” ⁹ Sanî nanikàj nej siyànà hue'ê garânj da'nga' ruhuâ dânj nî gataj ninj: “Guendâ sî gachin gîrî' nej suj nî sî gachin gîrî' nej ñûnj, nî dânanj dũgùnàj huaj si ga'anj gîran nej suj ñan manj anej, nî gîrî' nej suj garan sun nej suj nanj ánj.” ¹⁰ Sanî nga nîn' ga'anj gîran nej siyànà ñan dânj, nî ga'na' sí gayakaj ninj; nî nej siyànà ñan gà' huà yugui nî gatûj ninj ñan garan rà'a ninj ngà sí gayakaj ninj, huê danj nî ganarán riñan rahue'e. ¹¹ Huê danj nî nda ne' rûkù doj ga'na' a'ngô da'aj nej siyànà ñan dânj, nî gataj ninj: “Señor, Señor, gana'nîn Ma'ân rè' riñan rahue'e gatû nej ñûnj.” ¹² Sanî nanikàj sí dânj, nî gataj sô': “Yàngà' hia nîn' gâtà, nî nun ni'ín nej suj mánj.”

¹³ Hiô' nî gataj Ma'an Jesús:

—Dugumîn hue'ê nej suj ma'an nej suj, rû'huaj, dadin' nun ni'in nej suj dàj orá gà'nàj mánj.

Nuguan' rán ga'min rayi'î nej talento

¹⁴ Dadin' Ma'an sa nîkaj sun ne' yàtà'a huin dàj rûn' huin 'ngô sí ga'anj nda gan' xi, nî ganakín sô' nej sí gi'hiaj sun riñan sô' guendâ nàgà'huì' sô' nej rasun huin si'hiaj sô' dugumîn nej si-musû sô'.

¹⁵ Nî ga'hui' sô' ùn'ùn' talento ra'a 'ngô si-musû sô', nî ga'hui' sô' huìj talento ra'a a'ngô si-musû sô', nî ga'hui' sô' 'ngô talento ra'a a'ngô si-musû sô', nî ganahuin rà'a da' go'ngô nej sô' dàj hua yugui ma'an nej sô' gi'hiaj sun nej sô'; huê danj nî nga gisîj ganachrîj sô' talento ra'a nej si-musû sô' nî ga'anj sô' nda gan' xi. ¹⁶ Nî sí ganahuin ra'a ùn'ùn' talento nî ga'anj sô' nî gi'hiaj sun sô' ngà nej talento dânj, nî gi'hiaj ganán sô' a'ngô un'un' talento ganata' yichrá sa ganahuin rà'a

sô'. ¹⁷ Huê danj nanj gi'hiaj sun musû ganahuin rà'a huìj talento, nì gi'hiaj ganân sô' ganata' ahuìj talento yichrà sa ganahuin rà'a sô'. ¹⁸ Sanì sí musû ganahuin rà'a 'ngò talento ni dò' sị ga'anj gànj sô' 'ngò hieu'uj u riki hio'óo, nì gachrìj huì sô' sa'anj ganahuin rà'a sô'. ¹⁹ 'Ne' rùkù nga gachîn ùta niko diû nì ga'na' sí yìru'hue dânj; nì nagi'hiaj sô' guenda ngà da' go'ngò nej sí dânj. ²⁰ Nì guyumân sí ganahuin rà'a ùn'ùn' talento, nì nìkaj sô' a'ngô un'un' talento ga'na' sô' nì gataj sô': "Señor, ùn'ùn' talento riki rè' ra'á nì huej 'na' nan nì ganakaj rè', nì gi'hiaj ganânj a'ngô un'unj ganata' yichra." ²¹ Nì gataj síchìj huin yìru'hue dânj: "Dùgùnàj gi'hiâ' dadin' hue'ê gadagahuîn'; doj nìn' huin sa rikìj ra'a sanì ùta hue'ê gadagahuîn' riñanj, sanì ginikaj sun' riñan ùta gà'ì nej suun; gatù nì ganahuin nìhiâ' ruhuâ' ngàj nanj ánj." ²² Nì guyumân sí ganahuin rà'a huìj talento nì gataj sô': "Señor, huìj talento huin rikì rè' ra'á; huej 'na' nan ganakaj rè', nì gi'hiaj ganânj ahuì ganata' yichra." ²³ Nì gataj sí yìru'hue dânj: "Dùgùnàj gi'hiâ' dadin' ùta hue'ê dagahuîn' riñanj; nì doj nìn' huin sa girikìj riñan' sanì ùta hue'ê gadagahuîn' riñanj, hiô' nì ginikaj sun' riñan ùta gà'ì nej suun; gatù nì ganahuin nìhiâ' ruhuâ' ngàj nanj ánj." ²⁴ Huê danj nì guyumân sí ganahuin rà'a 'ngò talento nì gataj sô' gunìn si-yìru'hue sô': "Señor ni'ín si ùta huê rè'; dadin' ganakaj rè' ñan nun gunun rè' nì ganarân' rè' ñan nun dagamân' rè'; ²⁵ rayi'í dânj nì guyu'huí, nì ga'anj gachrì huìj riki hio'óo si-talentô rè' nì huej 'na' nan ganakaj rè'." ²⁶ Nanikaj sí yìru'hue dânj nì gataj sô' gunìn sí dânj: "Musû a'nan'an nì sí rùmìin huîn', ni'ín' si ganakâ ñan nun gùnunj nì ganara'án ñan nun dagamán." ²⁷ Hua niñan nì asà' nì ga'huì' si-sàn'àn riñan nej sí gi'hiaj sun ngà san'anj an, nì nga ga'na' ñún, hiô' nì ganahuin rà'á si-sàn'àn ngà sa ganata' raj saj áj." ²⁸ "Ga'ne nej suj 'ngò rìn talento ra'a sij; nì nàgà'huì' nej suj ra'a sí nìkaj chi' talento. ²⁹ Dadin' sí huaj riñan nì ganahuin rà'a sô' doj, nì sí nitaj si huaj riñan nì giye'ne doj sa hua riñan sô'. ³⁰ Nì sí musû nitaj si ni'ñanj dânj nì gir'è'ej nej

suj ga'anj sô' ne' ye'e ñan hua rumin'; ni hiuj dânj gane sô' ni ùta gudugue'e sô' ni nda ya ruj ñan' sô'.”

Nagi'hiaj Ma'an guenda ngà nej país màn ruhuâ yumiguì

³¹ 'Nga ga'na' Ma'an Cristo ginikaj sunj ruhuâ yumiguì ni ga'na' daran' nej ángel huin sa gèe ngà Ma'an, hiô' ni ga'na' gane riñan chrun yilâ raan chre guendâ ginikaj sunj.

³² Ni ganahuin chre' daran' nej yuman' màn ruhuâ yumiguì; ni gi'hiaj ane da' go'ngo nej guì siganînj nej dugui' ninj, dàj rûn' gi'hiaj anêj sí nîkîn' dugumîn nej matsij i ngà nej stanee. ³³ Ni ganînj nej matsij i ra'a ne' huà'aj, ni ganînj nej stanee ra'a ne' chrîn. ³⁴ Hiô' ni gataj Ma'an Rey gunîn nej guì nîkîn' ra'a ne' huà'aj: “Guhua' nej suj ni ganahuin nihià' ruhuâ nej suj, dadin' da'ní Ma'an Rê Ña'anj an huin nej suj, ni ganahuin ra'a nej suj ñan gane nej suj dadin' gà' hua yugui lugâ guendâ gane nej suj àsìj nga gi'hiaj Ma'an Ña'anj an yumiguì. ³⁵ Dadin' ganachinj yi'naa riki, ni girikî nej suj yâj; ganakó nnee ni girikî nej suj nnee go'ôj; gahuin sí ga'na' a'ngô yuman'an ni ganahuin ra'a nej suj ñunj. ³⁶ Ga nnèj ni girikî nej suj atsìj i ginûnj; ga'nán ni ga'na' ginî'hiaj nej suj ñunj; gané dukuâ ga'a ni ga'na' ginî'hiaj nej suj ñunj.” ³⁷ Hiô' ni nanikàj nej sí gi'hiaj sa nîkaa ni gataj nej sô': “Señor àmàn gini'in nej ñunj si ganachinj yi'naa riki Ma'ân rè', ni girikî nej ñunj yâ Ma'ân rè', ni ganakô Ma'ân rè' nnee ni riki nej ñunj nnee go' Ma'ân rè' rà'aj. ³⁸ Ni àmàn gini'in nej ñunj si gahuin Ma'ân rè' sí ga'na' a'ngô yuman'an ni ganahuin ra'a nej ñunj Ma'ân rè', ni ga nnè Ma'ân rè' ni girikî nej ñunj atsìj i ginun Ma'ân rè' rà'aj. ³⁹ Àmàn gini'in nej ñunj ga'nan' Ma'ân rè', ni àmàn gini'in nej ñunj gane Ma'ân rè' dukuâ ga'a, ni ga'na' ginî'hiaj nej ñunj Ma'ân rè' rà'aj.” ⁴⁰ Nanikàj Ma'an Rey ni gata: “Yàngà' hia nîn' gàtâ ni si dânanj gi'hiaj nej suj ngà go'ngo nej dinîn hua lij doj, ni huê ngà Ma'án huin sa gi'hiaj nej suj dânanj.”

⁴¹ 'Hiô' ni huê dânanj gataj Ma'an Rey gunîn nej guì nîkîn' ra'a ne' chrîn: “Guxun nej suj Ma'an nej suj riñanj, dadin' sí kij huaa huin nej suj, ga'anj ginun nìgànj nej suj ruhuâ rúnâko

dadin' gà' hua yugui ginun sa nàsà'a ngà daran' nej ángel ginikò' rukuj nanj ánj. ⁴² Dadin' ganachinj yi'naa rikí, saní nun girikí nej suj yàj, nì ganakó nnee, nì nun girikí nej suj nnee gò'òj. ⁴³ Gahuín 'ngo sí 'na' a'ngô yuman'an nì nun ganahuin ra'a nej suj ñùnj; ga nnèj nì nun girikí nej suj atsij i ginûnj; ga'nán nì gané dukuâ ga'a, nì nun ga'na' giní'hiaj nej suj ñùnj.” ⁴⁴ Hiô' nì nanikàj nej sí dânj nì gataj nej sô': “Señor, àmàn gini'in nej ñùnj si ganachinj yi'naa riki Ma'ân rè', nì ganakô Ma'ân rè' nnee, nì gahuin Ma'ân rè' sí 'na' a'ngô yuman'an, nì ga nnè Ma'ân rè', nì ga'nán' Ma'ân rè', nì gane Ma'ân rè' dukuâ ga'a, nì nun gunanj gitsi nej ñùnj nì nun girikí nej ñùnj sa gachín Ma'ân rè' rà'aj.” ⁴⁵ Hiô' nì nanikàj Ma'an Rey dânj nì gataj sô': “Yàngà' hia nìn' gata nì nga nun gà'huì' nej suj sa gachin riñan nej sí hua lij doj gà' da' ñùnj, nì dàj rûn' huin si nun girikí nej suj riñanj huin.” ⁴⁶ Hiô' nì ga'anj nej gui ñanj ruhuâ rúnâko guendâ gahuin kastígu ninj nìgànj chre, nì nej gui gi'hiaj sa níkaa nì gane nìgànj ninj ngà Ma'an Ña'anj an nanj ánj.

Gi'hiaj yugui nej sij dàj gida'a nej sij Ma'an Jesús

(Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

26 Nga gisíj ganahuij Ma'an Jesús gidiganj daran' nej nuguan' ñanj, nì gata gunin nej sí 'na' gahuin chrún riñanj:

²—Gà' ni'in nej suj si yichrá huìj gui nì gùyùmàn gi'ñanj pascua, nì nàgà'huì' nej síi Ma'an Cristo guendâ dunikò' rùgùtsì nej sij riñan rugutsii Ma'an.

³Nì hué gè gui dânj nì ganahuin chre' nej rej huin ñaan, nga nej maestrú chrún ley nì nej síchij achij màn ruhuâ yuman'an riñan hue' huin dukuâ rej huin ñan nìn' gù'nàj Kaifás. ⁴Nì ganarísna'anj nej sij dàj ga'hue gidìgañu'unj nej sij nì gida'a nej sij Ma'an Jesús, guendâ dagahui' nej sij Ma'an.

⁵Saní gataj nej sí dânj:

—Sì gida'a nê' sij gui nga gahuin gi'ñanj an, dadin' ùta gaguaj nej gui yùmàn'an giní'in ninj nê'.

Gachrîj 'ngo siyànàa gasîti Ma'an Jesús

(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

⁶ Nî nne Ma'an Jesús yuman' Betania; dukuâ Simón sí ginûn yi'î lepra, ⁷ Nî ga'na' 'ngo siyànàa riñan Ma'an, nî nîkaj siyànà dânj 'ngo basû nun nne gîn' dâj a nî ûta nîko san'anj an du'hue, nî gutâj siyànà dânj ahui Ma'an Jesús, nga nîn' nne yi'nîn mesa. ⁸ Nî nga gini'in, nej sí 'na' gahuin chruun dâj gi'hiaj siyànà nânj ngà Ma'an Jesús nî gina'an ruhuâ nej sô' nî gataj nej sô':

—Nûnj huin saj nî girè' chre nne gîn' dâj nânj rà'aj. ⁹ Dadin' ga'hue gànè' nne gîn' dâj nânj nî ûta nîko san'anj an girì' du'hue nî san'anj nânj, gà'huè' ra'a nej guèi gànîki.

¹⁰ Nî garânj da'nga' ruhuâ Ma'an Jesús dâj ganîn ruhuâ nej sij nî gata gunin nej sij:

—Nûnj huin saj nî garan' ñu'unj nej suj siyànà nânj rà'aj. Dadin' dùgùnâj hua sa sà' gi'hia ngâj. ¹¹ Dadin' daran' diû gimàn nej guèi gànîki ngà nej suj, sanî nûnj nî sê daran' diû gané ngà nej suj mánj. ¹² Dadin' guendâ gutâj siyànà nânj nne gîn' dâj a nneè kû, nî gà' gi'hiaj yugui nneè kû guendâ gâchîn' nej sij nûnj. ¹³ Yàngà' hia nîn' gâtà nî dànè' gahuin ga'mîn nej sij nuguan' gi'hiaj ganânin nej guèi, nî nîn' gâchrà' ruhuâ yumiguèi nî gununa nej sij sa gi'hiaj siyànà nânj ngâj, guendâ ganânun ruhuâ nej guèi sa gi'hiaj siyànà nânj ngâj.

Naga'hui' Judas Ma'an Jesús

(Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6)

¹⁴ Hiô' nî ga'anj 'ngo sí gù'nâj Judas, riñan nej rej huin ñaan, nî huin sô' 'ngo nej yùhuìj sí ga'na' gahuin chrun riñan Ma'an Jesús. ¹⁵ Nî gataj sô':

—Andaj guru'hue nej suj du'huêj, nî ga'hue nàrikîj Ma'an Jesús riñan nej suj rà'aj.

Hiô' nî ga'hui' nej sí dânj kô chi' san'anj huin plata gahuin du'hue sij. ¹⁶ Nî àsjì gui dânj nî nana'hui' Judas dâj gi'hiaj sô' ga'hue nàgà'huì' sô' Ma'an Cristo riñan nej rej huin ñaan.

Ga'nin' sun Ma'an Jesús si gida'a nej sij Sena

(Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

¹⁷ Gui sinin nga guyumân gi'ñanj ya nej sij rachrún nitaj si 'ninj chru dunu'man'an, ni ga'na' nej sí 'na' gahuin chrun riñan Ma'an Jesús, ni gataj nej sô':

—Dà nè' garan' ruhuâ Ma'ân rè' si gi'hiaj yugui nej ñùnj ñan ya Ma'ân rè' pascua rà'aj.

¹⁸ Ni gataj Ma'an Jesús:

—Ga'anj nej suj yuman' snà'ànj ñan nne 'ngo sí dânj, ni gataj nej suj gunin sô': “Ma'an Maestrú gataj: Ni gà' gahuin nìchrùn' diú gahuij; ni ruhuâj gùchij dukuât gi'hiâ gi'ñanj pascua ngà nej sí 'na' gahuin chrun riñanj.”

¹⁹ Ni gi'hiaj nej sí 'na' gahuin chruun dàj rún' ga'nin' sun Ma'an Jesús riñan nej sô' ni gi'hiaj yugui nej sô' sa ya nej sij pascua.

²⁰ Nga ginin ni ga'anj gane Ma'an Jesús yi'nín mesa, ngà nej yùhuìj sí 'na' gahuin chrun riñanj. ²¹ Ni nga nìn' yâ nej sij mân nej sij ni gataj Ma'an Jesús:

—Yàngà' hia nìn' gata ni huà 'ngo nej suj nàgà'huì' ñùnj riñan nej rej huin ñaan.

²² Ni nga gunin nej sí 'na' gahuin chruun dânanj ni ùta gananiñ ruhuâ nej sô, ni gayi'ì da' go'ngo nej sô' ni gataj nej sô':

—Ñùnj huin nî' Señor.

²³ Hiô' ni nanikàj Ma'an Jesús ni gata:

—Sí gidigij ra'a ngàj ruhuâ go'o, ni sí dânj huin sa nàgà'huì' ñùnj nanj ánj. ²⁴ Yàngà' ni gà' huà gà'àn, dàj rún' taj riñan ñanj si-nùguàn' Ma'an Ña'an an rayi'í, sani ùta giran' sañun sí nàgà'huì' ñùnj ra'a nej sí kij huaa. Ni dùgùnàj huaj si nun ga'nga sô' saj áj.

²⁵ Hiô' ni ga'min Judas, sí nàgà'huì' Ma'an Jesús ni gataj sô':

—Ñùnj huin nî', Maestrúj.

Ni gataj Ma'an Jesús:

—Hue' huin nanj ánj.

²⁶ Nì nga nìn' yâ nej sij mân nej sij nì gida'a Ma'an Jesús rachrúun, nì ga'huij si guruhuâ Ma'an Ña'anj an nì ga'ne' da'a, nì gata:

—Gida'a nej suj nì ya nej suj; dadin' nânj huin nneè ku.

²⁷ Nì gida'a basû nun nne uba nì nga gisîj ga'huij si guruhuâ Ma'an Ña'anj an, nì ga'huij ra'a nej sí 'na' gahuin chruun nì gata gunin nej sô':

—Go'ò daran' nej suj nne chruj uba. ²⁸ Dadin' huê nânj huin tún guendâ ganahuin nàkà si-nùguàn'anj ngà nej suj, dadin' gañan rayi'î úta gà'ì nej guiì guendâ gànàrè' si-gakìn' ninj.

²⁹ Nì gà' gatâ gunin nej suj si àsìj gui hiaj nì sì go'ój nne chruj uba nda gui go'ò nàkà ñún ngà nej suj ñan nne Ma'an Rê Ña'anj ginikaj sùnj.

**Gataj Ma'an Jesús si gùyùmàn 'ngo orá
nì gataj Pedro si nun ni'in sô' Ma'an
(Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)**

³⁰ Nì nga gisîj gachrá nej sij chra' huin salmos, nì ga'anj nej sij kij ñan màn chrun olibo. ³¹ Hiô' nì gataj Ma'an Jesús:

—Daran' nej suj gùrùguì' chì' ruhuâ ni'in ñùnj ñan' hiaj; dadin' huê danj taj riñan ñanj: “Nì guduran' yi'ij Ma'an sô' nìkìn' dugumîn nej matsij i, nì gàyà'nìn' nej matsij màn ruhuâ yingâ.” ³² Sanì ne' rùkù nga ganahuin nì'nàj siganin' nej nîman, nì ga'an ne' ñaan riñan nej suj nda Galilea.

³³ Nanikàj Pedro nì gataj sô':

—Nùnj huin si gùrùguì' chì' ruhuâ daran' nej sij ni'in nej sij Ma'ân rè', sanì ñùnj nì nitaj àmàn gùrùguì' chì' ruhuâj ni'in Ma'ân rè' mánj.

³⁴ Nì gataj Ma'an Jesús:

—Yàngà' hia nìn' gàtâ si ñan' hiaj nì nga nìn' gâchin gaguaj dê'loj o, nì gà' gisîj huà'nìn'j gataj' si nun ni'in' ñùnj nanj ánj.

³⁵ Nì gataj Pedro:

—Si huaj gâhuìj ngà Ma'ân rè', nì ga'hue gâhuìj.

Nì huê dânanj gataj daran' nej sí 'na' gahuin chrun riñan Ma'an Jesús.

**Ga'anj ga'min Ma'an Jesús ngà Ma'an
Ña'anj an ñan gù'nàj Getsemaní
(Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46)**

³⁶ Hiô' ni guchi' Ma'an Jesús ngà nej sí 'na' gahuin chrun riñanj ñan gù'nàj Getsemaní, ni gata gunin nej sô':

—Gane nej suj hiuj nânj ni ga'anj gà'min ngà Ma'an Ña'anj an danga' mánj ni gà'nàj.

³⁷ Ni ginika Pedro ngà nguèj da'ní Zebedeo ga'an, ni gayi'ij ni ùta gananiñ ruhuaj ni gurugui' si ùta gahuin ruhuaj. ³⁸ Hiô' ni gata:

—Ùta gananiñ ruhuâ ma'an nimânj, ni nda akuan' nin gâhuìj rûn' 'hia; gùnàj nej suj hiuj nânj ni gane nì'nà' nej suj ngàj.

³⁹ Ni ga'an ne' ñan doj ni ganikin' rúdako ni gagan' hio riñan hio'óo, ni ga'min ngà Ma'an Ña'anj an ni gata:

—Tâj huê Ma'ân rè' huin Rê, si ga'hue ni gi'hiaj Ma'ân rè' si gahuin anêj kopa nânj riñanj; sanj sê sa garan' ruhuâj huin sa gi'hiaj Ma'ân rè' mánj, gi'hiaj Ma'ân rè' sa garan' ruhuâ Ma'ân rè'.

⁴⁰ Ni nanika ga'naj ñan nne nej sí 'na' gahuin chrun riñanj ni ganari'ij si gà' atoj nej sô' mân nej sô' hiuj dânj ni gata gunin Pedro:

—Hiô' ni nun gùnùkuaj nej suj gane nì'nà' nej suj 'ngo orâ ngàj nga ùn'. ⁴¹ Dugumîn hue'ê nej suj ma'an nej suj ni ga'min nej suj ngà Ma'an Ña'anj an; da'nga ni si gininj nej suj riñan gakî'nin nga duguane' sichre riñan nej suj, dadin' hua ruhuâ nanè nimân nej suj, sanj nneè kú nej suj huin sa nitaj si hua ruhuâ mánj.

⁴² Ni ga'anj ñûn Ma'an Jesús, ni nânj huin gisîj huà' ga'min ngà Ma'an Ña'anj an ni gata:

—Huê Ma'ân rè' huin Rê, ni si ga'hue ni gi'hiaj anêj Ma'ân rè' sañun nan riñanj, sanj gi'hiaj Ma'ân rè' sa garan' ruhuâ Ma'ân rè' nanj ánj.

⁴³ Nì nga gunumân Ma'an Jesús a'ngô ñûn nì ganari'ij si gà' atoj ñûn nej sij mân nej sij, dadin' ùta 'na' nnej e riñan nej sij. ⁴⁴ Nì guduna nej sij nì ga'an a'ngô ñûn, nì nânj huin gisîj huà'nînj ga'min ngà Ma'an Ña'anj an, nì huê gè nej nuguan' ga'min sînj huê danj ga'min ñunj. ⁴⁵ Hiô' nì ga'naj ñan màn nej sí 'na' gahuin chrun riñanj nì gata gunin nej sô':

—Gatoj nej suj nì ganaran ruhuâ nej suj hiaj, dadin' gà' gisîj orâ, nàgà'huì' nej sij ñûnj riñan nej sí gakin'in. ⁴⁶ Ganachi nej suj nì ga'anj nê'; nì ginì'hiaj nej suj, dadin' gà' gahuin nìchrùn' sí nàgà'huì' ñûnj.

Ga'na' gida'a nej sij Ma'an Jesús

(Mar. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Nga nìn' a'min Ma'an Jesús nikînj hiuj dânj, nì guyumân Judas Iscariote, nì sô' huin 'ngo nej yùhuìj sí ga'na' gahuin chrun riñan Ma'an, nì 'na' ùta gà'ì nej guiì ngà sô' nì nìkaj nej guiì dânj yîti ngà chrun gurûtin 'na' ninj, dadin' ga'nîn nej rej huin ñaan nga nej síchìj achij i ga'na' ninj.

⁴⁸ Nì ga'huì' Judas, 'ngo da'nga'a nì gataj sô':

—Sí gachrun du'huá, nì sí dan huin; nì gida'a nej suj sô' nanj ánj.

⁴⁹ Nì aché sô' 'na' sô' nì gataj sô':

—Hua nìn nne Ma'ân rè' gà' Maestru'.

Nì gachrùn du'hua sô' yi'nîn riñan Ma'an Jesús. ⁵⁰ Nì gataj Ma'an Jesús gunin sô':

—Sò' huin sí nìkaj dugui' ngàj nì ahuin sun 'na' rà'aj.

Hiô' nì ga'na' nichì nej sí dânj nì gida'a nej sô' Ma'an Jesús, nì ginikaj nej sô' ga'anj nej sô'.

⁵¹ Sani giri 'ngo sí nìkîn' ngà Ma'an Jesús si-yití sô', nì ga'ne' sô' rakij si-musû rej huin ñan nìn'inj. ⁵² Hiô' nì gataj Ma'an Jesús gunin sí dânj:

—Gànà'nînj sà' si-yití' ñan nunj; dadin' daran' nej sí dagahui' ngà yîti nì ngà yîti gàhuì' nej sij nanj ánj. ⁵³ Ganîn ruhuâ' sisi sî ga'hue gà'mìn ngà Ma'an Rê akuan' nîn, nì sî rikij yùhuìj batayón nej ángel ga'na' dñanin ninj ñûnj rà' saj

ûn'. ⁵⁴ Sani daj ga'hue gisij nuguan' nnun riñan si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an, dadin' huà niñan si dānanj gahuin hiaj doj.

⁵⁵ Ni orā dânj ni gataj Ma'an Jesús gunin nej guii rigi màn hiuj dânj:

—Daj rûn' gi'hiaj nej suj nga 'na' gida'a nej suj sí tuu ni nikaj nej suj yiti ngà chrun gurûtin, huê danj gi'hiaj nej suj ngaj. Daran' nej gui gané ngà nej suj guendâ gidigán ruhuâ nuhuî niko, sani nun gida'a nej suj ñunj. ⁵⁶ Sani huê dānanj gahuin da'nga, ni gisij si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an daj rûn' ga'min nej sô' gataj daj gahuin àsij diu riki.

Hiô' ni gudunâj nej sí 'na' gahuin chruun Ma'an Jesús, ni gunânj nej sô' ni ga'anj nej sô'.

Nikaj nej sij ga'anj nej sij Ma'an Jesús riñan junta niko ñan giyi'nin' daran' nej gakin'

(Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55,63-71; Jn. 18:12-14,19-24)

⁵⁷ Ni gida'a nej sô' Ma'an Jesús ni nikaj nej sô' ga'anj nej sô' riñan rej huin ñan nîn' gù'nàj Kaifás, ni màn chre' nej maestrû chrun ley ngà nej síchij achij i. ⁵⁸ Ni ginikò' Pedro nda gàn' huaj sô' rukû nej sí gida'a Ma'an Jesús ni guchi' sô' riñan dukuâ rej huin ñan nîn'in; ni gatûj sô', ni ga'anj gane sô' ngà nej sí dugumîn hue' huin nûhui, dadin' ruhuâ sô' ginî'in sô' daj giran' Ma'an Jesús ni daj ganahuij daran'anj.

⁵⁹ Huê danj ni ganahuin chre' nej rej huin ñan ngà nej síchij achij i ni daran' nej sí huin yi'nin' nej sí nikaj sun riñan yuman'an, guendâ nà'nà'huì' nej sô' sí garan ruhuâ nuguan' gidigañu'unj un rayi'î Ma'an Jesús, da'nga ni ga'hue dagahui' nej sô' Ma'an. ⁶⁰ Sani nun gîrî' nej sô' sí garan ruhuâ rayi'ij, nunnj huin si ga'na' gà'ì nej sí ga'min nuguan' gidigañu'unj un, ni nda ne' rûkû nîn' ga'na' huìj sí ganata' nuguan' gidigañu'unj un, ⁶¹ ni gataj nguèj sí dânj:

—Sí nânj gataj: “Ga'hue duguanêj hue' huin si-nùhuì Ma'an Ña'anj an, ni gachin huà'nin'j gui ni nagì'hiaj ñún a'ngo.”

⁶² Ni ganayumàn rej huin ñan nîn'in ni gataj sô':

—Nitaj gà' si 'ngo nuguan'an nikaj rè' gataj rè' ûn'. Dadin' garânj ruhuâ nguèj sí nânj rayi'î rè' ûn'.

⁶³ Sani' dín ga du'hua Ma'an Jesús. Hiô' nî gataj rej huin ñan' nîn'in:

—Ni'in Ma'an Ña'anj huâ nî'nà'a si gachín nî'hia riñan', nî gànàtâ' gunin nej ñûnj si huê Ma'ân' huin Cristo, Da'ní Ma'an Ña'anj an.

⁶⁴ Nî gataj Ma'an Jesús:

—Nî huê dàj rûn' gataj' nî huê danj huín; nî huâ sa gata' gunin' nî si àsij gui hiaj nî gin'in nej suj gané rà'a ne' huà' Ma'an Ña'anj nùkuaj, nî gà'nàj riñan nnga màn ne' yàtâ'a.

⁶⁵ Nga gunin' rej huin ñan' nîn'in nej nuguan' ga'min Ma'an Jesús hiô' nî gutù sô' sigan' sô' nî gataj sô':

—Ga'min kij sí nan riñan Ma'an Ña'anj an ñanj ánj. Nùnj huin si gi'hiô' nà'nà'huì' a'ngô nej sí garan ruhuâ rayi'î sij gà' ûnj. Gà' gunin' nej suj, si akuan' nîn nî ga'min kij sij riñan Ma'an Ña'anj an ñanj ánj. ⁶⁶ Dàj huin ruhuâ nej suj rà'aj.

Nî nanikàj nej sí dânj nî gataj nej sô':

—Huâ niñan' si da'hui sij gâhuì' sij.

⁶⁷ Hiô' nî gachra stanûj nej sí dânj riñan Ma'an Jesús, nî ga'hui' nej sô' guchru'u nî gara'hui nej sij riñan Ma'an. ⁶⁸ Nî gataj nej sô' gunin' Ma'an:

—Cristo, gataj sò' ahuin go'ngo nej ñûnj ga'hui' ni'hiâ' staj.

Gataj Pedro si nun ni'in sô' Ma'an Jesús

(Mr. 14: 66-72; Lc. 22:56-62; Jn. 18: 15-18, 25-27)

⁶⁹ Nî nne Pedro ne' ye' riñan dukuâ rej huin ñan' nîn'in; nî ga'na' nichì 'ngo siyànà gi'hiaj sun riñan rej huin ñan' nîn'in, nî gataj siyànà dânj gunin' sô':

—Huê sò' huin sa nîkaj dugui' ngà Jesús sa 'na' riñan hio'ó Galilea huaj.

⁷⁰ Sani' nun ga'huej sô' si huê sô' huin sí nîkaj dugui' ngà Ma'an Jesús riñan daran' nej guiì màn hiuj dânj, nî gataj sô':

—Nun ni'ín sô' ràyì'ì ga'min' dan mánj.

⁷¹ Nì gahui sô' nì ga'anj sô' ne' riñan rahue' dânj, nì gini'in a'ngô siyànàa sô', nì gataj siyànà dânj gụnìn nej guiì màn hiuj dânj:

—Huê si sina'u nìkìn' hiuj nânj huin sa nìkaj dugui' ngà Mạ'an Jesús sa 'nạ' riñan hio'ó Nazaret.

⁷² Sani nun ga'huej ñn Pedro si nìkaj dugui' sô' ngà Mạ'an Jesús nì gataj sô':

—Ni'in yàngà' Mạ'an Ña'anj an, si nun ni'ín sí ràyì'ì gataj nej suj dânj mánj.

⁷³ Ne' rùkù doj nì ga'na' nichì nej sí màn hiuj dânj nì gataj nej sô' gụnìn Pedro:

—Yàngà' hia nìn' nì huê' huin sí nìkaj dugui' ngà nej sô' nìkò' rùkù sí nan, dadin' dàj rùn' a'min nej sij huê danj ga'min' nanj ánj.

⁷⁴ Hiô' nì gayi'ì Pedro nì ga'min kịj sô' nì gataj sô':

—Ni'in yàngà' Mạ'an Ña'anj an si nun ni'ín sí ràyì'ì a'min' dânj mánj:

Nì ne' rùkù nì gaguâj dê'loj o. ⁷⁵ Hiô' nì gananun ruhuâ Pedro nej nuguan' gataj Mạ'an Jesús: “Dadin' nga nìn' gàchin gaguaj dê'loj o, nì gà' gisịj huà'nìnj gataj' si nun ni'ín' ñn.” Nì gahui Pedro ne' ye' hue' dânj nì gayi'ì sô' nì ùta dugue'e sô'.

Nìkìn' Mạ'an Jesús riñan Pilato

(Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

27 Nì ne' nìgàn' a'ngô gui dânj, nì daga'min dugui' daran' nej rej huin ñaan ngà nej síchìj achij màn ruhuâ yuman'an, dàj gị'hiaj nej sô' ga'hue garan ruhuâ nej sô' nì gàhuì' Mạ'an Jesús. ² Nì gumînj nej sô' Mạ'an Jesús, nì nìkaj nej sô' ga'anj nej sô' riñan Poncio Pilato, dadin' sí nânj huin gobernador.

Gahui' Judas

³ Nga gini'in Judas, sô' naga'hui' Mạ'an Jesús si giri' nì'hia gàhuìj, nì nitaj si huà òn'ìnj ruhuâ sô' rayi'ì sa gi'hiaj sô', huê

danj ni naga'hui' sô' kô chi' san'anj plata ganahuin ra'a sô', riñan nej rej ngà riñan nej síchij achij i. ⁴ Ni gataj sô':

—Gi'hiâ gak'in'in dadin' naga'huí 'ngo sí nitaj gak'in' ata.

Saní nanikàj nej sí dânj ni gataj nej sô':

—Núnj huin si gi'hiaj nej ñúnj ganahuij nej ñúnj ruhuâ nej ñúnj rà'aj. Ni'hiaj sò' dàj ran' nanj ánj.

⁵ Ni guduguêj sô' nej san'anj plata ganahuin ra'a sô' ruhuâ nuhuí niko, ni gahui sô' ni ga'anj godoko' sô' ma'an sô' yàtà' huê danj ni gahui' sô'.

⁶ Ni ganakaj nej rej huin ñaan, nej san'anj dânj, ni nadigi'ñún nej sô' núnj huin si gi'hiaj nej sô' ngà san'anj dânj ni gataj nej sô':

—Nitaj si dũgùnàj huaj si gà'nin' ginun san'anj nânj siganin' nej san'anj ofrenda, dadin' san'anj gahuin du'hue tun huin nanj ánj.

⁷ Ni ne' rùkù nga gisij naduyâ nej sij nuguan'an núnj huin si gi'hiaj nej sij ngà san'anj nânj, ni girânj nej sij do'ó sí gi'hiaj ruj, ni gahuin hio'ó ñan gächin' nej sij nej sí 'na' a'ngô yuman'an. ⁸ Rayi'í dânj ni gù'nàj hio'ó dânj nda gui hiqj: Hio'ó gahuin du'hue tun. ⁹ Ni huê danj ni gisij nuguan' ga'min Jeremías sô' gataj dàj gahuin nga gataj sô': “Ni gida'a nej sij kô chi' san'anj plata, san'anj gahuin du'hue Ma'an sa gudu'huêj nej da'ní Israel dadin' huê danj ga du'hue gi'hiaj nej sij, ¹⁰ ni ngà san'anj dânj girânj nej sij do'ó sí gi'hiaj ruj, dàj rún' ga'nin' Ma'an Señor suun riñanj.”

Gachín na'anj Pilato Ma'an Jesús

(Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5; Jn. 18:33-38)

¹¹ Hiô' ni nĩkĩn' Ma'an Jesús riñan síchij gobernador; ni gachín na'anj sô' Ma'an ni gataj sô':

—Huê rè' huin Rey nĩkaj sun riñan nej judío nĩ'.

Nanikàj Ma'an Jesús ni gata: Huê dàj rún' taj' ni huê danj huín.

¹² Nga garânj ruhuâ nej rej huin ñaan ngà nej síchìj achij i rayi'ij nì gà' si 'ngo nuguan'an nun dūnanika riñan nej sô'.

¹³ Hiô' nì gataj Pilato gunin Ma'an Jesús:

—Nunin' dadin' ūta garânj ruhuâ nej sij rayi'î' mínj.

¹⁴ Sanj nun dunanikàj Ma'an Jesús gà' si 'ngo nuguan'an riñan gobernador; hiô' nì ūta gahuin ña'anj ruhuâ sô' sa gi'hiaj Ma'an Jesús.

Giri' nì'hiaj Ma'an Jesús gahuij

(Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38–19:16)

¹⁵ Gui nga gùyùmàn gi'ñanj pascua nì gà' gu'ñûn síchìj gobernador guendâ giri' sô' gahui' 'ngo sí 'nīnj dukuâ ga'a sí garan' ruhuâ nej sí yùmàn'an. ¹⁶ Nì 'nīnj 'ngo sí gù'nàj Barrabás dukuâ ga'a, nì daran' nej guìl yùmàn'an ni'in si ūta ganinìn' hua sô'. ¹⁷ Nì màn chre' nej sij nì gataj Pilato gunin nej sij:

—Ahuin go'ngo nguèj sí nānj garan' ruhuâ nej suj si girij ruhuâ dukuâ ga'a rà'aj: Ruhua nej suj si girij Ma'an Jesús, sô' gù'nàj Cristo nî'.

¹⁸ Dadin' gà' ni'in Pilato sisi' sī huin yìkòj ruhuâ nej sij ni'in nej sij Ma'an Jesús rayi'î dan nì naga'hui' nej sij Ma'an riñan sô'.

¹⁹ Nga nīn' nne Pilato ñan gi'hiaj hia sô' gakīn'in, nì ga'nīn nika sô' 'ngo nuguan'an guchi' riñan sô' nì gataj yugūn' dânj: “Sì gata rùhuà' sina'u dan dadin' nitaj gakīn'in ata mánj; dadin' ñan' hiāj nì ūta ga'nīn rayi'ij nanj ánj.”

²⁰ Sanj ūta daga'min nej rej huin ñaan ngà nej síchìj achij màn ruhuâ yuman'an si gachìnj nì'hiaj nej guìl riñan gobernador si gi'hiaj sô' sunuj u nì giri' sô' dukuâ ga'a síchìj gù'nàj Barrabás, nì gachín nì'hiaj ninj si gāhui' Ma'an Jesús.

²¹ Nanikàj gobernador nì gataj ñûn sô':

—Ahuin go'ngo nguèj sí nānj garan' ruhuâ nej suj si girij dukuâ ga'a rà'aj.

Nì gataj nej sij:

—Ruhuâ nej ñûnj si gîrî rè' dukuâ ga'a sí gù'nàj Barrabás.

²² Nî gachín na'anj Pilato nî gataj sô':

—Nûnj huin si gi'hia ngà Ma'an Jesús sô' gù'nàj Cristo rà'aj.
Nî gataj daran' nej guiì:

—Ruhuâ nej ñûnj si dúnikò' rùgùtsì rè' sí dan riñan rugutsì nanj ánj.

²³ Nî gataj gobernador:

—Nî ahuin sa a'nan' gi'hiaj sô' rà'aj.

Sanî dânanj dugu'nîn' nej sij gaguâj nùkuaj nej sij doj nî gataj nej sij:

—Ruhuâ nej ñûnj si godoko' rùgùtsì rè' sí dan.

²⁴ Nî gayakaj guendâ Pilato si na'huej ruhuâ nej sij gîda'a nej sij si-nùguàn' sô', dadin' dânanj nùkuaj doj gaguâj nej guiì naru'hui' hiuj dânj, huê danj nî gida'a sô' nne huìj i nî nani'hia' sô' ra'a sô' riñan daran' nej guiì yùmàn'an nî gataj sô':

—Sê ñûnj gi'hiaj gâhuì' sí nânj mánj, yichrá nej suj tá gakhìn' dan nanj ánj.

²⁵ Nî nanikàj da' hua gè nej guiì yùmàn'an nî gataj ninj:

—Ga'hue gitàj gakhìn' dânj yichrá nej ñûnj, nî gita yichrá nej da'ní nej ñûnj nanj ánj.

²⁶ Hiô' nî giri Pilato ruhuâ dukuâ ga'a sí gù'nàj Barrabás; nî nga gisîj guta' nej sij nne' tàj aga'a raaj yichrá Ma'an Jesús, nî naga'hui' Pilato Ma'an Jesús guendâ dúnikò' rùgùtsì nej sij.

²⁷ Hiô' nî nîkaj nej si-stadû síchîj gobernador ga'anj nej sô' Ma'an Jesús ñan nne dukuâ suun, nî nagi'hiaj chre' sô' daran' nej stadû mán hiuj dânj nî nda ganikàj chre mán daran' nej sij ne' rùkù Ma'an Jesús. ²⁸ Nî giri nej sí dânj sigan' Ma'an Jesús, nî guta' nej sij 'ngò atsîj mare yichrá Ma'an guendâ gînikej.

²⁹ Nî ga'nín nej sij 'ngò korona tanj ganachrâj nej ma'an nej sij ahui Ma'an Jesús, nî gachrîj nej sij 'ngò chrun gi'nînj ra'a ne' huà'aj; nî ganikîn' rúðàkòj nej sij riñanj, nî ga'min duku nej sij riñanj nî gataj nej sij:

—Nne nì'nà' Ma'an Rey nîkaj sun riñan nej judío.

³⁰ Nì gachra stanûj nej sij riñan Ma'an Jesús, nì gida'a nej sij chrun 'nînj ra'a nì garrûn nej sij ahui Ma'an.

³¹ Ne' rùkù nga gisîj ga'min duku nej sij riñanj, nì ga'nêj nej sij atsîj guta' nej sij yichra, nì gana'nín nej sij sigan'anj, nì ginikaj nej sij ga'anj dunikò' rùgùtsì nej sij Ma'an.

Dunikò' nej sij riñan rugutsii Ma'an Jesús nì gahuij

(Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

³² Nga gahui nej sij huaj nej sij ngà Ma'an Jesús, nì ganari' nej sij 'ngò sí 'na' yuman' Sirene nì Simón gù'nàj sò'; nì gi'hiaj guesâ nej sij si gata sò' rugutsii ga'anj sò'.

³³ Nì nga guchi' nej sij ñan gù'nàj Gólgota, nì nânj ruhuaj gata dakan ñan màn kúu. ³⁴ Nì dunachej nej sij nne chruj uba ngà si-gàl' yuku nì ga'hui' nej sij go'o Ma'an Jesús; sani ne' rùkù nga gayakaj Ma'an Jesús da'nga'a, nì nun go'oj nne dânj.

³⁵ Nga gisîj dunikò' rùgùtsì nej sij Ma'an, nì gunuchra' da'aj nej sij sigan'anj, nì guduguêj nej sij número riñan sigan'anj, nì huê dânanj gahuin da'nga gisîj nuguan' gataj sò' ga'min dàj gahuin nga gataj sò': "Gunuchra' da'aj nej sij si-ga'án nì riñan si-ga'án guduguêj nej sij número." ³⁶ Nì ga'anj gane nej sij dugumîn nej sij nì îta sà' gini'hiaj nej sij. ³⁷ Nì gachrûn nej sij 'ngò ruguechrà'a ne' ahui Ma'an Jesús nì nuguan' gachrûn nej sij huin: "NÂNJ HUIN JESÚS, MA'AN REY NIKAJ SUN RIÑAN NEJ JUDÍO."

³⁸ Huê danj nanj godoko' nej sij riñan rugutsii huìj sí tuj ngà Ma'an nì 'ngò sò' ginikò' ra'a ne' huà'aj, nì a'ngò sò' ginikò' ra'a ne' chrîn. ³⁹ Nej sí gachîn huaj hiuj dânj nì gachîn nej sò' nuguan'an riñan Ma'an Jesús, nì nda dugunûn ahui nej sò'. ⁴⁰ Nì gataj nej sò':

—Sò' gataj si duguane' nûhui, nì gachîn huà'nînj gui nì gànàsîj ñûn a'ngoij gi'hiá' gataj, hiaj nì gi'hiâ sò' si ganânin Ma'ân'; si yàngà' huîn' Da'ní Ma'an Ña'anj an, nì ganâninj riñan rugutsii àj nîn.

⁴¹ Nì huê danj nanj ga'min duku nej rej huin ñaan, nì huê danj nanj ga'min duku nej maestrû chrûn ley, ngà nej sí chrûn ley nì nej síchij achij i riñan Ma'an Jesús, nì gataj nej sô':

⁴² —Gananin a'ngô nej guîi gi'hiaj sí dan, sanì na'hue gananin Ma'an si gi'hiaj sij; nì si huin sij Rey riñan yuman' Israel, nì gananinj sij riñan rugutsii, nì gùyùmàn ruhuô' ni'in sij àj nîn. ⁴³ Nùn ñan sij Ma'an Ña'anj an: Hiaj nì gananin sij gi'hia si 'lì ruhuaj ni'in sij, dadin' gataj sij: Huê huin Da'ní Ma'an Ña'anj an.

⁴⁴ Nì huê danj nanj gachîn nej sí tû nìkò' riñan rugutsii nuguan' riñan Ma'an Jesús.

Gahui' Ma'an Jesús

(Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49; Jn. 19 :28-30)

⁴⁵ Nì àsij aga' yùhuìj i gahuin rumìn' nìn' gàchrà' riñan hio'óo nda gisìj aga' huà'nìnj in. ⁴⁶ Nga huaj gisìj aga' huà'nìnj in nì ùta nùkuaj ga'min Ma'an Jesús, nì gata:

—Elí, Elí, lama sabactani. Nì nânj ruhuaj gata: Huê Ma'ân rè' huin Da'ân, huê Ma'ân rè' huin Da'ân, nùnj huin saj nì gudunâj 'ngo rîn' Ma'ân rè' nùnj rà'aj.

⁴⁷ Nì gunin da'aj nej guîi màn hiuj dânj nuguan' gataj Ma'an Jesús: Nì gataj ninj:

—Gakín sij ga'na' Elías.

⁴⁸ Nì orâ chre nì gunânj 'ngo nej sí màn hiuj dânj ga'na' sô' nì gida'a sô' 'ngo rumin gachij i, nì gutâj sô' nne ganachej chruj uba ngà nne na'hui hiùu, nì guta' sô' rã 'ngo chrûn nì ga'hui' sô' go'ô Ma'an Jesús. ⁴⁹ Sanì gataj a'ngô da'aj nej sí dânj:

—Gànà'huìj akuan' sò' nì ginì'în' ga'na' dūnaninj Elías sij nanj ánj.

⁵⁰ Sanì ùta nùkuaj ga'min nîn Ma'an Jesús, nì naga'huij nanè nimanj riñan Ma'an Ña'anj an. ⁵¹ Hiô' nì giyi'ne' da'aj atsìj mmanj nìkò' ruhuâ hue' huin nùhui nì gahuin huìj dasú, àsij gayakaj ne' yàtà'a nda guchij ne' rìki, nì ga'huij nîn riñan hio'óo, nì giyichra' da'aj nej huej e; ⁵² nì ganayi'nînj du'hua

nej hiu'uj ñan gachin' nej sij nej nîman, nî ùta gà'ì nneè kú nej sí gèe nej sô' gà' gahui' àsjìj rîki, nî gana'nînj nej nîman; ⁵³ nî gà' sînjìn gana'nînj Mạ'an Jesús siganînj nej nîman, nî ne' rùkù nî gahui a'ngô nej sí gèe ñan gingaj nej sô', nî ga'na' nej sô' ñan nngaj yuman snà'ànj gèe, nî gini'in ùta gà'ì nej guiì nej sô'.

⁵⁴ Ga'huij ñûn gini'in stadû kapitán ngà nej stadû màn dugumîn ñan gachin' nej sij nneè kú Mạ'an Jesús, nî huê danj nanj gini'in nej sij a'ngô nej sa gahuin hiuj dânj, nî ùta guyu'hui' nej sij nî gataj nej sij:

—Yàngà' hia nìn' nî sí nânj huin Da'ní Mạ'an Ña'anj an.

⁵⁵ Nî nda gàn' nikìn' ùta gà'ì nej siyànàa gini'hiaj ninj, nî nej siyànà nânj huin sa ginikò' ga'na' rukû Mạ'an Jesús àsjìj nda Galilea, nî gunânj gîtsi ninj riñan Mạ'an. ⁵⁶ Nî siganînj nej siyànà nânj nikìn' María Magdalena, María nni Jacobo ngà nni José, ngà nni nej da'ní Zebedeo.

Gachin' nej sij Mạ'an Jesús

(Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁵⁷ Nî nga ginìn gui dânj, nî ga'na' 'ngô sí yiru'hue nne yuman' Arimetea, nî gù'nàj sô' José; nî sô' huin sí ga'na' gahuin chrun riñan Mạ'an Jesús.

⁵⁸ Sí nânj ga'anj gànàchìn' nneè kú Mạ'an Jesús riñan Pilato. Hiô' nî ga'nìn' Pilato suun si ga'hue nàgà'huì' nej sí màn dugumîn hiuj dânj nneè kú Mạ'an Jesús riñan sô'. ⁵⁹ Nî gida'a José nneè kú Mạ'an Jesús, nî duri'ñânj sô' atsîj gâtsi nneè kú Mạ'an Jesús. ⁶⁰ Nî guchruj sô' nneè kú Mạ'an Jesús ñan gà' hua yugui gi'hiaj sô', nî ne' rùkù nî durumin sô' hiěj yàchìj hua garán du'hua hiu'uj ñan gachin' sô' nneè kú Mạ'an Jesús; huê danj nî ga'anj sô'. ⁶¹ Sanì gunâj María Magdalena ngà a'ngô María hiuj dânj, nî nne nguèj ninj ne' ñan ñan gachin' sô' nneè kú Mạ'an Jesús.

**Nìkìn' nej stâdu dugumîn nej sô' ñan
gachin' nej sij Ma'an Jesús**

⁶² A'ngô gui dânj nì ne' rùkù nga gà' gisìj gi'hiaj yugui nej sij sa ya nej sij, nì ganahuin chre' nej rej huin ñaan ngà nej sí chrùn ley riñan Pilato, ⁶³ nì gataj nej sô':

—Señor, gananun ruhuâ nej ñũnj si gataj sí gidigañu'unj nânj, nga nìn' gane nì'nà' sô': Si gachin huà'nìnj gui nì gànà'nìnj sô' siganînj nej nîman. ⁶⁴ Gà'nìn' rè' suun riñan nej si-stadû rè', nì gi'hiaj yitînj nej sô' ñan nngaj nneè kú sí dânj nda gisìj huà'nìnj gui, dadin' ga'hue ga'na' nej sí ga'na' gahuin chrùn riñan sij ne' ñàn'an, nì gi'hiaj tũ nej sô' nneè kú sij, nì gataj nej sô' gunîn nej sí yùmàn'an: “Si gana'nînj sij siganînj nej nîman.” Nì dânanj ùta a'nan' doj gaj gà' da' sa sinîin nanj ánj.

⁶⁵ Nì gataj Pilato gunîn nej sij:

—Hiuj dânj mân 'ngo yi'nìn' nej stâdu, nì ga'hue ginikaj nej suj ga'anj nej suj nì gi'hiaj yitînj nej suj du'hua hiu'uj dânj dàj rûn' huaj gini'in nej suj.

⁶⁶ Hiô' nì ga'anj gi'hiaj yitînj nej sij ñan nngaj nneè kú Ma'an Jesús, nì gachrîj nej sij da'nga'a riñan hiěj garán du'hua hiu'uj dânj nì ganîn nej sij stâdu ganikîn' dugumîn hiuj dânj.

Gana'nînj Ma'an Jesús

(Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

28 Nga gachin gui ganarânj rûhua, nì nga nìn' ruhuâ gỳyìgìn gui gudûngu, nì ga'na' ginì'hiaj María Magdalena ngà a'ngô María, ñan gachin' nej sij nneè kú Ma'an Jesús.

² Nì ùta nùkuaj ga'huij 'ngo ñũn dadin' ga'na' 'ngo si-ángel Ma'an Señor, ne' yàtà'a nì nga guyumanj hiuj dânj, nì guxunj hiěj garán ñan gachin' nej sij Ma'an Jesús, nì ga'anj gane riñan hiěj dânj. ³ Nì huaj dàj rûn' hua 'ngo sa giràn gi'hiaj du'hui, nì dàj rûn' gàtsì hua 'hue'e huê danj hua gàtsì sigan'anj. ⁴ Nì nga gini'in nej stâdu dàj gahuin nì ùta guyu'hui' nej sô' dadin' ga'na' 'ngo ángel nì nda nagunanj nneè kú nej

sô' nî nda gininj rumin' nej sô' gi'hia; ⁵ Sani nanikàj ángel nî gata, gunîn nej siyànà nîkî'n' hiuj dânj:

—Sî guyu'hui' nej suj mánj; dadin' ni'ín si nana'hui' nej suj Ma'an Jesús, sô' dunikò' rùgùtsì nej sí riñan rugutsii. ⁶ Nitaj nngaj hiuj nânj gà' mánj, dadin' gà' gana'nîn siganînj nej nîman dàj rûn' gata, nî ga'na' gîni'hiaj nej suj ñan ginga. ⁷ Hiô' nî ga'anj nej suj, nî gànàtâ' nej suj gunîn nej sí ga'na' gahuin chrûn riñanj: “Si gà' gana'nîn siganînj nej nîman, nî gà' hua ne' ñaan riñan nej suj nda yuman' Galilea; nî hiuj dânj gîni'in nej suj Ma'an.” Nî huê dânanj gatâ riñan nej suj nanj ánj.

⁸ Hiô' nî gahui nej siyànà dânj, ñan gachin' nej sij Ma'an Jesús nî nun yu'hui' ruhuâ ninj nî huê danj nanj ùta ganahuin nihia' ruhuâ ninj, nî gunânj ninj ga'anj gànàtâ' ninj sa gunîn ninj dânj riñan nej sí ga'na' gahuin chrûn riñan Ma'an Jesús, ⁹ Hiô' nî ganikîn' Ma'an Jesús riñan ninj nî gata: Man yugue'. Nî ga'na' nichì ninj, nî gananan ninj dakó Ma'an, nî ginûn ña'anj ninj Ma'an. ¹⁰ Hiô' nî gataj Ma'an Jesús:

—Sî gahuin ña'anj ruhuâ nej suj mánj; ga'anj nej suj nî gànàtâ' nej suj sa gini'in nej suj riñan nej dinîn, da'nga nî ga'anj nej sij yuman' Galilea, nî hiuj dânj gîni'in nej sij ñunj.

Ganata' nej stâdu dàj gahuin

¹¹ Nga nîn' aché nej siyànà nânj huaj ninj, nî ga'anj da'aj nej sí stâdu nîkî'n' dugumîn hiuj dânj yuman' snà'anj Jerusalén, nî ganata' nej sô' riñan nej rej huin ñaan daran' nej sa gini'in nej sô' gahuin. ¹² Nî ga'anj ganarîsna'anj nej rej huin ñaan ngà nej síchij achij i, nî daga'min dugui' nej sij nî ùta nîko san'anj an ga'hui' nej sij riñan nej sí stadû. ¹³ Nî gataj nej sij:

—Gataj nej suj nî nga nîn' gatoj nej ñûnj ne' ñàn'an nî ga'na' nej sí 'na' gahuin chrûn riñan sí dânj nî gi'hiaj tû nej sô' nneè kú sij. ¹⁴ Nî asà' gunîn gobernador nej nuguan' nânj, nî sí giriñun ruhuâ nej suj dadin' ðuna'huej nej ñûnj rayi'î nej suj, nî gi'hiaj nej ñûnj si ganânin nej suj.

¹⁵ Nì gida'a nej sí stadû san'anj an, nì duya'nìn nej sô' nej nuguan'an daj rûn' gataj nej rej huin ñaan, nì nuguan' nânj huin sa gaya'nìn siganînj daran nej judío nda gui hijaj.

**Sun duguta sun Ma'an Jesús riñan nej
sô' ga'na' gahuin chrûn riñanj**
(Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁶ Nì ga'anj nej yàn nej sí ga'na' gahuin chrûn riñan Ma'an Jesús nda Galilea, raaj kij ñan gataj Ma'an Jesús si gànà'huìj nej sij. ¹⁷ Nì nga gini'in nej sij Ma'an Jesús nì ganikin' rúdàkòj nej sij riñanj; sanì huaj da'aj nej sij gurugui' chî' ruhuâ ni'in Ma'an. ¹⁸ Nì ga'anj nichî Ma'an Jesús riñan nej sij nì gata:

—Daran' nej suun ganahuin ra'á nì ginikaj sùnj yàtà'a ngà riñan hio'óo. ¹⁹ Huê danj nì ga'anj nej suj, nì gidigân nej suj si gahuin chrûn nej guiì si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an nìn' gàchrà' ruhuâ yumiguiì nì duguata' nne nej suj nej guiì ngà siyugui Ma'an Rê Ña'anj an, ngà siyugui Ma'an Da'nin, nì ngà siyugui Ma'an Espíritu Santo; ²⁰ Nì gidigân nej suj si dagahuin nej guiì daran' nej nuguan' ga'nìn' sùnj; hiô' nì nné ngà nej suj daran' nej gui nda ganahuij yumiguiì. Nì huê danj huin rû'huaj.